

Περίληψη CD

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: "ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ ΤΩΝ
ΤΡΙΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ."

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : ΡΗΓΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ : 0297049
ΕΠΟΠΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ : κ. ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
κ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ : 2000 – 2001

ΒΟΛΟΣ 2001

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 973/1

Ημερ. Εισ.: 02-11-2001

Δωρεά:

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ

2001

ΡΗΓ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: "ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ ΤΩΝ
ΤΡΙΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ."**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : ΡΗΓΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ : 0297049
ΕΠΟΠΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ : κ. ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
κ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ : 2000 – 2001

ΒΟΛΟΣ 2001

36/ПАН

Αφιερώνεται
στην οικογένεια μου
και σ' όλους τους μικρούς κατακτητές της γνώσης.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	σελ
Πρόλογος	6
Εισαγωγή	8

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ – Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

1.1	Αισθητική και Εικαστικές Τέχνες	9
1.2	Ορισμός των Εικαστικών Τεχνών	10
1.3	Εικαστικές Τέχνες – Η Τέχνη των αισθήσεων	11
1.4	Μορφές Εικαστικών Τεχνών	12
1.5	Τρισδιάστατες Τέχνες	13
1.5.1	Γλυπτική	13
1.5.2	Χειροτεχνία – Κατασκευές	14
1.5.3	Αρχιτεκτονική	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1	Η Αισθητική αγωγή στο σχολείο	18
2.2	Στόχος της Αισθητικής αγωγής όπως εκδηλώνονται στην Εκπαίδευση	19
2.3	Βασικές μεθοδολογικές αρχές της αισθητικής αγωγής στην Εκπαίδευση	22
2.4	Ο ρόλος του παιδαγωγού προσχολικής εκπαίδευσης	27
2.5	Η οργάνωση του εργαστηρίου εικαστικών	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

3.1	Ο υλικός χώρος και η σχέση παιδί – περιβάλλον	31
3.2	Ο χώρος ως προμαθηματική έννοια στο πεδίο αντίληψης του παιδιού	33
3.3	Η κατάκτηση των γεωμετρικών εννοιών χώρου (σημείο , γραμμή , επιφάνεια , όγκος)	35

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

4.1 Η έρευνα	45
4.1.1 Το πρόβλημα της έρευνας	45
4.1.2 Βασικές θέσεις κι ερευνητικές υποθέσεις	46
4.1.3 Στόχος της έρευνας	47
4.1.4 Μέθοδος και μεθοδολογικά εργαλεία της έρευνας	47
4.1.5 Ο χώρος ,το δείγμα και η διεξαγωγή της έρευνας	50
4.2 Παρατήρηση –Πειραματισμός	52
4.3 Συμπεράσματα	56
4.4 Πρόγραμμα κι εκτέλεση δραστηριοτήτων	59
4.5 Παρατήρηση - Διαπίστωση	70
4.6 Γενική επισκόπηση αποτελεσμάτων	71
4.7 Γενικά συμπεράσματα και κάποιες δικές μας προτάσεις	77
Παράρτημα I και II	79
Βιβλιογραφία	133

*Συντομογραφίες

Στο ερευνητικό μέρος υπάρχουν οι εξής συντομογραφίες:

Νηπ/γός :Η υπεύθυνη νηπιαγωγός για την οργάνωση και τη διεξαγωγή της έρευνας

*Η νηπιαγωγός του σχολείου συμμετείχε μόνο στο ομαδικό παιχνίδι που πραγματοποιήθηκε στο τρίτο στάδιο της έρευνας.

Νηπ 1,2,3,4... :Τα νήπια που σταδιακά έπαιρναν το λόγο κατά τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί πνευματικό εκπόνημα των μελετών ενός έτους. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2000-2001 αποφάσισα να αναλάβω τη διεκπεραίωση πτυχιακής εργασίας με θέμα τη μελέτη της έννοιας του χώρου υπό την οπτική των Εικαστικών Τεχνών στα πλαίσια της προσχολικής εκπαίδευσης. Έχοντας αφορμή τα μαθήματα Εικαστικών Τεχνών που παρακολούθησα σε προηγούμενα εξάμηνα και μια ιδιαίτερη κλίση προς τα εικαστικά, θέλησα να ερευνήσω πως τα παιδιά οικοδομούν νοητικά την έννοια του χώρου, μέσα από μια διαδρομή εικαστικής ευαισθητοποίησης και δημιουργίας ώστε να καταλήξουν στην ανακάλυψη των βασικών (προ-μαθηματικών) εννοιών χώρου. Οι εικαστικές τέχνες εκ φύσεως και εξ αντικειμένου υλοποιούνται μέσα στο χώρο πραγματικό ή προβολικό και πραγματώνονται μέσα από ένα ατελείωτο παιχνίδι χρωμάτων, μορφών και σχημάτων. Έτσι, γεννήθηκε ο προβληματισμός αν και κατά πόσο τα παιδιά είναι σε θέση μέσα από την αισθητηριακή παρατήρηση να ανακαλύψουν την νομοτέλεια του χώρου κι να αποκαλύψουν τα βασικά μορφικά χαρακτηριστικά του.

Η εργασία αυτή δομείται σε δύο βασικά μέρη :

Στο θεωρητικό μέρος, το οποίο αποτελείται από τρία κεφάλαια, γίνεται μια προσπάθεια να θεμελιωθεί θεωρητικά το μελετώμενο αντικείμενο εξετάζοντας όλες τις επιμέρους παραμέτρους που στοιχειοθετούν το θέμα.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια γενική επισκόπηση των Εικαστικών Τεχνών, οι οποίες εξετάζονται σε συνδυασμό με τις αισθήσεις ως το μέσο που κεντρίζει το ενδιαφέρον, διεγείρει τη φαντασία και μετουσιώνει τον κόσμο σε Τέχνη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι Εικαστικές Τέχνες μέσα στο χώρο της εκπαίδευσης. Μελετώνται οι στόχοι της Αισθητικής αγωγής στο σχολείο ,οι βασικές μεθοδολογικές αρχές ,ο ρόλος του παιδαγωγού προσχολικής εκπαίδευσης και η οργάνωση του εργαστηρίου ως χώρος υλοποίησης των εικαστικών δραστηριοτήτων.

Στο τρίτο κεφάλαιο μελετάται η έννοια του χώρου ως υλικό περιβάλλον αλλά κυρίως ως βασική(προ-μαθηματική) έννοια στο πεδίο αντίληψης του παιδιού. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στη μελέτη των βασικών εννοιών χώρου , (σημείο, γραμμή, επιφάνεια, όγκος).

Στο ερευνητικό μέρος παρουσιάζονται τα στοιχεία που συνθέτουν το γενικό πλαίσιο της έρευνας : πρόβλημα της έρευνας ,βασικές θέσεις και ερευνητικές υποθέσεις ,ο στόχος ,η μέθοδος και τα μεθοδολογικά εργαλεία ,ο χρόνος ,το δείγμα και η διεξαγωγή της έρευνας.

Κατόπιν παρουσιάζονται τα τρία στάδια διεξαγωγής της έρευνας :

1. Παρατήρηση – Πειραματισμός
2. Πρόγραμμα κι εκτέλεση δραστηριοτήτων
3. Παρατήρηση - Διαπίστωση

Ακολουθούν τα αποτελέσματα και τα γενικά συμπεράσματα της έρευνας.

Στο παράρτημα παρατίθεται πλήρες φωτογραφικό υλικό και αναλυτική παρουσίαση των τριών σταδίων της έρευνας. Τέλος γενική και ειδική βιβλιογραφία.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στους επόπτες καθηγητές μου και ιδιαίτερα στον κ. Απ.Μαγουλιώτη τον οποίο ευχαριστώ για τη συνεργασία και τις πολύτιμες υποδείξεις του κατά τη διεξαγωγή και περάτωση της πτυχιακής μου εργασίας. Επίσης ,θερμά ευχαριστώ τη νηπιαγωγό κ. Πούλιου Ελένη για τη συνεργασία και τη βοήθεια της κατά την πραγμάτωση της έρευνας στο νηπιαγωγείο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

"Πρέπει να ξέρεις να βλέπεις για να μπορείς να περιγράφεις. Πρέπει να ξέρεις ν'ακούς για να μπορείς ν'αφηγείσαι. Μα για να βλέπεις και ν'ακούς πρέπει να ξέρεις να αισθάνεσαι".(1)

Πράγματι , οι αισθήσεις είναι το παράθυρο του ανθρώπου στον κόσμο είναι αυτές που τον καθοδηγούν και δίνουν νόημα στη ζωή του. Με τις αισθήσεις ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον κόσμο γύρω του και μέσω αυτών δίνει μορφή και ζωή στην ύλη. Με τις αισθήσεις ζει ,υπάρχει ανακαλύπτει το χώρο που τον περιβάλλει και ταξιδεύει μέσα σ'αυτόν. Ταξιδεύει και δημιουργεί με τη δύναμη της τέχνης.

Η τέχνη υλοποιείται μέσα στο χώρο ,αλλά δε γνωρίζει χρονικά περιθώρια. Ξεκινά από το πρώτο ασυνείδητο μουτζουρογράφημα του βρέφους και φτάνει στο δημιούργημα κάθε σπουδαίου καλλιτέχνη. Ακόμα όμως κι αυτό το ασυνείδητο μουτζουρογράφημα ή οι βόλοι υγροποιημένης άμμου που συνθέτουν μια πρωτόγονη κατασκευή φανερώνουν τα πρώτα συναισθήματα κυριαρχίας του παιδιού στο χώρο. Η τέχνη γίνεται όπλο στα χέρια του παιδιού και με σύμμαχο τη φαντασία κάθε μικρός καλλιτέχνης χτίζει τον κόσμο του αύριο.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1.ΙΑΣΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ., "Ψηφίδες γ". Αθήνα : εκδ ΔΩΔΩΝΗ.σελ 12

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ – Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

1.1 ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Η Αισθητική ως επιστημονικός και φιλοσοφικός όρος εισάγεται για πρώτη φορά στη Φιλοσοφία κατά το 18^ο αιώνα από το Γερμανό Φιλόσοφο κι αισθητικό Alexander .G.Baumgarten(1714-1762). Ο Baumgarten πρεσβεύει ότι το κάλλος είναι η τελειότητα της κατ'αίσθηση γνώσης· δηλαδή το ωραίο γίνεται αντιληπτό όχι με το νου αλλά με τις αισθήσεις.

Η "Αισθητική" αρχικά θεωρούνταν ως η επιστήμη της γνώσης μέσω των αισθήσεων ,με τον καιρό όμως έχασε την αρχική της σημασία και πήρε ευρύτερη έννοια ως σπουδή της τέχνης σ'όλες τις μορφές της. Σήμερα "Αισθητική" καλείται κάθε δραστηριότητα που έχει ως αντικείμενο το ωραίο και την τέχνη.

"Ωραίο" είναι ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζεται ένα πράγμα και προκαλεί ευχάριστα συναισθήματα ,συγκίνηση ,χαρά ,αλλά χωρίς κανένα συμφέρον ,χωρίς καμία σκοπιμότητα(1).

"Τέχνη" ,είναι η ικανότητα ή επιδεξιότητα με την οποία ο άνθρωπος εκφράζει το ωραίο μέσω των δημιουργημάτων του. Η τέχνη όμως για

να είναι γνήσια και αληθινή χρειάζεται απελευθέρωση των συναισθημάτων, δημιουργική έκφραση και φαντασία. Και όταν ο καλλιτέχνης αφηθεί να παρασυρθεί απ'τα κύματα της φαντασίας του μπορεί να μετατρέψει ακόμα και το πιο άσχημο ή θλιβερό πράγμα σε έργο τέχνης αφού θα το έχει ντύσει με τις αισθήσεις του. Οι Εικαστικές Τέχνες είναι τόπος αναφοράς της έννοιας του ωραίου, μετουσιώνοντας το σε έργο τέχνης με τη συνδρομή των αισθήσεων.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Ο όρος Εικαστικές Τέχνες έχει αμφιλεγόμενη ερμηνεία, τόσο στο πρώτο όσο και στο δεύτερο σκέλος. Η λέξη εικαστικός προέρχεται από το αρχαίο ρήμα εικάζω που σημαίνει «καθιστώ τι όμοιο προς τι» απεικονίζω(2), παριστάνω, παρομοιάζω(γενικά)... Η λέξη εικαστικός ερμηνευτικά αφορά στην αίσθηση της όρασης, ωστόσο όταν χρησιμοποιείται ως προσδιορισμός του ουσιαστικού Τέχνης, λαμβάνει ευρύτερη σημασία, πράγμα το οποίο προκαλεί σύγχυση στο μελετητή που προσπαθεί να κατανοήσει το περιεχόμενο και το εύρος των Εικαστικών Τεχνών.

Παράλληλα και η λέξη Τέχνη παρουσιάζει διφορούμενη έννοια. Η λέξη Τέχνη έχει ινδοευρωπαϊκή ρίζα (τέκνα) απ'την οποία προέρχονται και τα ρήματα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας τεχνάομαι-ωμαι και τίκτω(3). (Τεχνάομαι-ωμαι: κατασκευάζω (επεργάζομαι)τι μετά τέχνης το σχεδιάζω εντέχνως και το εκτελώ μετά της αυτής δεξιότητας και πείρας(4), (Τίκτω:φέρω εις την ζωήν, φέρω εις τον κόσμο, παράγω προξενώ, προκαλώ, δημιουργώ, γίνομαι αιτία να συμβεί τι(5)). Η λέξη Τέχνη σημαίνει γέννηση, σύλληψη με την καρδιά και το νου καθετί καινούριου, που με γόνιμη και δημιουργική επεξεργασία καταλήγει σε μια νέα δημιουργία. Σημαίνει επίσης επιδεξιότητα, εμπειρία ενασχόλησης, δυνατότητα παραγωγής έργου και μεταφοράς του σε εκφραστικές αξίες που ερεθίζουν τις αισθήσεις(6). Η Τέχνη λοιπόν είναι μια πολυσήμαντη έννοια, ένα αμάλγαμα σύλληψης, επεξεργασίας και ανάδυσης έργου στο φως. "Ο καλλιτέχνης έχει τη δυνατότητα να συλλαμβάνει (την τέχνη) με την καρδιά του, να την ολοκληρώνει με το νου, χρησιμοποιώντας παράλληλα και τις αισθήσεις του"(7).

1.3 ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ – Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ(8)

Σήμερα ο όρος Εικαστικές Τέχνες χρησιμοποιείται χωρίς να διευκρινίζεται αρκετά το περιεχόμενο του. Η ορολογία αυτή δημιουργεί ένα ασυνείδητο συνειρμό που παραπέμπει στις αισθήσεις της όρασης και της αφής και πλέκει μεταξύ τους έναν ιστό αλληλεξάρτησης. " Η αφή και η όραση συμπληρώνουν η μια την άλλη σε τέτοιο βαθμό ,ώστε συχνά με βάση την οπτική μορφή ενός πράγματος μπορούμε να προβλέψουμε κι εκείνες τις ιδιότητες του που έχουν σχέση με την αφή" είχε αποφανθεί ο Φ.Ένγκελς.

Όμως οι εικαστικές τέχνες δεν αποδίδονται μόνο με την όραση και την αφή – ακόμα κι αυτές που παρουσίαζε παλιότερα ο όρος :ζωγραφική γλυπτική ,αρχιτεκτονική. Αντίθετα ερεθίζουν και διεγείρουν με την ίδια ένταση όλες τις αισθήσεις και παρασύρουν σε μια δημιουργική συνουσία που δεν έχει άλλο αποτέλεσμα παρά το Έργο Τέχνης με όλες τις έννοιες που νοείται αυτό. Αυτή η συμμετοχή των αισθήσεων σ'ένα δημιουργικό δέσιμο μεταξύ τους καθιστά τις εικαστικές Τέχνες σε ένα ιδανικό μέσο που υλοποιεί κάθε ασυνείδητη σκέψη και της δίνει σάρκα και οστά. Δίκαια λοιπόν οι Εικαστικές Τέχνες καλούνται "Τέχνες των αισθήσεων" κι αυτό γίνεται φανερό σ'όλες τις επιμέρους καλλιτεχνικές μορφές.

Πέραν από τη ζωγραφική που υλοποιείται με τη συμμετοχή μόνο της όρασης ,στη Γλυπτική είναι απαραίτητη εκτός από την όραση και την αφή ,ακόμα και η κίνηση για τη σύλληψη όλων των εκφραστικών δυνατοτήτων του γλυπτού έργου. Γιατί αν το χέρι δεν έρθει σ'επαφή με την πρωτογενή ύλη ,το ξύλο ,την πέτρα ,ακόμα και το μέταλλο ή το γυαλί – που τελευταία εισήχθησαν στα υλικά της γλυπτικής – δε θα μπορέσει να του δώσει μορφή ,να το ανάγει σε παράσταση που μιλά στα μάτια του θεατή. Άλλωστε η αφή είναι η αίσθηση που τρέφει και αναζωογονεί την ερωτική σχέση του γλύπτη με το έργο του.

Ακόμα όταν το γλυπτό είναι περίοπτο απαραίτητη είναι και η κίνηση τόσο από τον ίδιο το γλύπτη που προσπαθεί με τη σμίλη του να ζωντανέψει το έργο του ,αλλά κυρίως από το θεατή για να μπορέσει να κατανοήσει τα εκφραστικά στοιχεία που υποβάλλει η διαφορά των όγκων και η κίνηση των επιπέδων μέσα στο έργο.

Στην αρχιτεκτονική ,εκτός από την όραση και την κίνηση πολλές φορές ενεργοποιούνται κι άλλες αισθήσεις ,όπως αυτή της ακοής ,της όσφρησης ή ακόμα και της γεύσης. Ενώ η αρχιτεκτονική έχει χρηστική κυρίως αξία- ως ανάγκη για καταφύγιο –πολλές φορές αποκτά

συναισθηματικό ή πνευματικό περιεχόμενο. Ένα οίκημα επενδύεται συναισθηματικά ανάλογα με το σκοπό τον οποίο προορίζεται να επιτελέσει. Έτσι πολλές φορές ψυχρά οικοδομήματα αποπνέουν μια εσωτερική μουσικότητα ,όπως αυτή ενός εκκλησιαστικού ύμνου ή ενός ρομαντικού τραγουδιού. Η ακόμα φέρνουν στο νου μεθυστικές μυρωδιές όπως αυτή του θυμιάματος ή ενός ανοιξιάτικου αρώματος. Όλες αυτές οι αισθήσεις συνθέτουν το εσωτερικό συναισθηματικό περιεχόμενο ενός αρχιτεκτονικού έργου και γεννούν ποικίλα συναισθήματα που το ανάγουν σε γλυκιά ανάμνηση.

Εξεταζόμενες οι Εικαστικές Τέχνες από τη σκοπιά των αισθήσεων αποκτούν νέο περιεχόμενο και ξεφεύγουν από την παραδοσιακή ταύτιση με τις Καλές Τέχνες (ζωγραφική ,γλυπτική ,αρχιτεκτονική). Με τον κινηματογράφο ,την τηλεόραση ,το θέατρο ,τη μουσική ,την ποίηση ,το χορό αλλά και τα σύγχρονα ρεύματα όπως την πλαστικοζωγραφική ,την οπτική Τέχνη ,την Ποπ Αρτ και τις τέχνες των δρώμενων ,του σώματος και του περιβάλλοντος ,οι εικαστικές τέχνες αποκτούν νέες εκφραστικές δυνατότητες και λαμβάνουν ευρύτερες διαστάσεις.

1.4. ΜΟΡΦΕΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ(9)

Οι Εικαστικές Τέχνες αφορούν στη μορφοποίηση της ύλης και υλοποιούνται με τη συμμετοχή των αισθήσεων. Περιλαμβάνουν επιμέρους καλλιτεχνικές μορφές οι οποίες ταξινομούνται βάσει της μορφής και των αισθήσεων στις οποίες απευθύνονται. Εκτός αυτών συναντά κανείς κι άλλους τίτλους ,απόρροια ταξινόμησης ,οι οποίοι οριοθετούνται από άλλα κριτήρια όπως π.χ η μαζική παραγωγή προϊόντων που διακρίνει τις "δημοφιλείς ή μαζικές τέχνες".

α) Οι Τρισδιάστατες Τέχνες (Γλυπτική ,Αρχιτεκτονική Ογκομετρική Χειροτεχνία) παρουσιάζουν δημιουργήματα που αποδίδονται με όγκο ,έχουν δηλαδή ύψος ,πλάτος και βάθος. Απ'αυτές η γλυπτική χαρακτηρίζεται ως ολόγλυφη μορφή ,έτσι που τα δημιουργήματα της είναι περίοπτα αλλά και ως ανάγλυφη δηλαδή με μια όψη και συνήθως εντοιχισμένες.

β) Οι Δισδιάστατες Τέχνες (Ζωγραφική ,Σχέδιο ,Χαρακτική επιπεδομετρική Χειροτεχνία) είναι κυρίως επίπεδες και προκαλούν την αίσθηση του βάθους ή του όγκου μέσω οπτικών ψευδαισθήσεων. Η ζωγραφική και το σχέδιο χρησιμοποιούν παρόμοιες μεθόδους

με τη διαφορά ότι το σχέδιο δίνει έμφαση περισσότερο στις γραμμές ,τις μορφές και τα σχήματα ενώ η ζωγραφική στα χρώματα. Η χαρακτηριστική έχει τα γνωρίσματα της ζωγραφικής με τη διαφορά ότι οι εικόνες πριν φτάσουν στην τελική τους μορφή χαράσσονται σε ειδικές επιφάνειες και τυπώνονται σε πολυάριθμα αντίτυπα.

γ) Οι Οπτικές Τέχνες (σχέδιο ,ζωγραφική) των οποίων τα δημιουργήματα αφορούν καθαρά στην αίσθηση της όρασης.

δ) Οι Απτικές Τέχνες ή Τέχνες του Χώρου (Αρχιτεκτονική Γλυπτική ,Χειροτεχνία ,Χαρακτική) των οποίων τα δημιουργήματα υλοποιούνται στο χώρο και αφορούν στις αισθήσεις της αφής και της κιναισθησίας.

1.5 ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Στην παρούσα εργασία ,στα πλαίσια του χώρου της προσχολικής εκπαίδευσης ,γίνεται προσπάθεια διερεύνησης και κατανόησης της έννοιας του χώρου ως προς την έκταση που καταλαμβάνει ένα αντικείμενο (πίανω χώρο: Καταλαμβάνω έκταση(σε ύψος ,πλάτος ,μήκος)(10)Γι'αυτό θα γίνει αναφορά μόνο στις δισδιάστατες και τρισδιάστατες τέχνες. Σ'αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να δοθεί κάποιο γενικό θεωρητικό πλαίσιο των καλλιτεχνικών μορφών της Γλυπτικής ,της Χειροτεχνίας και της Αρχιτεκτονικής.

1.5.1 ΓΛΥΠΤΙΚΗ (11)

Η Γλυπτική είναι ένα είδος τέχνης που δημιουργεί εικόνες με όγκο. Αφορά κυρίως στην αίσθηση της αφής και δίνει τη δυνατότητα στο δημιουργό ,αξιοποιώντας τις ιδιότητες του υλικού ,ν'ανακαλύψει την έννοια του χώρου.

Η γλυπτική ως καλλιτεχνική μορφή χρησιμοποιείται κατεξοχήν στην προσχολική εκπαιδευτική πρακτική διότι βρίσκεται πολύ κοντά στη Φυσιολογία του παιδιού. Η πρωτογενής ευαισθησία του παιδιού απέναντι στη γλυπτική ,εντοπίζεται στις εξερευνήσεις αφής ,χώρου και κίνησης κατά την προσπάθεια του παιδιού ν'ανακαλύψει το περιβάλλον του και να γνωρίσει τον κόσμο γύρω του. Πέραν τούτου ,το παιδί παρουσιάζει μια κιναισθητική ταύτιση με την τρισδιάστατη μορφή που πηγάζει απ'τα πρώτα παιχνίδια δράσης ,στα οποία αναπτύσσονται μοτίβα

κίνησης στατικά ή μη ,που υποβάλλουν την αίσθηση το όγκου. Ολ'αυτά απεικονίζονται με θαυμάσιο τρόπο στα γλυπτά δημιουργήματα του παιδιού ,μα πολύ σπουδαιότερος τροφοδότης είναι η ίδια του η φαντασία.

Η γλυπτική ως τέχνη παρουσιάζει πολλές επιμέρους μορφές οι οποίες επιβάλλουν και αντίστοιχα υλικά. Η Γλυπτική – Πλαστική στην οποία χρησιμοποιούνται μαλακά υλικά πλασίματος – ιδανικά για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας – όπως ο πηλός ,το ζυμάρι ,η πλαστελίνη και η καθαρή νοτισμένη άμμος ,που επιφέρουν γρήγορα κι εντυπωσιακά αποτελέσματα. Χρησιμοποιούνται επίσης μεταλλικά φύλλα χαλκού ή αλουμινίου και το μαλακό σύρμα ,δεν ενδείκνυται όμως για μικρά παιδιά. Η Συνθετική γλυπτική στην οποία χρησιμοποιείται μεγάλη ποικιλία υλικών κι έχει εντυπωσιακά αποτελέσματα. Βέβαια τα δημιουργήματα της συνθετικής γλυπτικής δεν έχουν μεγάλη αντοχή στο χρόνο ,σημασία όμως για το παιδί έχει η προσπάθεια και η χαρά της προσωπικής δημιουργίας. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται εδώ μπορεί να είναι διάφορα άχρηστα υλικά όπως κουτιά προϊόντων ,κομμάτια ξύλου ,φελλοί ,νήματα ,καπάκια ,ζυμαρικά ,φελιζόλ ,χαρτιά κ.α. Η λάξευση ,η οποία δεν ενδείκνυται για παιδιά νηπιαγωγείου εκτός κι αν γίνει σε μαλακή βάση όπως π.χ το σαπούνι. Τέλος η Χύτευση ,στην οποία χρησιμοποιείται κυρίως ο γύψος αλλά και πάλι δε μπορεί να πραγματοποιηθεί απ'τα ίδια τα παιδιά. Στο νηπιαγωγείο χρησιμοποιούνται γύψινα αλλά μετά τη διαδικασία της χύτευσης.

1.5.2 ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

Η Χειροτεχνία ως καλλιτεχνική μορφή αφορά κυρίως στις αισθήσεις της όρασης και της αφής άλλωστε αυτό μαρτυρά και η ερμηνεία της λέξης : "Καλλιτεχνική Κατασκευή με τα χέρια ή με απλά εργαλεία"(12). Η πρώτη εμπειρία των παιδιών με την χειροτεχνική εργασία σημειώνεται με την κατασκευή αυτοσχέδιων παιχνιδιών –τη μετατροπή ενός σκουπόξυλου σε άλογο ,ενός παλιού κουτιού σε κουκλόσπιτο ,ενός κομματιού υφάσματος σε κούκλα. Τα παιδιά χαρακτηρίζονται από μια φυσική παρόρμηση ν'αποθησαυρίζουν μικροαντικείμενα με ωραίες φόρμες και να δημιουργούν κατασκευές που χρησιμοποιούν κατεξοχήν στο παιχνίδι τους. Απ'την άλλη πλευρά οι κατασκευές είναι αρκετά ενδιαφέρουσες δραστηριότητες διότι εισάγουν το παιδί με παιχνιώδη τρόπο στην έννοια των τριών διαστάσεων και το βοηθούν να κατανοήσει την έννοια του όγκου(13).

Το περιεχόμενο της χειροτεχνίας ,όπως απαντάται στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης πολλές φορές συμπίπτει με τα περιεχόμενα της γλυπτικής και της αρχιτεκτονικής. Ωστόσο σε γενικές γραμμές στο νηπιαγωγείο απαντώνται οι εξής μορφές :Πλαστική ,Γλυπτική ,Κολλάζ Κατασκευές ,Κολλάζ και Τύπωμα σύμφωνα με τα περιεχόμενα του Αναλυτικού Προγράμματος.

Τα υλικά που χρησιμοποιούν στη χειροτεχνία είναι ποικίλα και αφορούν σε δομημένο και άχρηστο υλικό. Τέτοια μπορεί να είναι χαρτιά διαφόρων ειδών ,μεγεθών και χρωμάτων ,υφάσματα ,κουτιά ,κλωστές νήματα ,καπάκια ,ρολά από χαρτί ,φελιζόλ ,κομμάτια ξύλου ,υλικά από τη φύση όπως φρούτα ,λαχανικά ,φύλλα δέντρων και λουλουδιών ,άμμο κοχύλια κι ένας ατελείωτος κατάλογος άλλων υλικών καθημερινής ή μη χρήσης.

1.5.3 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ(13)

Η πρώτη επαφή των παιδιών με την αρχιτεκτονική θα πρέπει ν'αναζητηθεί σε πολύ μικρή ηλικία με τη δημιουργία κατασκευών που αποσκοπούν σε προσωπική χρήση κι ευχαρίστηση. Τα παιδιά στα πλαίσια του συμβολικού τους παιχνιδιού κατασκευάζουν πρόχειρα καταλύματα τα οποία διαμορφώνουν σε ζεστούς οικογενειακούς χώρους στους οποίους εναποθέτουν τις επιθυμίες και τα όνειρα τους. "Ανεξάρτητα από το είδος του σπιτιού ή της γειτονιάς που κατοικούν ανακαλύπτουν μικρούς συμπαθητικούς χώρους ,γωνιές ,μέρη στο ύπαιθρο και κρησφύγετα ,από τα οποία αντλούν ένα βαθμό ηρεμίας και ψυχολογικής ζεστασιάς". Οι παιχνιδάδες αυτές εμπειρίες προσφέρουν το υπόβαθρο πάνω στο οποίο θα χτιστούν αργότερα οι γνώσεις και οι ικανότητες γι'αρχιτεκτονικό σχεδιασμό.

Η Αρχιτεκτονική ως καλλιτεχνική μορφή στα πλαίσια της προσχολικής εκπαιδευτικής πρακτικής δε χρησιμοποιείται με τη μορφή που έγινε γνωστή στα παιδιά σε μικρότερη ηλικία. Τα παιδιά στο νηπιαγωγείο δε μπορούν να "χτίσουν" ή να κατασκευάσουν χώρους σε πραγματικές διαστάσεις μπορούν όμως να πειραματιστούν στην αμμοδόχο και να κατασκευάσουν μικρά πρότυπα πόλεων ανακαλύπτοντας έτσι τις γλυπτικές ιδιότητες της αρχιτεκτονικής.

Ακόμα τα παιδιά είναι σε θέση ν'αντιληφθούν τους παράγοντες εκείνους που καθορίζουν την ποιότητα ,τη λειτουργικότητα και την καλαισθησία

ενός χώρου. Προς την κατεύθυνση αυτή βοηθά η δημιουργία κατασκευών σε μικρότερες κλίμακες. Οι μακέτες αποτελούν ένα είδος εργασίας που βοηθά τα παιδιά να κατανοήσουν την αρχιτεκτονική ως καλλιτεχνική μορφή αλλά και να εκφραστούν δημιουργικά.

Τα υλικά που χρησιμοποιούν στην αρχιτεκτονική παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία και μπορεί να είναι: κομμάτια ξύλου ,φελιζόλ ,πλαστικό και διάφορα άχρηστα αντικείμενα ,όπως χάρτινα κουτιά ρολά από χαρτί κουβαρίστρες και άχρηστα υλικά συσκευασίας. Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί πλαστελίνη ή κεραμικός πηλός. Τα μικρότερα παιδιά καλό είναι να δουλέψουν με απλές προκατασκευασμένες μονάδες από φελιζόλ που είναι εύκολο στη χρήση και στη σύνθεση.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. ΚΟΦΦΑΣ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ., "Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο". Αθήνα 1989.
2. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ ΙΩΑΝ ., "Λεξικόν της αρχαίας Ελληνικής γλώσσης". Αθήνα :εκδ Βιβλιοπρομηθευτική ,1990. σελ 304
3. Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ . Τόμος 22. σελ 159 – 160.
4. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ ΙΩΑΝ ., "Λεξικόν της αρχαίας Ελληνικής γλώσσης". Αθήνα :εκδ Βιβλιοπρομηθευτική ,1990. σελ 988.
5. Στο ίδιο ... σελ 992.
6. Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ . Τόμος 22. σελ 159 – 160.
7. ΜΑΓΟΥΔΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ., "Εικαστικές Τέχνες – Υλικά και τεχνικές μικροκατασκευών". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις Ι)Βόλος : 2000 , σελ 11.
8. Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ . Τόμος 22. σελ 159 – 160.

9. ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ., "Εικαστικές Τέχνες – Υλικά και τεχνικές μικροκατασκευών". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις Ι)Βόλος : 2000 , σελ 12.

Και

CHARMAN .H. LAURA ., "Διδακτική της Τέχνης" Αθήνα: εκδ Νεφέλη, 1993 σελ 25 - 26.

10. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ., "Λεξικό της νέας Ελληνικής Γλώσσας". Αθήνα : εκδ Κέντρο Λεξικολογίας ,1998 σελ 2004.

11. CHARMAN .H. LAURA ., "Διδακτική της Τέχνης" Αθήνα : εκδ Νεφέλη, 1993 σελ 277 – 299.

12. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ., "Λεξικό της νέας Ελληνικής Γλώσσας". Αθήνα : εκδ Κέντρο Λεξικολογίας ,1998 σελ 1970.

13. . CHARMAN .H. LAURA ., "Διδακτική της Τέχνης" Αθήνα : εκδ Νεφέλη, 1993 σελ 317 - 341.

ηθουτικη 1990 σελ 2394
ΑΡΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ
Τεύχος 22 σελ 159
ηθουτικη 1990 σελ 2388
5. Στο ίδιο ... σελ 292
ΑΡΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ
Τεύχος 22 σελ 159
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Κάθε εποχή ανά την ιστορία ,χαρακτηρίζεται από μια εναγώνια προσπάθεια για βελτίωση της ποιότητας ζωής. Πολύ περισσότερο στη σημερινή εποχή ,που την χαρακτηρίζει ο πολιτισμός της ταχύτητας ,ο άνθρωπος πλήττεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με αμέτρητες αβασάνιστες αξίες και πρότυπα για τον εαυτό του.

Μέσα σ'αυτόν τον τεχνολογικό συμφυρμό παρέχονται στο παιδί ελάχιστες ευκαιρίες για να εκφράσει το πώς αντιλαμβάνεται ή πως θα ήθελε να είναι η δική του ζωή. Η αισθητική αγωγή μπορεί να προσφέρει στο παιδί υγιή πρότυπα ζωής ,να το εξοικειώσει με λεπτές μορφές συναισθήματος ,να το βοηθήσει ν'ανακαλύψει το βαθύτερο νόημα της τέχνης και να το οδηγήσει στην τελική του ωρίμανση μέσα από μια διαδικασία δημιουργικής αυτοέκφρασης.

Η παιδαγωγική συνεισφορά της αισθητικής αγωγής ,όπως υλοποιείται στα πλαίσια της σχολικής πράξης ,είναι μεγάλη καθώς συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη της παιδικής προσωπικότητας. Καλλιεργεί στο παιδί μέσω της συστηματικής εργασίας μια συναισθηματική σταθερότητα και με τη συλλογική προσπάθεια συμβάλλει σταδιακά στην κοινωνικοποίηση του. Βοηθά στην ψυχοπνευματική και ψυχοσωματική ολοκλήρωση του παιδιού καθώς καλλιεργεί τις διανοητικές και σωματικές του ικανότητες. Συνδυάζοντας δημιουργική δράση και δημιουργική σκέψη ,οδηγεί στη μάθηση μέσα από την πράξη ,έτσι θέτει σε κίνηση τις δημιουργικές δυνάμεις του παιδιού και τη διάθεση του για έρευνα.

Το δύσκολο έργο όλης αυτής παιδευτικής διαδικασίας καλείται ν'αναλάβει ο σύγχρονος εκπαιδευτικός. Ένας εκπαιδευτικός άρτια καταρτισμένος τόσο στο θεωρητικό όσο και πρακτικό πλαίσιο της αισθητικής αγωγής που συνδυάζοντας τις παιδαγωγικές μεθόδους διδασκαλίας με τη σωστή χρήση του εποπτικού υλικού και τον παιχνιδιάρη χαρακτήρα της αγωγής θα προάγει την εποικοδομητική δημιουργική εργασία των παιδιών παρέχοντας τους το συναίσθημα χαράς της προσωπικής δημιουργίας.

2.2 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΟΠΩΣ ΕΚΔΗΛΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η λειτουργία της αισθητικής αγωγής στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι πολύπλευρη κι εξυπηρετεί επιμέρους στόχους που αλληλεξαρτώμενοι συνδράμουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του νηπίου.

1. Μέσα απ' τις ποικίλες εικαστικές δραστηριότητες ευαισθητοποιούνται οι αισθήσεις και το παιδί ανακαλύπτει τον κόσμο γύρω του. Με την αίσθηση της όρασης μαθαίνει ν' αναγνωρίζει και ν' απολαμβάνει τα μορφικά και χρωματικά ερεθίσματα που απαντώνται στη φύση και στην ύλη. Με την αίσθηση της αφής επιβεβαιώνει την ύπαρξη των πραγμάτων και επεμβαίνει δημιουργικά σ' αυτή. Η αφή είναι η αίσθηση που διεγείρει όλες τις άλλες αισθήσεις διότι εμβάλλει σε μια διαδικασία μορφικής αλλαγής καθώς προέρχεται από μια έμφυτη παρόρμηση για εξερεύνηση. Το παιδί καθώς ανακαλύπτει τον κόσμο με οδηγό τις αισθήσεις μαθαίνει ν' αναγνωρίζει την αισθητική αξία της Τέχνης, να την απολαμβάνει όπου τη συναντήσει και την προκαλεί εκεί που δεν υπάρχει επεμβαίνοντας με τις δημιουργικές του δυνάμεις.

2. Κατά τη διάρκεια των εικαστικών δραστηριοτήτων επιτυγχάνεται η αφύπνιση και η ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων του παιδιού μέσα απ' τους ποικίλους συμβολισμούς και τις συνδυαστικές δυνατότητες που παρέχει η ποικιλία του υλικού. Το παιδί βλέπει να παίρνουν σάρκα και οστά τα πιο απίθανα αντικείμενα, με απλά υλικά (χαρτόνι, χαρτί, κλωστές, χάντρες) βλέπει να ζωντανεύουν τα πιο όμορφα όνειρα του, κατασκευάζει, παίζει με τα δημιουργήματα του ταξιδεύει μαζί τους στο απέραντο ταξίδι της φαντασίας. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας βρίσκεται σε μια φάση της ζωής του, όπου προσπαθεί να οικοδομήσει τον κόσμο γύρω του, σ' αυτή την προσπάθεια όμως, συχνά αλληλοεμπλέκονται το πραγματικό με το φανταστικό. Ο χώρος του νηπιαγωγείου είναι ίσως ο καταλληλότερος χώρος για να ζωντανέψει μέσα από άψυχα υλικά τις πιο όμορφες παραστάσεις της καθημερινής ζωής και να συμμετάσχει σ' αυτές είτε ως πρωταγωνιστής είτε ως θεατής.

3. Οι εικαστικές δραστηριότητες παρέχουν την ευκαιρία για εξοικείωση με τις δυνατότητες και τον τρόπο χρήσης διαφόρων υλικών (πηλός, πλαστελίνη, χαρτί, πανί, ξύλο) καθώς το παιδί

μπαίνει σε μια διαδικασία πειραματισμού με άμεσο στόχο την προσωπική ευχαρίστηση που πηγάζει μέσα απ'το παιχνίδι. Αργότερα αφότου το παιδί ανακαλύψει τις ιδιότητες των υλικών περνά στη δημιουργία σκόπιμων επιμελημένων κατασκευών οι οποίες έχουν καθαρά χρησιμοθηρικό χαρακτήρα καθώς θα τις χρησιμοποιήσει στο συμβολικό του παιχνίδι. Μεγάλη σημασία έχει ο τρόπος που θα παρουσιαστεί το υλικό. Η μεγάλη ποικιλία και η ταυτόχρονη χρήση μπερδεύουν το παιδί ενώ η σταδιακή κι εναλλασσόμενη κάθε φορά παρουσίαση των υλικών τροφοδοτεί δημιουργικά τη φαντασία του και διατηρείται ευκολότερα στη μνήμη του

4. Η καλλιέργεια της λεπτής κινητικότητας του χεριού αποτελεί έναν απ'τους κύριους στόχους προς επιδίωξη στο νηπιαγωγείο. Μέσα απ'τις διάφορες καλλιτεχνικές μορφές δημιουργίας επιτυγχάνεται η καλλιέργεια των κινητικών ικανοτήτων του παιδιού καθώς οι εικαστικές δραστηριότητες άπτονται άμεσα των χειρονακτικών εργασιών και προϋποθέτουν εξασκημένη λεπτή κινητικότητα. Αργότερα όταν το νήπιο νιώσει τη ανάγκη για δράση κι αισθητική έκφραση αναπτύσσεται παραπέρα η επιδεξιότητα του χεριού ,η ακρίβεια του ματιού και ταυτόχρονα η συνεργασία και ο αμοιβαίος συντονισμός τους. Το νήπιο διαθέτοντας αυτές τις δύο πολύτιμες ικανότητες του οργανισμού του οργανισμού του αναπτύσσει τη ερευνητική και δημιουργική σκέψη και δράση. Εργάζεται προσεκτικά και με λεπτομέρεια ,αποκτά σταθερότητα οξύτητα και ανεξαρτησία στις κινήσεις του ,απαντά εμπιστοσύνη στον εαυτό του ,υπομονή κι επιμονή. Μαθαίνει να αυτοελέγχεται και προοδευτικά ν'αυτοαξιολογείται εκτιμώντας την αξία του προσωπικού του έργου.

5. Οι διάφορες μορφές εικαστικής έκφρασης παρέχουν στο παιδί τη δυνατότητα να εκφραστεί εξωτερικεύοντας τα συναισθήματα του. Μέσα σ'ένα κλίμα ασφάλειας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης το παιδί προβάλλει το εγώ του κι εκφράζει τον εσωτερικό του κόσμο μεταθέτοντας τις προβληματικές ψυχικές του καταστάσεις σε ετερογενή αντικείμενα. Έτσι βιώνει με ασφάλεια τα συναισθήματα του. Οι μιμικές δραστηριότητες δίνουν στο παιδί την ευκαιρία ν'ανακαλύψει τις εκφραστικές δυνατότητες του προσώπου ,του σώματος και της φωνής μπαίνοντας στη διαδικασία να μιμηθεί πραγματικούς ή φανταστικούς ρόλους. Οι μουσικές δραστηριότητες παρέχουν την ευκαιρία για ψυχική εκτόνωση φωνητική έκφραση ,κινητικότητα αλλά και χαλάρωση και αποφόρτιση από έντονα συναισθήματα. Έτσι καθώς το παιδί εκφράζεται με ποικίλους τρόπους εξωτερικεύοντας έκδηλα και λανθάνοντα συναισθήματα

αναγνωρίζει τον εαυτό του και τα όρια του και δημιουργεί μια υγιή αυτοεικόνα.

6. Τα εικαστικά ,ως οργανωμένη δραστηριότητα ,όπως βέβαια και όλες οι άλλες δραστηριότητες ,περιλαμβάνει διαδοχικούς σταθμούς – βήματα τεχνικής ,που το ένα διαδέχεται χρονικά το άλλο ,με στόχο την επίτευξη ενός αποτελέσματος. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση μιας χειροτεχνικής εργασίας είναι η ικανότητα άμεσου συντονισμού των κινητικών πράξεων με τις αντίστοιχες νοητικές λειτουργίες. Οι εικαστικές δραστηριότητες λοιπόν είναι σπουδαίος αρωγός για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και ένα άριστο μέσο για την καλλιέργεια των διανοητικών τους ικανοτήτων με παιχνιδώδη και διασκεδαστικό τρόπο. Οι ικανότητες που καλλιεργούνται είναι η μνήμη η παρατηρητικότητα ,η ικανότητα συντονισμού λόγου –κίνησης ,ικανότητα συγκέντρωσης ,επιμερισμού ,συνδυασμού ,η ικανότητα αντίληψης και κριτικής σκέψης ,η ικανότητα χρονικής διαδοχής και βέβαια η χειροτεχνική επιδεξιότητα όπως και πολλές άλλες που καλλιεργούνται σε συνδυασμό με δραστηριότητες διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων – τομέων(π.χ :προμαθηματικά).

7. Οι εικαστικές δραστηριότητες αλλά και το ίδιο το περιβάλλον του νηπιαγωγείου είναι μια πολύ καλή ευκαιρία για την καλλιέργεια του προφορικού λόγου αλλά και της μιμικής κατ'επέκταση ,είτε μέσω λόγου είτε μέσω κινήσεων-χειρονομιών. Με την κατάλληλη συνδρομή και καθοδήγηση απ'τον /την νηπιαγωγό το παιδί μαθαίνει να τακτοποιεί τα υλικά προφέροντας τ'όνομα τους ή ακόμα μετά από προτροπή του/της νηπιαγωγού ένα παιδί μπορεί να εξηγήσει σε κάποιο άλλο τον τρόπο χρήσης ενός υλικού ή την τεχνική κατασκευής ενός παιχνιδιού. Επίσης με τη χρήση χειρονομιών το παιδί μπορεί να δηλώσει την ολοκλήρωση της κατασκευής του ,να οριοθετήσει το χώρο των χειροτεχνικών δραστηριοτήτων κ.α. Το περιβάλλον του νηπιαγωγείου και ο τρόπος συλλογικής δουλειάς είναι μια πολύ καλή ευκαιρία –με την παρότρυνση του/της νηπιαγωγού- να καλλιεργηθεί ο προφορικός λόγος.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον σχετικά με τον άξονα αυτό-καλλιέργεια του λόγου –αποκτούν οι χειροτεχνικές δραστηριότητες όταν το παιδί καλείται να διηγηθεί στους γονείς ή στους φίλους του την πορεία της εργασίας του ή τον τρόπο κατασκευής της. Και σ'αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί πόσο καλοί ακροατές πρέπει να είναι οι γονείς ,διότι ως προσεκτικοί δέκτες και καλοί συνομιλητές παροτρύνουν το παιδί τους να εκφράζεται προφορικά.

Αυτό όμως που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ίδια τα παιδιά είναι η ώρα του κουκλοθέατρου ,όταν τα παιδιά ζωντανεύουν τις κούκλες

που έχουν κατασκευάσει. Το παιδί δεδομένου ότι βρίσκεται σε μια ηλικία που τα σύμβολα καταλαμβάνουν σημαντικό ρόλο στη ζωή του – είτε με τη μορφή λόγου ,είτε αντικειμένων-μεγαλουργεί στη γωνιά του κουκλοθέατρου. Ο κύριος Κούνελος ,το μικρό παπάκι ,η γιαγιά με τ'άσπρα μαλλιά ζωντανεύουν στη γωνιά του κουκλοθέατρου και το παιδί χαιρέται αυτή την παράσταση γιατί πίσω από τις κούκλες κρύβεται το ίδιο. Το πόσο καλοί μίμοι και ηθοποιοί είναι τα παιδιά θα το διαπιστώσουμε αν παρακολουθήσουμε μια παιδική κουκλοθεατρική παράσταση ή ακόμα και απ'τους ελεύθερους αυτοσχεδιασμούς τους όταν κρατούν μια κούκλα στο χέρι.

8.Κατά τη διάρκεια των εικαστικών - και άλλων βέβαια - δραστηριοτήτων μέσα από την ομαδική εργασία ,αναπτύσσονται φιλικοί και συνεργατικοί δεσμοί μεταξύ των παιδιών. Η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια μεταξύ των μελών της ομάδας για την επίτευξη ενός κοινού στόχου ενδυναμώνει τις σχέσεις μεταξύ τους ,καθώς υπάρχει μια αλληλεξάρτηση σε μια παράλληλη πορεία εργασίας. Η λήθη του εαυτού και η αποβολή των εγωκεντρικών τάσεων που επιτυγχάνεται μέσα από τη συνεργασία οδηγεί στην κοινωνικοποίηση του παιδιού και στην κοινωνική διαπαιδαγώγηση ώστε να προετοιμαστεί άξια για την αυριανή κοινωνική του παρουσία μέσα στο σύνολο.

2.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κατά τον Α.Κόφφα (1)"για να είναι οι δραστηριότητες του νηπιαγωγείου επιτυχημένες ,ευχάριστες και επωφελείς για τα νήπια πρέπει να είναι ψυχολογικά και παιδαγωγικά θεμελιωμένες". Θα πρέπει οι δραστηριότητες να είναι τέτοιου είδους και με τέτοιο τρόπο οργανωμένες ώστε ν'ανταποκρίνονται στο εξελικτικό στάδιο της διανοητικής ανάπτυξης του παιδιού αλλά και να υπακούουν στις παιδαγωγικές αρχές και μεθόδους. Για όλ'αυτά την ευθύνη φέρει ο εκπαιδευτικός ο οποίος για το σκοπό αυτό θα πρέπει να έχει υπόψη του κάποια κατευθυντήρια μεθοδολογική ή διδακτική διαδικασία τηρώντας ορισμένες βασικές μεθοδολογικές αρχές.

"Στην παιδαγωγική ,η μέθοδος της εκπαίδευσης καθορίζεται ως τρόπος για την οργάνωση της αλληλοσυνδετικής δραστηριότητας μεταξύ εκπαιδευτικού κι εκπαιδευμένου".(2)Αυτές οι μέθοδοι και οι αρχές

εκπαίδευσης μορφοποιούν τη διδασκαλία και οδηγούν στην επίλυση τυχόν προβλημάτων που προκύπτουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι αρχές αυτές διαμορφώνονται με βάση δύο παράγοντες: απ'τη μια πλευρά την ιδιαίτερη φύση και τις ανάγκες του παιδιού και απ'την άλλη τους επιδιωκόμενους στόχους κάθε δραστηριότητας.(3)

Ο σωστός εκπαιδευτικός λοιπόν θα πρέπει :

-Να υποβοηθά τα νήπια στις δραστηριότητες τους σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες ανάγκες τους (βιολογικές και ψυχολογικές) προσαρμόζοντας τις εργασίες σε οικεία και προσιτά θέματα για τα παιδιά χωρίς να τους λείπει η φαντασία και η πρωτοτυπία. Συνάμα να φροντίζει ώστε οι δραστηριότητες ν'ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες δυνατότητες και αδυναμίες των παιδιών[Παιδοκεντρική Αγωγή].

-Να φροντίζει ώστε οι δραστηριότητες ν'ανταποκρίνονται στα ιδιαίτερα γνωρίσματα της φαντασίας των νηπίων. Ασφαλώς γνωρίζουμε την αχαλίνωτη φαντασία των νηπίων η οποία πολλές φορές δεν υπόκειται σε καμία λογική. Μα αυτό ακριβώς αποτελεί τη Λυδία λίθο μεταξύ του ενήλικα και του παιδιού ,ο πρώτος κατευθύνεται από τη λογική και από μια υπερβολική πολλές φορές νοησιарχία που τον κάνει πεζό ενώ το παιδί ταξιδεύει με τη φαντασία του ,χτίζει το δικό του κόσμο σαν μέσα σε όνειρο και κανείς δε μπορεί να το κατηγορήσει γι'αυτό. Ρόλος του εκπαιδευτικού δεν είναι να εκλογικεύσει το νήπιο αλλά να θέσει προοδευτικά την αχαλίνωτη φαντασία του κάτω από τον έλεγχο της λογικής.

-Να ρυθμίζει την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τη νηπιακής προσοχής[Αρχή της προσιτής Αγωγής](4). Τα νήπια δε μπορούν να διατηρήσουν απερίσπαστη την προσοχή τους σ'ένα γνωστικό αντικείμενο για πολύ ώρα ,γι'αυτό είναι απαραίτητο οι εργασίες στο νηπιαγωγείο να είναι απλές και να έχουν άμεσο αποτέλεσμα ώστε τα παιδιά ν'απολαμβάνουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας χωρίς κόπωση κι εκνευρισμό. Άλλωστε πέρα από τη συγκέντρωση της προσοχής που εξαρτάται άμεσα από τη χρονολογική ηλικία των νηπίων δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι πολύπλοκες εργασίες δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθούν στο νηπιαγωγείο και για άλλους πρακτικούς λόγους όπως η μη ικανοποιητική ανάπτυξη της λεπτής κινητικότητας.

-Να φροντίζει ώστε οι δραστηριότητες να παρουσιάζουν προοδευτικά αυξανόμενο βαθμό δυσκολίας ώστε ν'αφυπνίζουν τη σκέψη του παιδιού και να κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον του. Οι δραστηριότητες θα πρέπει να είναι έτσι οργανωμένες ώστε

ν' ανταποκρίνονται στο διαρκώς εξελισσόμενο(σωματικά και διανοητικά) νήπιο και να μην το καταδικάζουν σε αδράνεια[Εξελικτική Αγωγή].

-Να υποβοηθά τα νήπια "επαγωγικά" τουλάχιστον τον πρώτο καιρό ,κι έπειτα όταν έχουν εξοικειωθεί με την εργασία ,τα υλικά και τον τρόπο χρήσης τους να τα βοηθά να δουλεύουν "παραγωγικά"(5). Αυτό σημαίνει ότι ο/η νηπιαγωγός θα πρέπει ν' αφήνει τα νήπια ν' ασχολούνται ελεύθερα με τα υλικά χωρίς να διευκρινίζει απ'την αρχή τον επιδιωκόμενο στόχο ή το θέμα της εργασίας. Είναι μια πολύ καλή μέθοδος μέσω της οποίας τα παιδιά πειραματίζονται ,γνωρίζουν μόνα τους τα υλικά και τις δυνατότητες τους ,μα το πιο σημαντικό καλλιεργούν τη φαντασία τους και τη δημιουργική τους σκέψη. Όταν δεν υπάρχουν περιοριστικές δικλίδες τα δημιουργήματα των παιδιών είναι πραγματικά έργα τέχνης· Ίσως κάποια απ'αυτά να είναι παράλογα με τη λογική των ενηλίκων ,αλλά αυτό το παράλογο είναι που κάνει τα νήπια μικρούς καλλιτέχνες.

Η επαγωγική μέθοδος διδασκαλίας τουλάχιστον στα πρώτα στάδια της προεννοιακής περιόδου είναι απαραίτητη καθώς είναι σύμφωνη με το επίπεδο της διανοητικής ανάπτυξης του παιδιού. Σ'αυτό το στάδιο η σκέψη του παιδιού είναι "αναγωγική" χαρακτηρίζεται από "αντιπαράθεση" και "συγκρητισμό" όπως αναφέρει ο Piaget(6). Έτσι το παιδί συνδέει πράγματα που δεν έχουν απαραίτητα σχέση μεταξύ τους ,διότι η σκέψη του είναι δομημένη μόνο με προέννοιες ή ακόμα επικεντρώνεται σε λεπτομέρειες αγνοώντας το σύνολο και το αντίστροφο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να ξεκινά την εργασία του έχοντας κάτι στο μυαλό του και στην πορεία παρασυρόμενο από λεπτομέρειες ή χειμαρρώδεις σκέψεις να ξεφύγει από την αρχική του ιδέα. Χαρακτηριστικές είναι οι μετονομασίες που δίνει το παιδί στα έργα του (π.χ ξεκινά να φτιάξει ένα σπίτι ,στην πορεία βγαίνει πύργος κι όταν το ρωτάμε τι έφτιαξε μας λέει ένα κάστρο). Για τους παραπάνω λόγους η επαγωγική μέθοδος διδασκαλίας είναι απαραίτητη τουλάχιστον κατά τα πρώτα στάδια της προεννοιακής περιόδου όπου το παιδί παλεύει μέσα α'ένα συμφυρμό συμβόλων.

Έπειτα όταν τα παιδιά έχουν εξοικειωθεί με τον τρόπο εργασίας στο νηπιαγωγείο ,γνωρίζουν τα υλικά ,τα εργαλεία και τον τρόπο χρήσης ή τις δυνατότητες τους και βέβαια έχει ωριμάσει κάπως η σκέψη τους ο/η νηπιαγωγός μπορεί να τους ζητήσει να δουλέψουν "παραγωγικά" δηλαδή να θέσει κάποιο θέμα ή να συζητήσει μαζί τους και να τους ζητήσει να κάνουν τις προτάσεις τους και με βάση το θέμα-επιδιωκόμενο στόχο να δουλέψουν τα παιδιά αναζητώντας μόνα τους τα υλικά και τους τρόπους δουλειάς ώστε να φτάσουν στην πραγμάτωση της εργασίας τους.

-Να εφαρμόζει στη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων την αρχή της αυτενέργειας ,δραστηριοποιώντας τα νήπια και δίνοντας τους την πρωτοβουλία να χειρίζονται τα υλικά ,να πειραματίζονται και ν'ανακαλύπτουν νέους τρόπους διεξαγωγής της δραστηριότητας. Η αρχή της αυτενέργειας είναι ίσως απ'τις πιο σημαντικές μεθόδους – αρχές διδασκαλίας στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής ,διότι ενεργοποιεί τη σκέψη του παιδιού ,παραμερίζει τυχόν δισταγμούς του ή παθητική διάθεση και ενισχύει το ενδιαφέρον του για δημιουργική ενασχόληση με τα εκάστοτε γνωστικά αντικείμενα. Η "ενεργοποίηση" είναι εκδήλωση των γνωστικών λειτουργιών και των δημιουργικών ικανοτήτων των παιδιών.(7). Κι όταν το παιδί μαθαίνει να λειτουργεί αυτόνομα μέσα από τη διαδικασία του μαθήματος ,αυτή η αυτονομία περνά βαθμιαία στην προσωπικότητα του.

-Να εφαρμόζει στις δραστηριότητες που προγραμματίζει τον παιχνιώδη χαρακτήρα αγωγής. Το παιχνίδι χρησιμοποιείται κατεξοχήν ως μέθοδος εκπαίδευσης στην προσχολική και σχολική ηλικία διότι κατέχει σημαντική θέση στο σύστημα σωματικής ,ηθικής ,κοινωνικής ,νοητικής κι αισθητικής διαπαιδαγώγησης του παιδιού. Το παιδί έχει ανάγκη από έντονες δραστηριότητες που ανυψώνουν τον τόνο της ζωής του και ικανοποιούν τα ενδιαφέροντα του καθώς και τις κοινωνικές και ψυχολογικές του ανάγκες. Δεν ονομάζεται τυχαία ο παιδαγωγός και γιατρός E.A ARKIN τα παιχνίδια "ψυχικές βιταμίνες".

Οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες είναι από μια άποψη μορφή παιχνιδιού. Η ανάγκη του παιδιού για έκφραση ,για επικοινωνία με το περιβάλλον ,για δράση και κίνηση επιστρατεύουν όλους τους μηχανισμούς του παιχνιδιού ,της φαντασίας και του ονείρου και αυτά επενδύονται στις καλλιτεχνικές του δραστηριότητες. Απ'την άλλη πλευρά "το παιχνίδι είναι σπουδαίο μέσο αισθητικής διαπαιδαγώγησης του παιδιού γιατί σ'αυτό παρουσιάζεται και αναπτύσσεται η δημιουργική φαντασία ,η ικανότητα για ανύψωση της σκέψης ,αναπτύσσεται ο ρυθμός και η αρμονία των κινήσεων"(8). Κάθε καλλιτεχνική έκφραση έχει στοιχεία παιχνιδιού και κάθε παιχνίδι έχει στοιχεία καλλιτεχνικής δημιουργίας.

-Να εφαρμόζει την αρχή της εργασιακής αγωγής(9),δηλαδή οι δραστηριότητες να προσλαμβάνουν τη μορφή οργανωμένης εργασίας ώστε τα παιδιά να εργάζονται με μεγαλύτερο ενδιαφέρον και ζήλο ακριβώς γιατί θα νιώθουν πως με την εργασία τους θα προσφέρουν έργο και θα ωφελήσουν πρώτα τον εαυτό τους κι έπειτα την ομάδα των συμμαθητών τους. Η συμβολή της εργασιακής αγωγής στη γενικότερη διαπαιδαγώγηση του παιδιού είναι μεγάλης σημασίας γι'αυτό πρέπει

καθημερινά να δημιουργούνται ευκαιρίες –τόσο στο χώρο του σχολείου όσο και στην οικογένεια – να συμμετέχει το παιδί από μικρή ηλικία στην εργασιακή δραστηριότητα ,η οποία βέβαια θα είναι ανάλογη με τις δυνατότητες και τις ικανότητες του.

-Κατά τη διαδικασία της εργασίας διαμορφώνεται η συνήθεια προς την εργασιακή προσπάθεια ,καλλιεργούνται δεξιότητες ,αναπτύσσεται η υπευθυνότητα ,η πρωτοβουλία ,η αυτονομία ,η επιμονή και η συστηματική προσπάθεια "προς τέρψιν" του αποτελέσματος. Η ίδια η πορεία της εργασίας και τα στάδια της ,βοηθούν το παιδί να ερμηνεύει προβληματικές καταστάσεις και οξύνουν τη σκέψη του καλλιεργώντας τις νοητικές του ικανότητες. Η πραγματοποίηση των επιδιωκόμενων στόχων προκαλεί ευχαρίστηση και ανεβάζει την ψυχική διάθεση του παιδιού. Καταλυτικός λοιπόν ο ρόλος της εργασιακής αγωγής ως μέθοδος διδασκαλίας ,ωστόσο κύριος στόχος της είναι "να εμφυσήσουμε στο παιδί την εργατικότητα ως ηθικοπλαστικό προσόν της προσωπικότητας και ως βάση για την παραπέρα ανάπτυξη του. Η χαρά από την εργασία είναι μεγάλη παιδαγωγική δύναμη. " Στα χρόνια της παιδικής ηλικίας το κάθε παιδί πρέπει να βιώσει βαθιά αυτό το ευγενικό συναίσθημα".(10)

-Να εφαρμόζει στη διδασκαλία του την αρχή της εποπτείας ώστε να φέρνει το παιδί σε άμεση επαφή με το γνωστικό αντικείμενο και να ενεργοποιεί τις αισθήσεις του. "Ο αισθητηριακός –κινητικός χαρακτήρας της σκέψης του παιδιού της προσχολικής ηλικίας καθορίζει τη μεγάλη σημασία της εποπτείας ,όχι μόνο στην αποδοχή των γνώσεων αλλά και σε ολόκληρη τη διαδικασία της διδασκαλίας και στη σταθεροποίηση των γνώσεων. Από την εφαρμογή αυτής της αρχής στην προσχολική ηλικία εξαρτάται η αποτελεσματική διάπλαση των αισθητηριακών λειτουργιών και η σύνδεση μεταξύ σκέψης και λόγου"(11).

Η χρήση της εποπτείας παρέχει αμεσότητα στη διαδικασία αγωγής βοηθά ώστε να επικεντρώνεται η προσοχή του παιδιού στο εξεταζόμενο κάθε φορά αντικείμενο ,αυξάνεται η παρατηρητικότητα του παιδιού μέσα της οποίας εντοπίζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των αντικειμένων και φαινομένων ώστε να γίνεται ευκολότερη και γρηγορότερη η κατανόηση τους. Μα το πιο σημαντικό καλλιεργούνται ολόπλευρα οι αισθήσεις ,πράγμα ουσιώδες για την παιδική ηλικία γιατί όπως εύστοχα παρατήρησε ο Ousinski " τα παιδιά σκέπτονται με το σχήμα ,τον ήχο ,τα χρώματα".

2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ολόκληρη η παιδαγωγική διαδικασία διαμορφώνεται πάνω σ'ένα πλέγμα διαπροσωπικών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων στη βάση του οποίου βρίσκονται τρεις ουσιαστικοί παράγοντες "ο παιδαγωγός" , " ο παιδαγωγούμενος" και "το περιβάλλον".

Ο εκπαιδευτικός θεμέλιο της παιδαγωγικής σχέσης "παιδαγωγού-παιδαγωγούμενου" είναι αφετηρία και φορέας του παιδαγωγικού γίνεσθαι. Αναλαμβάνει δηλαδή την πρωτοβουλία και την ευθύνη να φέρει σε πέρας την παιδαγωγική διαδικασία. Για να επιτύχει αυτό το σκοπό πρέπει να έχει άρτια επιστημονική ,ψυχολογική ,παιδαγωγική αλλά και διδακτική κατάρτιση καθώς και γνώση της παιδικής φύσης ,των απαιτήσεων ,των ιδιαιτεροτήτων και των χαρακτηριστικών της παιδικής ηλικίας. Ο παιδαγωγός προσχολικής εκπαίδευσης λοιπόν καλείται να επιτελέσει ένα έργο πολύπλευρο.(12) .

Πιο συγκεκριμένα ,στο περιβάλλον του νηπιαγωγείου ,οφείλει να φροντίσει να επικρατεί στην αίθουσα ευχάριστο κλίμα ,ένα κλίμα ελευθερίας ,χαράς κι ενθουσιασμού ,τέτοιο που ν'απελευθερώνει τη φαντασία του παιδιού. Μόνο μέσα σ'ένα κλίμα ψυχικής ευφορίας μπορεί ν'απελευθερωθεί η παιδική ψυχή και να δημιουργήσει με φαντασία. Αποκλειστικός ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να διεγείρει τις δημιουργικές δυνάμεις των παιδιών και να ξυπνά την αυθόρμητη κι επινοητική ερευνητική τους διάθεση.

Όσον αφορά στις εικαστικές δραστηριότητες θα πρέπει να χρησιμοποιεί ένα πλούσιο και περιγραφικό λεξιλόγιο της τέχνης ώστε να εξοικειώσει τα παιδιά με εικαστικούς και καλλιτεχνικούς όρους και προοδευτικά να τα οδηγήσει στην κατανόηση της έννοιας και της αξίας της τέχνης. Θα πρέπει να ενθαρρύνει τα παιδιά ν'αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και ν'ανακαλύπτουν μόνα τους τεχνικές κατασκευής και τρόπους χρήσης των υλικών. Άλλωστε αυτό εμπίπτει στην ερευνητική τους φύση. Θα πρέπει να τροφοδοτεί τη φαντασία τους παρέχοντας του ποικίλα ερεθίσματα και εμβάλλοντας τα σε ερωτήσεις κατά την πορεία της εργασίας τους. Η τέχνη είναι από μόνη της "Φαντασία" και τα παιδιά είναι "εκ φύσεως" καλλιτέχνες ,γιατί να τους κλέψουμε αυτό το χάρισμα;

Ο ρόλος του παιδαγωγού θα πρέπει να είναι υποβοηθητικός κι όχι κατευθυντικός. Θα πρέπει να φροντίσει την εποπτική οργάνωση της τάξης και η επέμβαση του να περιορίζεται στο να δίνει τις απαραίτητες τεχνικές οδηγίες για τις δυνατότητες χρήσης του υλικού και το χειρισμό των εργαλείων. Η χρήση υποδειγμάτων και μοντέλων εργασίας θα πρέπει

να λειτουργεί ως τόπος αφετηρίας για τη δημιουργία προσωπικών έργων κι όχι ως πρότυπα για αντιγραφή. Το ιδανικό βέβαια θα ήταν ν'αποφευχθεί ακόμα και η απλή επίδειξη τρόπου εργασίας ώστε τα παιδιά ν'αυτενεργήσουν και να λειτουργήσουν αυθόρμητα. Κι αυτή ακριβώς η ελευθερία έκφρασης έχει μεγάλη σημασία και από παιδαγωγική και από ψυχολογική άποψη διότι το παιδί νιώθει ελεύθερο εργάζεται απερίσπαστα κι εξωτερικεύει στα έργα του την προσωπικότητα του και τα γνήσια παιδικά του αισθήματα. Άλλωστε ας μην ξεχνάμε ότι όλα τα παιδιά είναι μικροί καλλιτέχνες και σ'αυτή ακριβώς την άποψη συγκλίνει και ο λόγος του μεγάλου ζωγράφου Πάμπλο Πικάσο : " Όταν ήμουν νέος προσπαθούσα να ζωγραφίζω σαν τους μεγάλους. Και τώρα που γέρασα προσπαθώ να ζωγραφίζω σαν τα μικρά παιδιά". Η φράση αυτή αποδεικνύει περισσότερο απ'οτιδήποτε άλλο την απάραμιλλη αξία της παιδικής τέχνης.

Έργο επίσης του εκπαιδευτικού είναι να ενθαρρύνει και να ενισχύει κατά τον ίδιο τρόπο όλα τα παιδιά. Ο παιδαγωγός είναι αυτός που πρέπει να εξισορροπήσει τις αδυναμίες και τις ιδιαίτερες κλίσεις των παιδιών. Ιδιαίτερα στο μάθημα των εικαστικών που γεννάται απ'τον αυθορμητισμό και τη φαντασία κάθε παιδιού καλό θα ήταν ν'αποφεύγει την κριτική και τις διορθώσεις για τις εργασίες των παιδιών. Απεναντίας να βρίσκει τρόπους να επαινεί και να ενθαρρύνει τα παιδιά κατά την πορεία της εργασίας τους. Σημασία στις παιδικές δημιουργίες δεν έχει τόσο το αποτέλεσμα όσο η προσπάθεια γι'αυτό πρέπει να επιβραβεύεται και το ολοκληρωμένο και το ημιτελές έργο. Αυτό που έχει ουσιώδη σημασία για το παιδί είναι η χαρά της προσωπικής δημιουργίας και ο έπαινος είναι ένα άριστο μέσο για να τονώσει το ηθικό και την αυτοπεποίθηση του παιδιού.

Τέλος θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να φροντίσει τη δημιουργία μεικτών ομάδων εργασίας μέσα στην τάξη –με κριτήριο τις ικανότητες των παιδιών –στις οποίες θα συμπεριλαμβάνεται το ικανό και το αδύναμο το αποφασιστικό και το διστακτικό παιδί. Έτσι δημιουργείται μέσα στην τάξη ένα κλίμα ασφάλειας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Συνάμα η ίδια η ύπαρξη της ομάδας λειτουργεί ως φορέας κοινωνικοποίησης των παιδιών ,μέσα στα πλαίσια του οποίου καλλιεργείται η συνεργασία ,η αλληλοβοήθεια ,η ανοχή ,η ευγενής άμυλα ,στοιχεία απαραίτητα για την ομαλή ανάπτυξη και ολόπλευρη καλλιέργεια της παιδικής προσωπικότητας. Ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να φέρει σε δημιουργική επικοινωνία τα μέλη της ομάδας αλλά και να σταθεί πλάι στο κάθε παιδί και να λειτουργήσει εξατομικευμένα

προσαρμόζοντας τη στάση του στους προσωπικούς ρυθμούς κάθε παιδιού.

2.5 Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

Την οργάνωση του εργαστηρίου εικαστικών θα πρέπει ν'αναλάβει η ίδια η νηπιαγωγός ,η οποία πρέπει να φροντίσει ώστε η κατανομή του χώρου ,η διευθέτηση των επίπλων και η διακόσμηση να είναι τέτοια ώστε ν'ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών και να δημιουργεί μια ευχάριστη ατμόσφαιρα που να προωθεί την ατομική και ομαδική εργασία.

Καλό θα ήταν στο χώρο του εργαστηρίου να υπάρχουν τραπέζια-πάγκοι με περιορισμένο αριθμό θέσεων ώστε τα παιδιά να μπορούν να εργάζονται άνετα. Απαραίτητη είναι η χρήση ενός επίπλου με πολλά και προσιτά στο ύψος ράφια για την ταξινόμηση και την τακτοποίηση του υλικού. Επίσης απαραίτητη είναι η ύπαρξη μεγάλων πινάκων για την έκθεση των έργων των παιδιών. Ένα σύγχρονο εργαστήριο εικαστικών θα πρέπει να διαθέτει επίσης κατάλληλο οπτικοακουστικό εξοπλισμό.

Ουσιαστικός παράγοντας για την επιτυχή διεξαγωγή του μαθήματος των Εικαστικών Τεχνών είναι η σωστή λειτουργία της "Γωνιάς του υλικού". Το υλικό πρέπει να παρέχεται απλόχερα στα παιδιά ώστε να μπορούν ν'αυτοσχεδιάζουν και να μην περιορίζονται σε τετριμμένες κατασκευές. Αυτό όμως μπορεί να προγραμματιστεί περίπου στη μέση της χρονιάς ,όπου τα παιδιά θα έχουν ήδη μάθει να χρησιμοποιούν το υλικό. Στην αρχή της χρονιάς ο/η νηπιαγωγός παρέχει περιορισμένο αριθμό υλικών ,ώστε τα παιδιά να μπορούν να συγκεντρωθούν στη χρήση τους και να κατανοήσουν χρησιμότητα και τις δυνατότητες τους. Έπειτα ο αριθμός των υλικών αυξάνεται και ο τρόπος χρήσης τους γίνεται πιο σύνθετος ο/η νηπιαγωγός οφείλει κάθε φορά να εξηγεί τη χρήση κάθε νέου υλικού.

Η τακτοποίηση του χώρου και των υλικών ,γίνεται μαζί με τα παιδιά . Είναι μια πολύ καλή δραστηριότητα για να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά την έννοια της τάξης μέσα σ'ένα χώρο που περνούν αρκετές ώρες καθημερινά. Επίσης ,τα παιδιά μαθαίνουν ν'αποκωδικοποιούν τα σύμβολα των θέσεων όπου τακτοποιείται το υλικό. Βέβαια αυτή ,είναι μια διαδικασία που επιταχύνεται σταδιακά μέσα από τις

επαναλαμβανόμενες κινήσεις και την προφορική επανάληψη των αντικειμένων και υλικών. Όλ 'αυτά ,συνδράμουν στο να οικειοποιηθούν τα παιδιά το χώρο και να εργάζονται άνετα και δημιουργικά.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. ΚΟΦΦΑΣ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ., "Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο". Αθήνα 1989. σελ 63
2. ΤΣΙΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΑΡΑΓΔΑ., "Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική στα παιδιά προσχολικής ηλικίας". Αθήνα :εκδ Gutenberg 1997.σελ 183.
3. Βλέπε παραπομπή 1 ... σελ 64 – 68.
4. ΤΣΙΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΑΡΑΓΔΑ., "Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική στα παιδιά προσχολικής ηλικίας". Αθήνα :εκδ Gutenberg 1997.σελ 84.
5. ΚΟΦΦΑΣ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ., "Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο". Αθήνα 1989. σελ 64 – 65.
6. ΡΙΤΣΜΟΝΤ Π., "Εισαγωγή στον Πιαζέ". εκδ Υποδομή Ε.Π.Ε σελ 42 – 45.
7. ΤΣΙΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΑΡΑΓΔΑ., "Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική στα παιδιά προσχολικής ηλικίας". Αθήνα :εκδ Gutenberg 1997.σελ 89.
8. ΤΣΙΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΑΡΑΓΔΑ., "Αγωγή της προσχολικής ηλικίας". Αθήνα :εκδ Gutenberg ,1998. σελ 87.
9. Στο ίδιο ... 181 – 189.
10. Στο ίδιο ... 181.
11. ΤΣΙΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΑΡΑΓΔΑ., "Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική στα παιδιά προσχολικής ηλικίας". Αθήνα :εκδ Gutenberg 1997.σελ 85 – 86.
12. ΚΑΚΑΝΑ ΔΟΜΝΑ – ΜΙΚΑ ., "Θεωρία και μεθοδολογία δραστηριοτήτων στην προσχολική ηλικία". Θεσσαλονίκη :εκδ Αδελφοί Κυριακίδη ,1994. σελ 35 – 40.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

3.1 Ο ΥΛΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΠΑΙΔΙ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο υλικός χώρος είναι μια πολυδιάστατη έννοια η οποία εξεταζόμενη υπό την οπτική του συστήματος "άνθρωπος - χώρος" αποκτά πολλές επιμέρους σημασίες. Οι σύγχρονες τάσεις των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών έχουν αποδείξει ότι ο υλικός χώρος δεν πρέπει να θεωρείται μόνο ως το γεωμετρικό ,εξωτερικό πλαίσιο της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αντίθετα η γεωμετρική του υπόσταση είναι επενδυμένη με υποκειμενικούς ,κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες οι οποίοι αλληλοεξαρτώμενοι προσδίδουν σε αυτόν νέα ταυτότητα.

Η ανθρώπινη οντότητα ,είναι επίκεντρο του χώρου και μέσα από τα συναισθηματικά ,ψυχολογικά και αντιληπτικά σχήματα που αναπτύσσει κατά τη διαβίωση της στην ευρύτερη κοινωνία ,προσδίδει στο χώρο ανθρωποκεντρική ποιότητα.

Ιδιαίτερη όμως σημασία αποκτά ο υλικός χώρος όταν εξετάζεται ως πεδίο δραστηριότητας του παιδιού ,όπως βέβαια έχουν αποδείξει και έρευνες της ψυχολογίας ,της εθνολογίας και της κοινωνικής ψυχολογίας. Σύμφωνα με μια τέτοια θεώρηση η σχέση του παιδιού με τον υλικό χώρο εξετάζεται σε δύο επίπεδα:

-στον ευρύτερο διαμορφωμένο υλικό χώρο αρχιτεκτονικό ή και πολεοδομικό ,εσωτερικό ή και υπαίθριο ,με δομές και ποιότητα που εκφράζουν κοινωνικά και πολιτισμικά δεδομένα και υποδεικνύουν τρόπους ζωής. Στο επίπεδο αυτό ο χώρος αποτελεί ουσιαστικά μια πηγή συμπυκνωμένης πληροφορίας που παρέχει ένα σύνθετο χωροπολιτισμικό ερέθισμα αγωγής.

-στον υλικό χώρο που περιβάλλει άμεσα το παιδί ,προσφέροντας του ένα πεδίο παρατήρησης και δράσης ,δημιουργικότητας και έκφρασης επικοινωνίας κι αλληλεπιδράσεων ,με διαδικασίες που επικεντρώνονται στο ίδιο το παιδί.

Στο πρώτο επίπεδο ο υλικός χώρος εξετάζεται ως ένα μέσο παροχής πληροφοριών για το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό και τεχνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο εντάσσεται το παιδί. Το παιδί ήδη από τη γέννηση του τοποθετείται σε ξένο ,αλλότριο γι'αυτό περιβάλλον ,υπό την κατεύθυνση και επιρροή των ενηλίκων. Έως ότου συνειδητοποιήσει την ταυτότητα του περιβάλλοντος αυτού ,συντελείται σταδιακά μια διαδικασία προσαρμογής η οποία επαφίεται άμεσα στον υλικό χώρο και στους ανθρώπινους παράγοντες αγωγής του παιδιού. Το περιβάλλον λοιπόν παρέχει πληροφορίες για τον κόσμο της εργασίας ,την κοινωνική οργάνωση ,τις αισθητικές αξίες και τον πολιτισμό τις τεχνικές και την τεχνολογία ,τον τρόπο ζωής και την ιστορία μιας συγκεκριμένης κοινωνίας.

Στο δεύτερο επίπεδο ο υλικός χώρος εξετάζεται ως το άμεσο περιβάλλον ανάπτυξης και δραστηριότητας του παιδιού· ένα περιβάλλον που προσφέρει ερεθίσματα μάθησης ,καλλιεργεί τις δεξιότητες και τις αντιληπτικές ικανότητες του παιδιού. Μέσα σ'ένα τέτοιο περιβάλλον το παιδί μαθαίνει να εκφράζεται ,να επικοινωνεί και να αλληλεπιδρά με τους συνανθρώπους του ,να καλλιεργεί τις πηγαίες δημιουργικές του δυνάμεις και γενικά να ωριμάσει και να αναπτύσσει ολόπλευρα την προσωπικότητα το μέσα από μια διαδικασία αφομοίωσης στοιχείων του εξωτερικού κόσμου.(1)

Στα πλαίσια της σχέσης του με το χώρο το παιδί πέρα από δέκτης αξιοποιώντας τις πληροφορίες και τα ερεθίσματα που δέχεται απ'το περιβάλλον του λαμβάνει ,λαμβάνει και ενεργητικό ρόλο ,καθώς αποκτά την ικανότητα να παρεμβαίνει στον υλικό του περίγυρο και να τον "μετατρέπει " σύμφωνα με τις προσωπικές του επιταγές. Έτσι ο χώρος υπόκειται σε άτυπες σημειολογικές μεταλλάξεις που εξυπηρετούν το συμβολικό παιχνίδι του παιδιού και είναι σύμφωνες με τη φαντασία του. Σημαντικό ρόλο στην όλη συμβολική διαδικασία κατέχει και το ίδιο του το σώμα που αποκτά πολυδιάστατη χρήση καθώς δε χρησιμοποιείται μόνο ως "εργαλείο" διαμόρφωσης αλλά και ως στοιχείο του ίδιου του χώρου.(2) Έτσι το παιδί οικοδομεί τη δική του πραγματικότητα χώρου με τα δικά του χωροχρονικά πλαίσια και αυτό αποδίδεται άριστα στο συμβολικό του παιχνίδι και στις εικαστικές δραστηριότητες.

3.2 Ο ΧΩΡΟΣ ΩΣ ΠΡΟ – ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.(3)

Ο χώρος που μας περιβάλλει αποτελεί μια απ' τις κυριότερες πηγές αντίληψης των περισσοτέρων – όπως και των προμαθηματικών – εννοιών διότι ο άνθρωπος ,επίκεντρο και υποκείμενο του χώρου για να λειτουργήσει μέσα σ' αυτόν χρειάζεται να κατακτήσει νοητικά τα μαθηματικά ή άλλου είδους σύμβολα και τις σχέσεις που τον διέπουν. Ταυτόχρονα όμως ο χώρος γίνεται ο ίδιος τροφοδότης καθώς παρέχει ερεθίσματα που οδηγούν σε μαθηματική μελέτη.

"Παράλληλα ,η γεωμετρία παρέχει το πλαίσιο για την εξελικτική ανάπτυξη της μαθηματικής σκέψης. Το περιεχόμενο της γεωμετρίας είναι κατάλληλο τόσο για την ανάπτυξη κατώτερης μαθηματικής σκέψης όπως η αναγνώριση σχημάτων ,όσο και ανώτερης μαθηματικής σκέψης ,όπως η ανακάλυψη ιδιοτήτων των σχημάτων ,η δημιουργία γεωμετρικών μοτίβων και η λύση μαθηματικών προβλημάτων.

Σύμφωνα με τον Piaget ,η ανάπτυξη των γεωμετρικών ιδεών είναι εξελικτική και σχετίζεται άμεσα με την ηλικία των παιδιών. Οι πρώτες έννοιες του παιδιού σχετίζονται με το χώρο ,γιατί είναι προλογικές ,αφού το παιδί αντιμετωπίζει και διερευνά το περιβάλλον του χωρίς τη συνεπικουρία της γλώσσας. Η σκέψη του παιδιού κυριαρχείται από τις ερμηνείες που δίνει για τις εμπειρίες που αποκτά μέσω των αισθήσεων του. Η ανάπτυξη της γεωμετρικής σκέψης ριζώνει με την επαφή του παιδιού με το ευγενώς γεωμετρικό περιβάλλον,η μελέτη των σχεδίων των παιδιών στα πρώτα του χρόνια ,προσφέρει ενδείξεις για το πώς αναπτύσσεται η αντίληψη του παιδιού για το χώρο".(4)

Μελέτες και έρευνες του Piaget απέδειξαν πως η δόμηση και η λειτουργία σχέσεων και συστημάτων από νοητικές αναπαραστάσεις χώρου συμβαδίζει με τη διαδικασία γνωστικής και νοητικής ανάπτυξης του παιδιού. Στην αρχή τα νοητικά σχήματα είναι απλοποιημένα λόγω αδυναμίας της αντίληψης από πλευράς του παιδιού ,εξελισσόμενα όμως οδηγούν στη διαδοχική εμφάνιση τριών συστημάτων αναπαραστώμενου χώρου.

- του "τοπολογικού χώρου"
- του "προβολικού χώρου"
- του "ευκλείδειου χώρου"

Πριν να οικοδομηθούν νοητικά τα παραπάνω συστήματα χώρου το παιδί έρχεται σε μια πρώτη εμπειρική επαφή με το περιβάλλον όπου στόχο έχει την τοποθέτηση ,τον προσανατολισμό και την κατεύθυνση του

μέσα στο χώρο. Όσον αφορά σ' αυτό ,το παιδί παρατηρεί και αναγνωρίζει πρώτα

-τις σχέσεις των αντικειμένων με τον εαυτό του
έπειτα

-τις σχέσεις των αντικειμένων μεταξύ τους
και τέλος

-τις σχέσεις του εαυτού του με τα αντικείμενα.

Για την κατανόηση των σχέσεων αυτών ,ουσιαστικό ρόλο παίζει το σύστημα αναφοράς που χρησιμοποιείται κάθε φορά ,το οποίο στην αρχή είναι επικεντρωμένο στο σώμα του παιδιού ενώ αργότερα μεταφέρεται σταδιακά σε εξωτερικά αντικείμενα.

Το σύστημα **τοπολογικού χώρου** κατακτάται ήδη από το αισθησιοκινητικό στάδιο ανάπτυξης ,δηλαδή από τα 1-2 χρόνια και βαθμιαία εξελίσσεται στο νοητικό υπόβαθρο του παιδιού. Ο τοπολογικός χώρος αφορά σε ποιοτικά και όχι σε ποσοτικά κριτήρια και περιλαμβάνει σχέσεις εγκλεισμού ,γεινίασης ,διαχωρισμού ,συνέχειας και διαδοχής ή επαφής περιγραμμάτων και σημείων. Η έννοια του χώρου σε δύο και τρεις διαστάσεις (επιφάνεια και όγκος) κατακτάται περίπου στην ηλικία των 5 χρόνων όπου ένα αντικείμενο γίνεται αντιληπτό ότι βρίσκεται μέσα στο χώρο (πρδ1:* D) * το φεγγάρι βρίσκεται ανάμεσα στ'αστέρια) και (πρ2 : ο βόλος είναι μέσα σ'ένα κουτί). Στο τέλος της αισθησιοκινητικής περιόδου παρατηρείται και η απτική εξερεύνηση των αντικειμένων η οποία συμβάλει ουσιαστικά στη δημιουργία σαφών νοητικών εικόνων των αντικειμένων. Ο ρόλος των αισθήσεων στην περίοδο αυτή είναι καθοριστικός.

Το σύστημα **προβολικού χώρου** γίνεται αντιληπτό γύρω στην ηλικία των 5 χρόνων ενώ στα 6 χρόνια γίνεται μια προσπάθεια – συνήθως αποτυχημένη – αναπαράστασης της προοπτικής. Βασικές έννοιες του προβολικού χώρου είναι η ευθυγράμμιση ,η συγγραμμικότητα ,η προβολή ,η οπτική γωνία κ.α η μελέτη των προβολικών ιδιοτήτων και σχέσεων βοηθά το παιδί αρχικά να ξεχωρίσει το είδος των γραμμών και των επιφανειών που το περιβάλλον ,να διακρίνει τις διαφορετικές όψεις των αντικειμένων και τέλος ν'αρχίσει να καταλαβαίνει τις αναπαραστάσεις τους πάνω στο χαρτί.

Το σύστημα **ευκλείδειου χώρου** κατακτάται μετά την ηλικία των 6 χρόνων και αφορά στην παρατήρηση και ομαδοποίηση σχημάτων με βάση τα μορφικά τους χαρακτηριστικά ,την έννοια της συμμετρίας ,της παραλληλίας και της διατήρησης γωνιών των γεωμετρικών σχημάτων. Η νοητική αυτή δραστηριότητα προηγείται της παρατήρησης και αναγνώρισης των μετρικών σχέσεων και των άλλων ιδιοτήτων των

αντικειμένων ή άλλων ομαδοποιήσεων γιατί όπως είναι φανερό το παιδί αντιλαμβάνεται άμεσα τις μορφές των αντικειμένων και χρειάζεται πρώτα να τα ξεχωρίσει ως προς την εξωτερική του όψη ,ώστε να μπορέσει στη συνέχεια να τα συνδυάσει ,είτε ως προς το μέγεθος τους είτε ως προς τα άλλα τους χαρακτηριστικά.

3.3Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΧΩΡΟΥ

(σημείο ,γραμμή ,επιφάνεια όγκου)

Οι βασικές έννοιες του χώρου – η μελέτη των οποίων εμπίπτει στο σύστημα ευκλείδειου χώρου ,που δομείται χρονικά τελευταίο στη νόηση του παιδιού – παρουσιάζονται ως μορφολογικά στοιχεία ήδη από πολύ μικρή ηλικία στο παιδί ,μέσα από την παρατήρηση του περιβάλλοντος ,τις δραστηριότητες ,τις συνήθειες και το παιχνίδι του.

Ως νοητικές δομές όμως ,οικοδομούνται πολύ αργότερα ,περίπου στην ηλικία των 6 και έπειτα χρόνων ,όπου μεταξύ των άλλων γνωστικών κατακτήσεων γίνεται και μια προσπάθεια δόμησης της γεωμετρικής σκέψης του παιδιού. Σπουδαίος αρωγός στην κατανόηση των βασικών εννοιών χώρου , ο οποίος επαφίεται άμεσα στις δραστηριότητες και τις ασχολίες του παιδιού της προσχολικής ηλικίας είναι οι Εικαστικές Τέχνες. Μέσα από τις εικαστικές τέχνες το παιδί μπορεί με ευχάριστο και παιχνιδώδη τρόπο ,να γνωρίσει τις βασικές έννοιες του χώρου ,να πειραματιστεί αλλά και να προχωρήσει σε κατασκευές – παιχνίδια που θα χρησιμοποιήσει για προσωπική του ευχαρίστηση.

Μελετώντας τις βασικές έννοιες του χώρου στην παρούσα εργασία θα εστιάσουμε την προσοχή μας στις έννοιες του σημείου ,της γραμμής ,της επιφάνειας και του όγκου χωρίς να προχωρήσουμε σε περαιτέρω λεπτομέρειες ,θεωρώντας ότι οι δομές αυτές είναι ουσιαστικές για την κατανόηση της έννοιας του χώρου και εμπίπτουν στις νοητικές προσλαμβάνουσες των παιδιών της προσχολικής ηλικίας καθώς κατέχουν μεγάλο μέρος των εμπειριών τους.

ΤΟ ΣΗΜΕΙΟ

Το σημείο στη Γεωμετρία ορίζεται ως το ελάχιστο στοιχείο του χώρου που δεν έχει έκταση και σχήμα".(5) Ωστόσο υπάρχουν και αρκετοί άλλοι ορισμοί που έχουν εξεταστεί από την οπτική γωνία άλλων επιστημών – τεχνών. Κάποιους από αυτούς αποδίδει με θαυμάσιο τρόπο ο Καντίνσκι στο βιβλίο του "Σημείο, Γραμμή, Επίπεδο".

Σημείο στο χώρο μπορεί να αποτελέσει οποιοδήποτε μορφολογικό στοιχείο επιτελεί τις προϋποθέσεις συγκριτικά με τον ευρύτερο χώρο μέσα στον οποίο εντάσσεται. Σημείο μπορεί να είναι κι ένας βόλος πάνω στη μοκέτα, μια κουκίδα χρώματος πάνω σε επίπεδη επιφάνεια, ένα άστρο με διάμετρο εκατομμυρίων χιλιομέτρων που φαίνεται σαν στίγμα φωτός στο βραδινό ουρανό ή ακόμα και η γη μέσα στο διάστημα. Στην πραγματικότητα το σημείο – όπως και η γραμμή που θα αναφερθεί αργότερα – συναρτάται με την κλίμακα φαινομένων αναφορικά με την οποία εξετάζεται.

Το σημείο μπορεί να πάρει πολλές μορφές. "Στην αφηρημένη σκέψη ή και στην αντίληψη μας, το σημείο είναι ιδεωδώς μικρό, ιδεωδώς στρογγυλό. Συνοπτικά είναι ο κύκλος ιδεωδώς μικρός. Αλλά όπως οι διαστάσεις έτσι και το περίγραμμα του είναι επίσης σχετικό. Στην πραγματικότητα το σημείο μπορεί να πάρει έναν ατελείωτο αριθμό όψεων: η κυκλική του μορφή μπορεί να ρέπει προ φόρμες γεωμετρικές ή και ελεύθερες. Μπορεί να είναι μυτερό ή να τείνει προς το τρίγωνο. Από μια τάση για σχετική ακινησία γίνεται τετράγωνο. Δε μπορούμε να καθορίσουμε όρια, ο χώρος των σημείων είναι απεριόριστος".(6)

Το σημείο ως μορφολογικό στοιχείο εμφανίζεται στο οπτικό πεδίο του παιδιού ήδη από πολύ μικρή ηλικία. Πρώτα απ' όλα ένα σημείο στο χώρο αποτελεί και το ίδιο το παιδί το οποίο ασυνείδητα χρησιμοποιεί τον εαυτό του ως σύστημα αναφοράς για τον προσανατολισμό του μέσα στο χώρο. Το περιβάλλον του παιδιού κατακλύζεται από ένα σύστημα σημείων τα οποία συνδυαζόμενα μεταξύ τους απαρτίζουν φόρμες και σχήματα που μορφοποιούν τον οικείο του χώρο. Στο περιβάλλον του παιδιού σημείο μπορεί να αποτελέσει οποιοδήποτε πραγματικό ή νοητό στοιχείο που οριοθετεί τον προσωπικό του χώρο. Οποιοδήποτε μικροαντικείμενο από τις αυτοσχέδιες συλλογές του παιδιού ή ακόμα και τα αποτυπώματα του στο χαρτί ή στο ευρύτερο επίπεδο χώρο κ.α.

Παρά το γεγονός ότι ο χώρος απαρτίζεται στη σύνθεση και μορφοποίηση του από ένα σύνολο σημείων, ωστόσο αυτά δε γίνονται

αντιληπτά στο διαλογισμό του παιδιού. Η σκέψη του παιδιού τουλάχιστον ως τα πέντε του χρόνια χαρακτηρίζεται – σύμφωνα με τον Piaget – από **αντιπαράθεση και συγκρητισμό** πράγμα που σημαίνει πως η προσοχή του επικεντρώνεται σε επιμέρους στοιχεία ή στο σύνολο μιας εμπειρίας, κατάστασης ή οπτικής εικόνας χωρίς να γίνεται συσχετισμός του μέρους με το σύνολο. Έτσι τα επιμέρους στοιχεία των οπτικών εμπειριών (σημεία στην περίπτωση μας) γίνονται αντιληπτά ως αυτόνομες οντότητες που υπάρχουν ανεξάρτητα και αυθαίρετα στο χώρο χωρίς καμία εξάρτηση απ'το χωρικό σύστημα μέσα στο οποίο εντάσσονται και η σκέψη επικεντρώνεται αποκλειστικά σ'αυτά και στις επιμέρους λεπτομέρειες τους. Στην αντίθετη περίπτωση η σκέψη επικεντρώνεται στο σύνολο (ευρύτερος χώρος των οπτικών εμπειριών) χωρίς να εξετάζονται τα σημεία ως συστατικά του χώρου αυτού.

Από την ηλικία των πέντε περίπου ετών και μετά η σκέψη του παιδιού διευρύνεται και αρχίζουν σιγά - σιγά να εκλείπουν τα χαρακτηριστικά της προεννοιακής σκέψης(1½ - 5χρ) του παιδιού. Βέβαια το θέμα του χώρου παραμένει ένας δύσκολος προς κατάκτηση στόχος ωστόσο μπορούν να τεθούν τα θεμέλια για την κατάκτηση των στοιχειωδών εννοιών χώρου είτε των γεωμετρικών ,είτε των απλών μαθηματικών που έχουν πρακτική εφαρμογή στην καθημερινή ζωή του παιδιού. Βέβαια όλα αυτά επιτυγχάνονται με συστηματική και μεθοδευμένη προσπάθεια και πάντα με παιχνιδώδη τρόπο που εμπίπτει στο επίπεδο αντίληψης και δραστηριότητας του παιδιού (π.χ : διαδρομές με σταθερά σημεία αναφοράς ,γραφισμού με τη βοήθεια κουκίδων κ.αθ.

Η ΓΡΑΜΜΗ

Η γραμμή είναι το ίχνος ενός σημείου που κινείται

Αντίθετα από το σημείο που θεωρητικά η μορφή του δεν έχει διάσταση η γραμμή έχει μήκος. Μπορεί να φτάνει στο άπειρο ή να είναι αφάνταστα μικρή ,πάντως έχει μήκος. Η γραμμή επομένως έχει μια διάσταση. Μπορεί να βρίσκεται πάνω σ'ένα δισδιάστατο επίπεδο ή μέσα σ'ένα τρισδιάστατο χώρο. Θεωρητικά η ίδια δεν έχει πλάτος και βάθος".

"Μια γραμμή δε σχεδιάζεται απαραίτητα πάνω σε μια επιφάνεια. Μπορεί να είναι ένα σύρμα ή μια χορδή που ενώνει δύο σημεία στο χώρο. Μπορεί να είναι η ακμή δύο συναντώμενων επιφανειών. Ή ο ορίζοντας που βλέπουμε από μια ακτή. Ίσως και να υπονοείται μια σειρά από σημεία που βρίσκονται κοντά το ένα στο άλλο δημιουργούν την εντύπωση της γραμμής. Ανεξάρτητα από το που βρίσκεται ή από τον τρόπο που σχηματίζεται η γραμμή υλοποιεί την έννοια της κίνησης και της κατεύθυνσης. Αντίθετα από το στατικό σημείο η γραμμή μετατρέπεται το στατικό σε δυναμικό. Είναι το αντίθετο του σημείου"(Kandinsky 1926-1979).(7)

Η γραμμή ως μορφολογικό στοιχείο απαντάται με διαφορετικές όψεις: Μπορεί να είναι ευθεία ,τεθλασμένη ,καμπύλη ή κυματοειδής. Μπορεί να έχει σταθερή κατεύθυνση και ρυθμό κίνησης υποβάλλοντας έτσι σε μια αίσθηση ηρεμίας και σταθερότητας. Μπορεί να κινείται ακανόνιστα χωρίς φόρμες ,υποβάλλοντας έτσι τον παρατηρητή σε μια ποικιλία συναισθημάτων.

Η γραμμή απαντάται ως αυθύπαρκτη οντότητα στη φύση αλλά και δημιουργείται στην τέχνη. Στη φύση την αναγνωρίζουμε κάτω από διαφορετικές όψεις στον ορυκτό ,το φυτικό και το ζωικό κόσμο. Όλη η ανάπτυξη του φυτού από το σπόρο ως τις ρίζες και τους βλαστούς βαδίζει από το σημείο στη γραμμή. Η ανάπτυξη οδηγεί σε πολύπλοκους γραμμικούς συνδυασμούς όπως είναι ο βλαστός ή οι νευρώσεις των φύλλων. Στο ζωικό κόσμο απαντώνται γραμμικές συνθέσεις γεωμετρικά ή μη δοσμένες όπως ο ιστός της αράχνης ή ο σκελετός διαφόρων ζώων.

Η γραμμή εμφανίζεται ως δημιούργημα της τέχνης: Αν και αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο των γραφικών τεχνών και της ζωγραφικής ωστόσο απαντάται και σε άλλες τέχνες με λιγότερο ή όχι σαφή τρόπο. Για παράδειγμα στη μουσική η γραμμή αντιπροσωπεύει το κυρίαρχο μέσο έκφρασης καθώς ο όγκος ,η διάρκεια και το ύψος του ήχου μετριοούνται σε γραμμές. Ο ρόλος και η σπουδαιότητα της γραμμής γίνεται επίσης εμφανής και σε τέχνες όπως ο χορός ,η ποίηση ,η γλυπτική ,η αρχιτεκτονική κ.α(8).

"Στις γραφικές τέχνες συνήθως εννοούμε τη γραμμή σαν εκείνη τη διαδρομή που γράφει ένα μολύβι ,μια πένα ή κάποιο άλλο όργανο σχεδίασης ,όταν "σύρεται" πάνω σε μια επιφάνεια. Μόλις το σχεδιαστικό όργανο αγγίζει την επιφάνεια ,συγκεκριμενοποιείται ένα σημείο από το οποίο μπορεί να προέλθει μια ποικιλία γραμμών. Απ'αυτό το σημείο κινείται και ακολουθεί κάποια κατεύθυνση το όργανο σχεδίασης. Στο ίχνος της γραμμής καταγράφεται αυτή η κατεύθυνση".(9)

Η γραμμή ως μορφολογικό στοιχείο εμφανίζεται οικεία στη διανόηση του παιδιού. Ήδη από την ηλικία των 1½ - 2 χρόνων οι πρώτες εικαστικές δημιουργίες του παιδιού κυριαρχούνται από γραμμές. Το μουτζούρωμα ,μια καθαρά κινησιακή δραστηριότητα – τουλάχιστον στα πρώτα του στάδια – χαρακτηρίζεται από γραμμικές φόρμες που αρχικά στοιχειοθετούν αφηρημένες συνθέσεις ,ενώ σιγά – σιγά στην εξέλιξη του λαμβάνει αφηγηματικό αναπαραστατικό χαρακτήρα. Το μουτζούρωμα αρχικά είναι μια ασυνείδητη θα λέγαμε δραστηριότητα. Αργότερα όταν το παιδί παρατηρήσει ότι η κίνηση του παράγει κάποιο ίχνος θα ξαναπροσπαθήσει ορμώμενο από την ικανοποίηση του αποτελέσματος. Η αποφασιστική στιγμή για το παιδί θα έρθει όταν ανακαλύψει την αιτιακή σχέση ανάμεσα στην κίνηση του μουτζουρώματος και στην παραγωγή ίχνους.

Στα πρώτα σχέδια του παιδιού κυριαρχούν οι κυκλικές φόρμες και συνεχείς γραμμές. Το παιδί δυσκολεύεται να σηκώσει το μολύβι απ'το χαρτί γι'αυτό γράφει σχεδόν μονοκοντυλιά. Ευθείες γραμμές θα κάνει αργότερα (γύρω στα 4 χρόνια) διότι απαιτούν έλεγχο της κίνησης.

Ερχόμενο λοιπόν το παιδί σε επαφή από μικρή ηλικία ,με φόρμες άλλοτε γεωμετρικές ,άλλοτε ελεύθερες και μάλιστα γενόμενο το ίδιο δημιουργός έστω και ασυνείδητα στην αρχή ,αργότερα βρίσκεται σε θέση να διακρίνει ,να αναγνωρίζει και να απολαμβάνει τις γραμμικές φόρμες. Ως μορφολογικό στοιχείο η γραμμή είναι οικεία στο διαλογισμό του παιδιού γιατί αποτελεί το πρώτο εμφανές δημιουργικό αποτέλεσμα των κινητικών δραστηριοτήτων του παιδιού που παρουσιάζεται ήδη απ'το αισθησιοκινητικό στάδιο ανάπτυξης του.

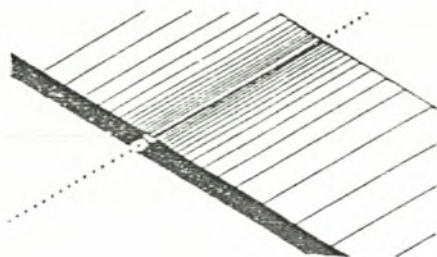
Σε αντίθεση με το σημείο που είναι στατικό στοιχείο η γραμμή υποβάλλει στην αίσθηση της κίνησης και το αποτέλεσμα της είναι άμεσα ορατό ως στοιχείο του χώρου καθώς συνθέτει μορφές και εικόνες με αφηγηματικό περιεχόμενο. Ακόμα πιο κατανοητό και ευχάριστο είναι το αποτέλεσμα όταν απλές γραμμές συνθέτουν πολύπλοκες τρισδιάστατες γραμμικές κατασκευές ,δραστηριότητα παιχνιδής και δημιουργική που ταυτόχρονα καλλιεργεί τις νοητικές λειτουργίες του παιδιού.

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ

Η επιφάνεια στη γεωμετρία ορίζεται ως η "έκταση των σημείων που προσδιορίζουν τη μορφή ενός σώματος".(10) Η επιφάνεια ενός σώματος μπορεί να χαρακτηριστεί ανάλογα με την εξωτερική όψη που της προσδίδει το σχήμα ,ως επίπεδη κυλινδρική ,καμπύλη ,κωνική (στην παρούσα εργασία μελετάται μόνο η επίπεδη επιφάνεια). Ανάλογα με το

υλικό κατασκευής της ως λεία ,τραχιά κ.α ενώ της αποδίδονται και άλλα χαρακτηριστικά σύμφωνα με άλλες κατηγοριοποιήσεις.

Το ίχνος ενός σημείου που κινείται από δεδομένη αφετηρία σε αναλλοίωτη κατεύθυνση ,αποδίδει μια γραμμή ,την πρώτη διάσταση όπως λέγεται. "Το ίχνος μιας γραμμής που κινείται παράλληλα προς αυτήν αποκαθιστά ένα επίπεδο – τη δεύτερη διάσταση (Gritchlow 1969).

Το επίπεδο είναι μια δισδιάστατη επιφάνεια η οποία είναι δυνατόν να επεκτείνεται συνεχώς προς όλες τις κατευθύνσεις ή να εγκλείεται εντός ορίων. Ένα επίπεδο μπορεί να περιχαρακώνεται από μια συνεχή γραμμή από δυο ή περισσότερες καμπύλες ,τρεις ή περισσότερες ευθείες ,η τέλος από ένα συνδυασμό ευθειών και καμπύλων γραμμών" ,δηλαδή το σχήμα του μπορεί να είναι συγκεκριμένο ή αφηρημένο.

"Αν φανταστεί κανείς ένα συνεχές επίπεδο να πλέει στο χώρο ,η επιφάνεια του για την αντίληψη έχει υπόσταση εν σχέσει με το κενό του τρισδιάστατου χώρου. Όταν κανείς σκέπτεται ή δημιουργεί ένα επίπεδο ,αυτό έχει ΣΧΗΜΑ εν σχέσει πάντα με κάτι άλλο ,με τον άδειο χώρο ,με τα άλλα επίπεδα ,τις γραμμές ,τα σημεία".(11)

Η επιφάνεια ως μορφολογικό στοιχείο είναι οικεία στο παιδί ,ήδη από μικρή ηλικία αλλά μόνο εμπειρικά. Επιφάνεια είναι ο χώρος πάνω στον οποίο χτίζει το παιδί το δικό του φανταστικό κόσμο ,επιφάνεια είναι ο χώρος παιχνιδιού που οριοθετείται από το ίδιο το παιδί ως κάτι προσωπικό και απαραβίαστο ,επιφάνεια είναι και το φύλλο χαρτιού πάνω στο οποίο το παιδί με τις ζωγραφικές του ικανότητες ζωντανεύει τα πιο όμορφα όνειρα του. Το παιδί έχει γνώση της έννοιας της επιφάνειας αλλά με εμπειρικό τρόπο ,δε μπορεί να περάσει στη διανόηση του ως γεωμετρική έννοια με τα χαρακτηριστικά που της προσδίδει η γεωμετρική της φύση.

Ένας πολύ καλός τρόπος ώστε να κατανοήσει το παιδί με παιχνιώδη αλλά άριστα μεθοδευμένο τρόπο την έννοια της επιφάνειας είναι οι δραστηριότητες όπως η ζωγραφική ,το κολλάζ ,τα πάζλ. Έτσι το παιδί ανακαλύπτει μέσα από την πράξη και το παιχνίδι τα γεωμετρικά και

μορφολογικά χαρακτηριστικά της επιφάνειας και οικοδομεί ένα πρωτόγονο μαθηματικό λεξιλόγιο.

ΟΓΚΟΣ

Ο όγκος ορίζεται στη γεωμετρία ως "ο χώρος που καταλαμβάνει ένα στέρεο σώμα ή ρευστή μάζα".(12) Όταν ένα σημείο κινηθεί από μια δεδομένη αφετηρία προς μια σταθερή κατεύθυνση ,το ίχνος της κίνησης του γράφει μια ευθεία γραμμή. Η ευθεία γραμμή έχει μια διάσταση ,το μήκος και δεν έχει πλάτος και βάθος. Αν η γραμμή μετακινηθεί κάθετα προς τον εαυτό της ,δημιουργεί την ψευδαίσθηση του επιπέδου. Το επίπεδο έχει δυο διαστάσεις ,μήκος και πλάτος. Αν το επίπεδο μετακινηθεί κάθετα προς τον εαυτό του ή περιστραφεί περί δεδομένο άξονα δημιουργεί την ψευδαίσθηση του όγκου.

Αν οι όγκοι με τη σειρά τους τοποθετηθούν σε διάταξη δημιουργούν την ψευδαίσθηση του χώρου.

Το μήκος ,το πλάτος και το ύψος είναι τρεις διαστάσεις που χαρακτηρίζουν ένα στέρεο σώμα. Ένα γεωμετρικό στερεό είναι ένα οριοθετημένο μέρος του τρισδιάστατου χώρου. Η επιφάνεια του στερεού οριοθετεί τη μορφή και την έκταση αυτού του χώρου. Η επιφάνεια μπορεί να είναι συνεχής ,όπως στην περίπτωση της σφαίρας ή ν'αποτελείται από ένα αριθμό καμπυλών ή επιπέδων επιφανειών. Στην περίπτωση των στερεών που δεν οριοθετούνται από γεωμετρικά χαρακτηριστικά (πλευρές ,ακμές ,γωνίες επίπεδες ή κυκλικές επιφάνειες)η μορφή έχει μεγάλη ποικιλία.

"Ένα στερεό σώμα λέγεται ότι έχει όγκο ,όταν οι πραγματικές ή υποδηλούμενες επιφάνειες του οριοθετούν ένα εσωτερικό κενό χώρο".(13) Η πρώτη επαφή του παιδιού με τον όγκο και τις τρεις διαστάσεις συμβαίνει σε μικρή ηλικία κατά τις εξερευνήσεις του όπου το παιδί ικανοποιώντας τις πρωτογενείς του ανάγκες για άμεση επαφή με τον υλικό κόσμο ,πειραματιζόμενο ,ανακαλύπτει τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των αντικειμένων ,σχήμα ,χρώμα ,βάρος ,όγκος ,υφή κ.τ.λ. Γρήγορα η εξερεύνηση μετατρέπεται σε παιχνίδι· Και το παιδί αγαπά ιδιαίτερα να παίζει με το οικοδομικό υλικό και να δημιουργεί σχέσεις μεταξύ των αντικειμένων ταιριάζοντας τα δομικά μέσα στο χώρο. Και αυτό το παιχνίδι είναι η αρχή μιας δραστηριότητας από την οποία θ'αναδυθούν αργότερα "οι κατασκευές". Το παιδί ασκεί τη θέληση του πάνω στ'αντικείμενα ,μετατοπίζοντας τα ,τακτοποιώντας τα σύμφωνα με τις φαντασιώσεις του και σύμφωνα με τη λογική του (συμβολικό παιχνίδι). Ακριβώς όπως σκαρφαλώνει το ίδιο πάνω στα έπιπλα τοποθετεί ένα κύβο ή ένα κουτί πάνω σε μια επιφάνεια και ταυτίζεται με το τοποθετημένο ψηλά αντικείμενο. Ζει τα αισθήματα κυριαρχίας του στο χώρο ακίνδυνα προβάλλοντας τα στ'αντικείμενα.

Αν και η ύπαρξη της τρίτης διάστασης συνδέεται με τις πρώτες εντυπώσεις του παιδιού ,όταν αυτό έρχεται σ'επαφή με τα υλικά αντικείμενα ,ωστόσο δεν υφίσταται σαν έννοια στο διαλογισμό του. Η τρίτη διάσταση υπάρχει ως πραγματικότητα των αντικειμένων που χειρίζεται στα παιχνίδια του. Το παιδί ξέρει από εθισμό πως ένα αντικείμενο έχει ένα "πάχος" αλλά μόνο τη στιγμή που καταπιάνεται να κάνει μια κατασκευή το "πάχος" αυτό αποκτά έννοια μέσα στη σκέψη του ,έπειτα το ξεχνά ,γίνεται μια έννοια παροδική κι επίκτητη ακριβώς γιατί το παιδί δεν το έχει συνειδητοποιήσει σε βάθος· το αντιλαμβάνεται μέσα στα πλαίσια του απτού κόσμου που μπορεί να έρθει σε άμεση επαφή. Όμως κι αυτή η παροδική συνειδητοποίηση της ιδιότητας του "πάχους" που αφορμάται στο παιχνίδι του θα δώσει αργότερα κίνητρα στο παιδί να πειραματιστεί ,να εμπλουτίσει τις εμπειρίες του και να καλλιεργήσει τις δημιουργικές του ικανότητες καθώς θα γεννηθεί η ανάγκη ν'ασχοληθεί με διάφορα υλικά ,χαρτί ,ξύλο ,πηλό ,μέταλλο.(14)

"Οι πράξεις του παιδιού τοποθετούνται στο δισδιάστατο και στον τρισδιάστατο χώρο. Όταν κινείται ή παίζει με τους κύβους ,τότε αποκτά την εμπειρία του τρισδιάστατου χώρου. Όταν ζωγραφίζει με τα χρώματα του ,τότε αποκτά την εμπειρία του δισδιάστατου χώρου. Οι μορφές από ξύλο ,πηλό ή πλαστελίνη έχουν όγκο. Τα σχήματα στο χαρτί έχουν επιφάνεια ,εμβαδόν. Και οι δύο αυτές έννοιες αποτελούν μέρος της γεωμετρίας. Το παιδί κατασκευάζει τις δικές του μορφές και τα δικά του

σχήματα έχοντας διαμορφώσει το δικό του τρόπο κατάταξης των πραγμάτων ,μπορεί να κατανοήσει βαθμιαία και τη μαθηματική κατηγοριοποίηση".(15) Έτσι το παιδί μέσα από παιχνιδιές δραστηριότητες οικοδομεί ένα μαθηματικό λεξιλόγιο και προοδευτικά δημιουργεί σαφείς νοητικές εικόνες για τον περιβάλλοντα χώρο.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ., "Χώρος και διαδικασίες αγωγής". Εκδ Gutenberg ,σελ 17 – 29.
2. Στ ... ,σελ 152 – 153.
3. Οι θέσεις του κεφαλαίου αυτού αναπτύσσονται στα εξής ;
-ΤΖΕΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑΝΝΑ., "Μαθηματικές δραστηριότητες για την προσχολική ηλικία". Αθήνα : εκδ Gutenberg ,1998. σελ 35 – 104.
-ΤΖΕΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑΝΝΑ., "Χώρος και προμαθηματικές έννοιες". Αθήνα : Εκπαιδευτικά ,τχχ 27 – 28.
4. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΓΙΩΡΓΟΣ – ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΩΣΤΑΣ ., "Διδακτική των μαθηματικών". Αθήνα : εκδ Γ.Δαρδάνος ,1995. σελ 288.
5. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ., "Λεξικό της νέας Ελληνικής Γλώσσας". Αθήνα : εκδ Κέντρο Λεξικολογίας ,1998 σελ 1605.
6. ΚΑΝΤΙΝΣΚΙ ., "Σημείο ,γραμμή ,επίπεδο". Αθήνα : εκδ
7. Δωδώνη 1980. σελ 27 – 28.
ΒΑΚΑΛΟ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ ., "Οπτική Σύνταξη : Λειτουργία και παραγωγή μορφών". Αθήνα : εκδ Νεφέλη 1998. σελ 45.
8. ΚΑΝΤΙΝΣΚΙ ., "Σημείο ,γραμμή ,επίπεδο". Αθήνα : εκδ Δωδώνη 1980. σελ 78 - 92.
9. ΒΑΚΑΛΟ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ ., "Οπτική Σύνταξη : Λειτουργία και παραγωγή μορφών". Αθήνα : εκδ Νεφέλη 1998. σελ 45.
10. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ., "Λεξικό της νέας Ελληνικής

- Γλώσσας". Αθήνα : εκδ Κέντρο Λεξικολογίας ,1998 σελ 665.
11. ΒΑΚΑΛΟ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ ., "Οπτική Σύνταξη Λειτουργία και παραγωγή μορφών". Αθήνα : εκδ Νεφέλη 1998. σελ 45 – 47.
 12. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ., "Λεξικό της νέας Ελληνικής Γλώσσας". Αθήνα : εκδ Κέντρο Λεξικολογίας ,1998. σελ 1244.
 13. ΒΑΚΑΛΟ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ ., "Οπτική Σύνταξη Λειτουργία και παραγωγή μορφών". Αθήνα : εκδ Νεφέλη 1998. σελ 56.
 14. DUQUETE PIERRE και ARNO STERN 5., "Προς την κατάκτηση της τρίτης διάστασης (πηλοπλαστική, γλυπτική, κατασκευές)". Αθήνα :εκδ Δίπτυχο ,1992. σελ 19 – 26.
 15. ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ ., "Δραστηριότητες για την ανάπτυξη μαθηματικών εννοιών στο νηπιαγωγείο". Αθήνα : Σύγχρονο νηπιαγωγείο ,τχχ... σελ 9.
 16. Οι εικόνες που παρατίθενται στο κεφ 3.3 είναι από το βιβλίο ΒΑΚΑΛΟ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ ., "Οπτική Σύνταξη Λειτουργία και παραγωγή μορφών". Αθήνα : εκδ Νεφέλη 199

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

4.1 Η ΕΡΕΥΝΑ

4.1.1 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Από την πραγμάτευση της βιβλιογραφίας που επεξεργάστηκα αλλά και από τη διάρθρωση του Αναλυτικού προγράμματος στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής γίνεται φανερό πως οι Εικαστικές Τέχνες χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου τόσο ως αυτόνομες δραστηριότητες του Αισθητικού τομέα, όσο και ως μέσο για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων διαφορετικών τομέων αγωγής που επεξεργάζονται διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα.

Οι Εικαστικές Τέχνες εκ φύσεως και εξ αντικειμένου υλοποιούνται μέσα στο χώρο, πραγματικό ή προβολικό και παίρνουν σάρκα και οστά μέσα από ένα ατελείωτο παιχνίδι των τριών διαστάσεων. Έτσι, εφόσον οι Εικαστικές Τέχνες χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό και με επιτυχή τρόπο στο νηπιαγωγείο γεννήθηκε το ερώτημα αν και κατά πόσο τα παιδιά είναι σε θέση μέσα από την αισθητηριακή παρατήρηση να ανακαλύψουν τη νομοτέλεια του χώρου και να αποκαλύψουν τα βασικά μορφικά χαρακτηριστικά του.

Βέβαια οι θεωρητικές θέσεις που έχουν ως τώρα εκτεθεί καταλήγουν στο συμπέρασμα πως αν και τα παιδιά έχουν άμεση εμπειρία του περιβάλλοντος χώρου, ωστόσο οι γνώσεις τους γι' αυτόν παραμένουν επιφανειακές. Επειδή όμως σε κάθε περίπτωση έχουμε να κάνουμε με έμψυχο υλικό (τα παιδιά) η παραδοχή αυτή δε μπορεί να παγιωθεί ως έχει. Προς αυτή την κατεύθυνση οδηγεί και η παρούσα έρευνα.

Ορμώμενη απ' αυτό τον προβληματισμό ξεκίνησα μια σειρά από μελέτες για την εύρεση σχετικής βιβλιογραφίας τόσο με τις Εικαστικές Τέχνες στην εκπαίδευση, όσο και με την έννοια του χώρου. Οι μελέτες αυτές με οδήγησαν στο συμπέρασμα πως υπάρχει μεν βιβλιογραφία

-τουλάχιστον ελληνική ,διότι αυτήν μελέτησα-αφορά όμως περισσότερο στη γενικότερη αξία και προσφορά των Εικαστικών Τεχνών , σε μεθοδολογικές προσεγγίσεις και προτάσεις για χειροτεχνικές δραστηριότητες στο σχολείο. Δυστυχώς δεν υπάρχουν μελέτες κι έρευνες που να εξετάζουν επιμέρους παραμέτρους που προκύπτουν από την εφαρμογή των Εικαστικών Τεχνών στην πράξη αμιγώς ή σε συνδυασμό με άλλους τομείς αγωγής όπως προμαθηματικά προγραφή κ.α. Αυτός ήταν κι ένας απ'τους κύριους παράγοντες που με δυσκόλεψε ως προς την επιλογή και θεωρητική στήριξη του θέματος της αυτής εργασίας.

Οι υποθέσεις αυτής της εργασίας στηρίζονται σε θεωρητικά δεδομένα που προέκυψαν από τη μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας αλλά κυρίως από προσωπικές θέσεις και προβληματισμούς που δημιουργήθηκαν από την παρατήρηση εικαστικών εργασιών των παιδιών σε νηπιαγωγεία ,παιδικούς σταθμούς και κέντρα δημιουργικής απασχόλησης , τα οποία επισκέφτηκα στα πλαίσια της πρακτικής μου άσκησης.

4.1.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΚΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

1. Οι Εικαστικές Τέχνες με όλες τις επιμέρους μορφές τους συμβάλλουν στη διέγερση και καλλιέργεια των αισθήσεων μέσα από τη γνωριμία και την επαφή με τα διάφορα υλικά. Οι αισθήσεις είναι ένα παράθυρο στον κόσμο ,ιδιαίτερα μάλιστα για τα παιδιά τα οποία σκέπτονται ,επικοινωνούν ,εκφράζονται ,"μιλούν" με τις αισθήσεις. Άλλωστε δεν είναι τυχαία η παρατήρηση που έκανε ο Ousinski : "Τα παιδιά σκέπτονται με το σχήμα ,τον ήχο ,τα χρώματα".
2. Οι Εικαστικές Τέχνες συμβάλλουν στην ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων του παιδιού μέσα από τους ποικίλους συμβολισμούς και τις συνδυαστικές δυνατότητες που παρέχει η ποικιλία και ο τρόπος χρήσης των υλικών. Τα παιδιά κρύβουν μέσα τους μια αστείρευτη πηγή φαντασίας και η τέχνη είναι από μόνη της "Φαντασία". Ας συνδυάσουμε λοιπόν αυτές τις δυο δυνάμεις.
3. Οι Εικαστικές Τέχνες είναι ένα ελκυστικό μέσο αγωγής που βοηθά στην καλλιέργεια της μνήμης της παρατηρητικότητας της κρίσης και σε συνδυασμό με την αισθητηριακή παρατήρηση οδηγεί στην ανακάλυψη με τρόπο παιχνιδώδη και διασκεδαστικό. Τα παιδιά αγαπούν τις δημιουργικές δραστηριότητες γνώσης και δεν είναι λίγες οι φορές που κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού τους πειραματιζόμενα οδηγούνται σε ανακαλύψεις.

4. Η εφαρμογή ενός προγράμματος εικαστικής αγωγής βοηθά τα παιδιά να ανακαλύψουν και να οικοδομήσουν νοητικά τις βασικές έννοιες χώρου μέσα από τις δυνατότητες που προσφέρει η οπτική και απτική αίσθηση.

4.1.3 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στόχος της έρευνας είναι να έρθουν τα νήπια σε επαφή με τις Εικαστικές Τέχνες ,να διεγείρουν τις λανθάνουσες εικαστικές τους δυνάμεις ,να εκφραστούν δημιουργικά και μέσα από την αισθητηριακή παρατήρηση να ανακαλύψουν στην ομορφιά της τέχνης τις τρεις διαστάσεις.

Οι Εικαστικές Τέχνες υλοποιούνται μέσα στο χώρο και παίρνουν σάρκα και οστά μέσα από ένα παιχνίδι των σχημάτων των χρωμάτων και των μορφών της ύλης. Στόχος λοιπόν της έρευνας είναι να οδηγηθούν τα νήπια σε μια σταδιακή ανακάλυψη των μορφών και των ιδιοτήτων της ύλης ,μέσω της δύναμης των αισθήσεων και πειραματιζόμενα να αποκαλύψουν τις διαφορετικές όψεις της και να ανακαλύψουν τις τρεις διαστάσεις του χώρου.

4.1.4 ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η μέθοδος

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια αυτής της εργασίας ,σε μια προσπάθεια ανακάλυψης της έννοιας του χώρου δομείται σε τρία στάδια.

A. **Το πρώτο στάδιο** αφορούσε σε **παρατήρηση – πειραματισμό** διερευνητικού χαρακτήρα όπου στόχο είχε να φέρει τα παιδιά σε μια πρώτη επαφή με τα υλικά ,να κεντρίσει τις αισθήσεις τους και να εκμαιεύσει τις απόψεις τους αναφορικά με τις φυσικές ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά διαφόρων υλικών αντικειμένων. Το στάδιο αυτό δουλεύτηκε ομαδικά στη γωνιά της συζήτησης.

B. **Το δεύτερο στάδιο** αφορούσε στην εφαρμογή ενός **προγράμματος δραστηριοτήτων** που εντάχθηκε στο ημερήσιο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου και είχε **στόχο** :

-Να εξοικειώσει τα νήπια με τις καλλιτεχνικές μορφές έκφρασης των Εικαστικών Τεχνών (Χειροτεχνία ,Πλαστική ,Γλυπτική Αρχιτεκτονική)

-Να καλλιεργήσει τις αισθήσεις τους μέσα από τη γνωριμία και τον τρόπο χρήσης των υλικών

-Να οδηγήσει τα νήπια στην αποκάλυψη των φυσικών ιδιοτήτων και των χαρακτηριστικών των υλικών αντικειμένων

-Να ενεργοποιήσει τη φαντασία τους και να τα οδηγήσει σε δημιουργική εικαστική εργασία προσφέροντας τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας

-Να τα οδηγήσει σταδιακά μέσα από την αισθητηριακή παρατήρηση στην ανακάλυψη των βασικών(προ-μαθηματικών)εννοιών χώρου (σημείο ,γραμμή ,επιφάνεια ,όγκο).

Το αντικείμενο των δραστηριοτήτων αφορούσε στον αισθητικό τομέα με εξαίρεση μια δραστηριότητα που αφορούσε στον ψυχοκινητικό τομέα. Στο στάδιο αυτό χρησιμοποιήθηκε η **εργαστηριακή – πειραματική μεθοδολογία** και οι δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν στο εργαστήριο και στη γωνιά της συζήτησης. Επιμέρους **μέθοδοι** που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων ήταν οι εξής:

1. *Μονόλογος – Παραμύθι*
2. *Συζήτηση*
3. *Παρατήρηση*
4. *Ερωτηματική μέθοδος*
5. *Υποδειγματική μέθοδος*
6. *Ατομική και ομαδική εργασία*

Στις δραστηριότητες άλλοτε χρησιμοποιήθηκε **αφόρμιση** κι άλλοτε όχι. Στην αφόρμιση χρησιμοποιήθηκε κυρίως η μέθοδος

1. *του μονόλογου – παραμυθιού*
2. *της συζήτησης*
3. *η ερωτηματική μέθοδος*
4. *η ατομική εργασία*

Μέσα στα πλαίσια της έρευνας αυτής για την ανακάλυψη της έννοιας του χώρου εξετάστηκαν επιμέρους οι έννοιες του σημείου της γραμμής ,της επιφάνειας και του όγκου ως βασικά στοιχεία για την ανακάλυψη της νομοτέλειας του χώρου. Οι έννοιες αυτές – μιας και μιλάμε για την προσχολική ηλικία – ενέχουν ένα προ-μαθηματικό περιεχόμενο , για να αποφευχθούν τυχόν παρανοήσεις σχετικά με τη φύση της έρευνας ,αναφέρεται εδώ ,ότι η προσέγγιση της έννοιας του χώρου έγινε μορφολογικά σε συνδυασμό με την παρατήρηση μέσω των αισθήσεων. Στόχος της έρευνας ήταν να ανακαλύψουν τα νήπια τη νομοτέλεια του χώρου ανιχνεύοντας τη μορφολογία ,τις ιδιότητες και τα

χαρακτηριστικά της ύλης. Τα νήπια καλούνταν άλλοτε μέσα από την παρατήρηση και τον πειραματισμό με τα υλικά να ανακαλύψουν τις τρεις διαστάσεις ,κι άλλοτε μέσα από τις διαστάσεις να αποδώσουν τα βασικά μορφικά χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των υλικών. Και μέσα απ'αυτή την αμφίδρομη διαδικασία να ανακαλύψουν τη φύση του χώρου και της ύλης.

Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν έγινε χρήση ενός πίνακα με τη συμβολική απεικόνιση των βασικών (προ-μαθηματικών) εννοιών χώρου. Ο πίνακας αυτός είχε ρόλο καθαρά υποβοηθητικό. Είχε τοποθετηθεί σε εμφανές σημείο της αίθουσας ώστε τα νήπια να έχουν άμεση οπτική επαφή και μέσα από το συμβολισμό να αντιλαμβάνονται τις διαφορετικές μορφολογικές απεικονίσεις του χώρου. Κάποιες φορές έγιναν σκόπιμα παραπομπές στον πίνακα αυτό ώστε να βοηθηθούν τα νήπια και όπως είναι φυσικό δεν αποφεύχθηκε η χρήση του "μαθηματικού λεξιλογίου".

Γ. Το τρίτο στάδιο αφορούσε σε ένα ομαδικό παιχνίδι όπου στόχο είχε να διαπιστώσει αν και κατά πόσο μπόρεσαν τα νήπια να ανακαλύψουν την έννοια του χώρου και να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες τους μέσα από την αποκάλυψη των φυσικών ιδιοτήτων και των χαρακτηριστικών των υλικών αντικειμένων μετά την εφαρμογή του προγράμματος δραστηριοτήτων. Το παιχνίδι αυτό πραγματοποιήθηκε στη γωνιά της συζήτησης και **οι μέθοδοι** που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διεξαγωγή του ήταν:

1. παρατήρηση
2. περιγραφή
3. λεκτική έκφραση

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν στις δραστηριότητες παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία κι επελέγησαν με τέτοιο τρόπο ώστε η δομή ,η σύνθεση και η χρήση τους να κάνει εμφανείς τις τρεις διαστάσεις στο χώρο.

Σε γενικές γραμμές τα περιεχόμενα και ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τις αρχές και μεθόδους αγωγής της προσχολικής παιδαγωγικής που εφάπτονται άμεσα στο αντικείμενο των Εικαστικών Τεχνών(βλ κεφ 2.3).

Μεθοδολογικά Εργαλεία

Τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα ,κρίθηκε σκόπιμο να είναι οι ίδιες οι εικαστικές δημιουργίες των παιδιών (βλ παράρτημα φωτογραφικό υλικό) για λόγους αμεσότητας ,καλύτερης παρατήρησης και βέβαια

αποδοτικής εργασίας που πηγάζει απ'τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας. Έτσι τα παιδιά είχαν τη δυνατότητα κατά το στάδιο της κατασκευής και κατόπιν της συζήτησης να παρατηρήσουν την αρχική και τελική μορφή των υλικών ως δομικά στοιχεία των κατασκευών. Αυτό τα βοήθησε ιδιαίτερα στην αποκάλυψη των ιδιοτήτων και των χαρακτηριστικών των υλικών κι έπειτα στην ανακάλυψη των βασικών εννοιών του χώρου.

4.1.5 Ο ΧΡΟΝΟΣ ,ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Χρόνος και Δείγμα έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο 31^ο νηπιαγωγείο Βόλου που βρίσκεται σε ένα προάστιο της πόλης ,τις Αλυκές. Πραγματοποιήθηκε το μήνα Μάιο και ολοκληρώθηκε μέσα σε 16 συναντήσεις. Το δείγμα της έρευνας αφορούσε σε παιδιά νηπιαγωγείου ηλικίας 5-6 χρόνων και ο πληθυσμός του δείγματος ήταν 14 παιδιά εκ των οποίων 12 ήταν νήπια και 2 προνήπια. Βέβαια το δείγμα δεν είναι αντιπροσωπευτικό ,δίνεται όμως η δυνατότητα να γίνουν κάποιες διαπιστώσεις ,οι οποίες βέβαια δε μπορούν να γενικευτούν αλλά να σχολιαστούν με περίσκεψη και γιατί όχι ,να γίνουν αφορμή για μια νέα έρευνα μεγαλύτερου εύρους;

Αξίζει να σημειωθεί πως η περιοχή των Αλυκών είναι ημιαστική· Βρίσκεται έξω από την πόλη του Βόλου και θεωρείται αναπτυσσόμενη περιοχή. Τα περισσότερα παιδιά προέρχονταν από οικογένειες με μέσο πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο. Η συγκεκριμένη τάξη του νηπιαγωγείου περιλάμβανε δυο παιδιά που οι γονείς τους ήταν εκπαιδευτικοί καθώς και άλλα δυο παιδιά με ξένη υπηκοότητα. Επίσης όσον αφορά στα νήπια αξίζει να σημειωθεί πως 2 από αυτά παρουσίαζαν προβλήματα στο λόγο τους και παρακολουθούσαν μαθήματα λογοθεραπείας.

Η διεξαγωγή της έρευνας

Η έρευνα υλοποιήθηκε μέσα σε 16 συναντήσεις. Προηγήθηκαν κάποιες επισκέψεις στο νηπιαγωγείο ώστε να γίνει μια συζήτηση με τη νηπιαγωγό για το επίπεδο και τις ικανότητες των παιδιών σχετικά με το θέμα της έρευνας. Επίσης έγινε μια προσπάθεια προσέγγισης των παιδιών και προετοιμασίας για την εργασία που θα ακολουθούσε.

Το πρόγραμμα περιλάμβανε 10 δραστηριότητες· Βέβαια κάποιες από αυτές ολοκληρώθηκαν σε 2 ή 3 συναντήσεις λόγω των

ιδιαιτεροτήτων που επέβαλε η χρήση των υλικών. Κάποιες δραστηριότητες περιλαμβάνουν δυο σκέλη Α και Β ,τα οποία έχουν διαφορετικό μεταξύ τους περιεχόμενο. Κρίθηκε όμως σκόπιμο να συμπεριληφθούν σε μια δραστηριότητα διότι αφορούν στο ίδιο υλικό επεξεργασίας. Οι δραστηριότητες επελέγησαν και δομήθηκαν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι απλές και πραγματοποιήσιμες απ' όλα τα παιδιά. Η διάρκεια της ημερήσιας δραστηριότητας ήταν περίπου μια ώρα και προτιμούνταν οι πρώτες ώρες της ημέρας ,συνήθως 9:30 – 10:30 ,ώστε τα παιδιά να είναι ξεκούραστα. Οι δραστηριότητες ήταν δομημένες σε δυο μέρη. Συνήθως το πρώτο μέρος ήταν πρακτικό κι ακολουθούσε συζήτηση.

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας κρατήθηκαν σημειώσεις που αφορούσαν στις γνώσεις ,στις απαντήσεις ,στις ιδέες και στο λεξιλόγιο που χρησιμοποιούσαν τα παιδιά ,σε δυσκολίες ή τυχόν προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην πορεία της έρευνας.

Για να επιτευχθεί κάποιο καλύτερο αποτέλεσμα ,να είναι οι εργασίες των παιδιών πιο αποδοτικές και το περιβάλλον εργασίας ευχάριστο και δημιουργικό ,έγιναν με τα παιδιά κάποιου είδους "συμφωνίες": οι δραστηριότητες ξεκινούσαν με μια μουσική ως χαρακτηριστικό σύνθημα για την έναρξη της εργασίας. Οι εργασίες πραγματοποιούνταν με τη συνδρομή και βοήθεια της υπεύθυνης νηπιαγωγού, ιδιαίτερα μάλιστα σε κάποια παιδιά που δεν τα κατάφερναν καλά. Τα παιδιά προτρέπονταν στην ολοκλήρωση των εργασιών τους ώστε έπειτα ν' ακολουθήσει συζήτηση σχετικά με τη δουλειά που έγινε στο πρακτικό μέρος. Στα παιδιά που αργοπορούσαν να ολοκληρώσουν την εργασία τους παρέχονταν πάντα περισσότερος χρόνος. Επίσης στο τέλος κάθε δραστηριότητας τα παιδιά καθάριζαν το χώρο του εργαστηρίου. Σε συμφωνία που έγινε με τα παιδιά, οι κατασκευές που έγιναν καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας θα χρησιμοποιούνταν για προσωπική τους χρήση ή για τη διακόσμηση της τάξης.

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

4.2 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ – ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΣ

Η έναρξη της έρευνας πραγματοποιήθηκε με μια οργανωμένη παρατήρηση – πειραματισμό στο χώρο του νηπιαγωγείου, που προγραμματίστηκε μέσω ενός **ομαδικού παιχνιδιού**. Η παρατήρηση αυτή είχε **στόχο** να φέρει τα νήπια σε μια πρώτη επαφή με τα υλικά αντικείμενα, να τα ευαισθητοποιήσει και να κεντρίσει τις αισθήσεις τους μέσω της οπτικής και απτικής επαφής. Απώτερος στόχος ήταν ν' ανακαλύψουν τα νήπια μέσω της αισθητηριακής παρατήρησης ,τις τρεις διαστάσεις στο χώρο και να ανιχνεύσουν τα υλικά ,μέσα από τις διαφορετικές μορφολογικές όψεις της ύλης.

Το παιχνίδι πραγματοποιήθηκε στη γωνιά της συζήτησης και τα παιδιά κάθισαν στη μοκέτα σε διάταξη ημικυκλίου. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: πλαστικοί βόλοι ,κουμπιά ,ένα κομμάτι σχοινί μήκους 2 μέτρων ,καλαμάκια ,λωρίδες χαρτιού ,φύλλα Α4 ,ένα κομμάτι τσαλακωμένο χαρτί ,ένα παχύ βιβλίο. Τα υλικά αυτά ήταν τοποθετημένα μέσα σ'ένα "μαγικό σακούλι" ,στοιχείο που χρησιμοποιήθηκε για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών και να προκαλέσει τη διάθεση τους για συμμετοχή. Τα υλικά παρουσιάζονταν ένα – ένα στα παιδιά ώστε να γίνει λεπτομερής παρατήρηση και αφομοίωση των χαρακτηριστικών τους.

Ο πειραματισμός εξελίχθηκε σε δυο επιμέρους στάδια:
Το πρώτο στάδιο είχε στόχο να ωθήσει τα νήπια μέσα από την οπτική και απτική επαφή στην ανακάλυψη των τριών διαστάσεων του χώρου: σημείο ,γραμμή ,επιφάνεια ,όγκο ,των μορφικών χαρακτηριστικών : μέγεθος ,υφή ,μήκος ,πάχος και των ιδιοτήτων των υλικών αντικειμένων μέσα από την παρατήρηση , τον πειραματισμό και την παρομοίωση με γνωστά αντικείμενα.

Το στάδιο αυτό εξελίχθηκε ως εξής:

Υλικά που δόθηκαν

Παραδείγματα που έδωσαν
τα παιδιά

α. Με στοιχεία σημείου

- Πλαστικός βόλος
- Κουμπί
- Κουκίδα στο χαρτί

Φασόλι Κουμπί
Πετρούλα Κεράσι
Βουλίτσα
Μπαλάκι

β. Μονοδιάστατα υλικά (γραμμή)

- Σχοινί
- Καλαμάκι

Χοντρή κλωστή
Κορδόνια από παπούτσια
Σχοινί που δένουμε μια βάρκα
Καλώδια της ΔΕΗ
Φίδι ,Σκουλήκι
Ξύλο από σκούπα
Μολύβι
Μακαρόνια
Κεραία

- Σχοινί με μορφή

κύματα της θάλασσας

Παραδείγματα που δόθηκαν από την υπεύθυνη νηπιαγωγό :

Η διαχωριστική γραμμή του δρόμου ,γραμμές του τρένου.

* * *

γ. Δισδιάστατα υλικά (επιφάνεια)

- Φύλλο χαρτί A4

Ένα άλλο χαρτί
Φύλλο από παραμύθι
Χαρτόνι
Πανί

Παραδείγματα που δόθηκαν από την υπεύθυνη νηπιαγωγό :

Μοκέτα ,κουβέρτα ,πίνακας.

Υλικά που δόθηκαν

Παραδείγματα που έδωσαν
τα παιδιά

δ. Τρισδιάστατα υλικά (όγκος)

- ένα τσαλακωμένο χαρτί
 - ένα βιβλίο
- } Βιβλίο
Κουτί

Παραδείγματα που δόθηκαν από την υπεύθυνη νηπιαγωγό :
Μπάλα ,βιβλιοθήκη.

* * *

Το δεύτερο στάδιο είχε στόχο να εμβάλει τα παιδιά σε μια διαδικασία ανακάλυψης των ποικίλλων όψεων των αντικειμένων ,μέσα από την παρατήρηση ,την ανίχνευση και την σύνθεση των δομικών στοιχείων των υλικών. Η προσέγγιση στο στάδιο αυτό έγινε με απλές δομικές κατασκευές :

Έτσι :

- * Η γραμμή προέκυψε από την ένωση στη σειρά πολλών βόλων(σημείων).
- * Η επιφάνεια (φύλλο εφημερίδας) προέκυψε από την ένωση πολλών λωρίδων – γραμμών.
- * Η επιφάνεια προέκυψε από την οριοθέτηση γραμμών – καλαμάκια.
- * Ο όγκος (ογκώδεις γραμμωτή κατασκευή) προέκυψε από τη συνένωση πολλών γραμμών(καλαμάκια).
- * Ο όγκος προέκυψε από τη συνένωση πολλών φύλλων – επιφανειών.

Πρωταγωνιστικό ρόλο στο παιχνίδι έπαιζε κάθε φορά ένα παιδί ,το οποίο φορούσε μια μάσκα και καλούνταν να ανακαλύψει και να περιγράψει τα χαρακτηριστικά του αντικειμένου που εξετάζονταν κάθε φορά. Τα υπόλοιπα παιδιά είχαν υποβοηθητικό ρόλο προς το συμμαθητή τους και καλούνταν ,χωρίς ν'αποκαλύψουν την ταυτότητα του αντικειμένου ,να βοηθήσουν στην περιγραφή των χαρακτηριστικών του εκφράζοντας τις απόψεις τους.

Η χρήση της μάσκας αποσκοπούσε στην καλλιέργεια της απτικής αίσθησης ενώ κατόπιν ακολουθούσε κι οπτική επαφή με το εξεταζόμενο αντικείμενο. Οι ερωτήσεις που απευθύνονταν στα παιδιά ήταν διατυπωμένες με απλό λεξιλόγιο και ήταν τέτοιες ώστε να οδηγούν τα παιδιά στην αισθητηριακή παρατήρηση των υλικών αντικειμένων.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το παιχνίδι του πειραματισμού όπως πραγματοποιήθηκε στο νηπιαγωγείο ,παρατίθεται αναλυτικά στο παράρτημα II

4.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το στάδιο του πειραματισμού σε γενικές γραμμές εξελίχθηκε με επιτυχή τρόπο. Το "μαγικό σακούλι" που χρησιμοποιήθηκε ήταν ένας πολύ καλός τρόπος προσέγγισης καθώς τα παιδιά ενθουσιάστηκαν κι εκδήλωσαν ιδιαίτερο ζήλο για να συμμετάσχουν στο παιχνίδι. Αρχικά επικράτησε ένα κλίμα μυστικότητας και ησυχίας όταν το πρώτο παιδί φόρεσε τη μάσκα ώστε μόνο του ν'ανακαλύψει το αντικείμενο που έκρυβε το "μαγικό σακούλι". Έπειτα ,μετά τον πρώτο πειραματισμό συμμετείχαν αρκετά νήπια εκφράζοντας τις απόψεις τους.

Στο πρώτο στάδιο του πειραματισμού έγινε μια προσπάθεια να πειραματιστούν τα παιδιά ανακαλύπτοντας τα μορφικά ή άλλα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των υλικών αντικειμένων. Οι ερωτήσεις προς τα νήπια ήταν έτσι διατυπωμένες ώστε να ενισχύουν την αισθητηριακή επαφή με τ'αντικείμενα. Τα παιδιά εκφράζονταν χρησιμοποιώντας περιγραφικό λεξιλόγιο και ο λόγος τους απέδιδε ακριβώς τα χαρακτηριστικά που διαισθάνονταν με την αφή ιδιαίτερα στα σημεία που έγινε χρήση της μάσκας.

Στην περιγραφή του **πλαστικού βόλου** (σημείο) ,τα νήπια εντόπισαν τα χαρακτηριστικά του κι έδωσαν επιτυχή παραδείγματα βοηθώντας τη συμμαθήτριά τους (φασόλι πετρούλα). Βέβαια έπειτα μπερδεύτηκαν κάπως με την προβολική και πραγματική απεικόνιση του σημείου ,καθώς ένα νήπιο ισχυρίστηκε πως δε μοιάζουν μεταξύ τους ο βόλος και η κουκίδα στο χαρτί. Κρίνεται φυσιολογικός αυτός ο προβληματισμός διότι πρόκειται για διαφορετική οπτική παρουσίαση του σημείου. Βέβαια ένα άλλο νήπιο ισχυρίστηκε πως τα δύο στοιχεία (βόλος κουκίδα) μοιάζουν λίγο μεταξύ τους. Έπειτα όταν τους ζητήθηκε να εκφραστούν παραδείγματα άλλων σημείων δεν εξέφρασαν πολλές ιδέες (μπαλάκι ,κουμπί ,κεράσι).

Ακόλουθα στον πειραματισμό με το **σχοινί** ,το νήπιο εντόπισε τα κύρια μορφικά χαρακτηριστικά (ίσιο ,μακρύ ,λεπτό) του εξεταζόμενου αντικειμένου και τα απέδωσε με πολύ καλό τρόπο. Πολύ επιτυχημένα ήταν τα παραδείγματα που δόθηκαν από τα άλλα νήπια (χοντρή κλωστή ,σχοινί που δένουμε μια βάρκα ,κορδόνι από παπούτσια). Η παρομοίωση με τη διαχωριστική γραμμή του δρόμου και τις γραμμές του τρένου ,έγινε εσκεμμένα για να εισαχθεί ανώδυνα η έννοια της γραμμής. Τα νήπια αντιλήφθηκαν και την κυματιστή γραμμή ως ένα είδος γραμμής και δεν επηρεάστηκαν ως προς το σχηματισμό άποψης από το μήκος του σχοινού. Αρκετά και

επιτυχημένα ήταν τα παραδείγματα που δόθηκαν για αντικείμενα με γραμμική μορφή (καλώδιο της ΔΕΗ ,φίδι ,σκουλήκι ,ξύλο από σκούπα ,μολύβι μακαρόνια ,κεραία). Τα νήπια ήταν ιδιαίτερα εξοικειωμένα με την έννοια της γραμμής ως μορφολογικό στοιχείο· Βέβαια αξίζει να σημειωθεί πως η έννοια της γραμμής είχε δουλευτεί και πριν από την έρευνα αυτή στο νηπιαγωγείο και μάλιστα σ'όλες τις μορφές της (ευθεία ,καμπύλη ,τεθλασμένη). Πέραν τούτου όμως τα παιδιά είχαν περισσότερες εμπειρίες από γραμμικά στοιχεία. Συγκριτικά με το σημείο ,η γραμμή ήταν πιο οικεία έννοια στο διαλογισμό των παιδιών χωρίς βέβαια να παραβλέπονται οι ιδέες τους για το προηγούμενο μορφολογικό στοιχείο.

Ακόλουθα στον πειραματισμό με το **φύλλο χαρτί** ,το νήπιο ανταποκρίθηκε στην περιγραφή των μορφικών χαρακτηριστικών (ίσιο λεπτό) και των ιδιοτήτων (δε στέκεται όρθιο ,είναι απλωμένο κάτω) του εξεταζόμενου αντικειμένου. Έπειτα όταν ζητήθηκαν ανάλογα παραδείγματα για ν'αποδοθεί η έννοια της επιφάνειας ,τα παιδιά έμειναν προσκολλημένα στο χαρτί (π.χ άλλο χαρτί ,φύλλο από παραμύθι ,χαρτόνι) ,μόνο ένα νήπιο ανέφερε το πανί. Προκειμένου να ενεργοποιηθεί η σκέψη των παιδιών αναφέρθηκαν από την υπεύθυνη νηπιαγωγό τα παραδείγματα της μοκέτας ,της κουβέρτας του πίνακα. Βέβαια αργότερα προέκυψε ένας προβληματισμός με το υλικό κατασκευής των αντικειμένων όπου ένα νήπιο ισχυρίστηκε πως το χαρτί και η μοκέτα δεν έχουν σχέση μεταξύ τους γιατί η μοκέτα είναι μάλλινη αγνοώντας την έννοια του χώρου που καταλαμβάνουν. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η σκέψη του παιδιού είναι "αναγωγική" σ'αυτή την ηλικία με αποτέλεσμα να επικεντρώνεται σε επιμέρους στοιχεία και ιδιότητες ενός αντικειμένου χωρίς να μπορεί να συκρατήσει το σύνολο των εμπειριών. Στη φάση αυτή οι εμπειρίες των παιδιών ήταν περιορισμένες. Μπορεί να έχουν εμπειρίες της έννοιας της επιφάνειας αλλά παροδικά την ώρα που τη βλέπουν ή τη χρησιμοποιούν. Έπειτα δε διατηρείται στο νου τους.

Στον πειραματισμό με το **τσαλακωμένο χαρτί** κι ακόλουθα με το **βιβλίο** και τα δυο νήπια απέδωσαν τα μορφικά χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των αντικειμένων (πολλές πλευρές γύρω –γύρω ,στέκεται όρθιο ,χοντρό ,πιάνει χώρο μέσα στα χέρια). Ίσως πιο επιτυχημένο παράδειγμα για ν'ανακαλύψουν τα νήπια την έννοια του όγκου ήταν αυτό της αντιπαράθεσης μεταξύ φύλλου χαρτιού και βιβλίου. Εδώ ήταν πιο εμφανής η διαφορά των μορφικών χαρακτηριστικών. Επίσης και σ'αυτό το σημείο τα νήπια έδειξαν μια αδυναμία στη διατύπωση παραδειγμάτων καθώς ανέφεραν ως παράδειγμα μόνο το κουτί. Ακόλουθα ,για να ενεργοποιηθεί η σκέψη των παιδιών αναφέρθηκαν τα παραδείγματα της μπάλας και της βιβλιοθήκης. Θεωρείται πως τα παιδιά έχουν εμπειρία από ογκώδη αντικείμενα και είναι σε θέση να

περιγράψουν τα χαρακτηριστικά τους ,αλλά όπως και πρωτύτερα αναφέρθηκε με την επιφάνεια ,έτσι και ο όγκος ,είναι δυνατό ν'ανακαλυφθούν απ'τα παιδιά αλλά δύσκολο να διατηρηθεί η νοητική τους εικόνα.

Στο πρώτο στάδιο του πειραματισμού ,τα παιδιά σε γενικές γραμμές απέκτησαν μια πρώτη εμπειρία οπτική και απτική ως προς τα χαρακτηριστικά (σχετικά με τη μορφή: μέγεθος ,υφή μήκος ,πάχος κ.α την έννοια του χώρου: σημείο ,γραμμή , επιφάνεια ,όγκος) και τις ιδιότητες των υλικών αντικειμένων. Οι γνώσεις και οι εμπειρίες των παιδιών σε άλλα σημεία ήταν ανεπτυγμένες και σε άλλα όχι. Ωστόσο συμμετείχαν με θέληση και ενθουσιασμό καθ'όλη τη διάρκεια του παιχνιδιού. Σ'αυτό το στάδιο της ανακάλυψης τα παιδιά έφεραν στη μνήμη τους παλιότερες εμπειρίες μέσα από την επαφή τους με τα υλικά ,αποκάλυψαν νέα στοιχεία ,αλλά και σταθεροποίησαν – επιβεβαίωσαν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους.

Στο δεύτερο στάδιο του πειραματισμού έγινε μια προσπάθεια ν'ανακαλύψουν τα νήπια τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων μέσα από παιχνιώδες κατασκευαστικές δραστηριότητες και βέβαια ν'ανακαλύψουν νέες έννοιες μέσα από την παρατήρηση των δομικών στοιχείων των κατασκευών.

Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν με ιδιαίτερη θέληση και σ'αυτό το στάδιο του πειραματισμού. Η ποικιλία των κατασκευών ενεργοποίησε τη σκέψη τους και τα ώθησε σε μια διαδικασία πειραματισμού καθώς εργάστηκαν κινητικά ,νοητικά συμβολικά.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ

4.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Ακόλουθα παρατίθεται το πρόγραμμα 10 δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν στο νηπιαγωγείο και είχαν πρακτικό – πειραματικό χαρακτήρα. Στο τέλος κάθε δραστηριότητας ακολουθεί μια αξιολόγηση – όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική – που προέρχεται από σημειώσεις που κρατήθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας. Οι αξιολογήσεις αφορούν στις αντιδράσεις, στις απαντήσεις και στις ιδέες των παιδιών όπως βέβαια και στο λεξιλόγιο που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ : Οι δραστηριότητες όπως παρουσιάστηκαν και αναπτύχθηκαν στο νηπιαγωγείο παρατίθενται αναλυτικά στο παράρτημα ΙΙ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^Η

Η δραστηριότητα αφορά σε χειροτεχνία δυο διαστάσεων. Στόχος της είναι να εκφραστούν τα νήπια δημιουργικά και μέσα από την παρατήρηση και την εικαστική εργασία να ανακαλύψουν την έννοια της επιφάνειας. Το θέμα της είναι : κατασκευή κούκλας σε επιφάνειες από κάνσον χαρτόνι. Τα υλικά που δόθηκαν είναι : κάνσον χαρτόνι σε διάφορα σχήματα και χρώματα ,μαρκαδόροι ,γκοφρέ χαρτί ,καλαμάκια κι εφημερίδες. Ως αφορμηση χρησιμοποιήθηκε μια αυτοσχέδια ιστορία : "Η χώρα των παράξενων ανθρώπων". Τα νήπια στη δραστηριότητα αυτή καλούνται να παρατηρήσουν επιφάνειες από κάνσον χαρτόνι και να αποκαλύψουν τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες τους ,να επιλέξουν σχήματα και ζωγραφίζοντας να αποδώσουν τους ήρωες της ιστορίας και τέλος να κόψουν τυχαία ή συγκεκριμένα σχήματα (επιφάνειες) από εφημερίδα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η δραστηριότητα ενθουσίασε τα παιδιά , ιδιαίτερα μάλιστα η ιστορία με την ποικιλία προσώπων και τον αστείο της χαρακτήρα. Κάποια παιδιά ταυτίστηκαν με τους ήρωες της ιστορίας κι έκαναν δικούς τους αυτοσχεδιασμούς. Όσον αφορά στο στάδιο κατασκευής της κούκλας τα παιδιά εκφράστηκαν δημιουργικά και απέδωσαν πολλά χαρακτηριστικά στους κουκλοήρωες τους. Αναφορικά με την ερμηνεία που έδωσαν στα διάφορα σχήματα ,ώστε να αποδώσουν τους ανάλογους χαρακτήρες ηρώων ,ίσως να οφείλεται πέρα απ'την επιρροή του σχήματος και σε άλλα προσωπικά κριτήρια. Στην ερώτηση που τους αποδόθηκε για την επιλογή του σχήματος της κούκλας ,άλλα παιδιά την αιτιολόγησαν στο χρώμα άλλα στο σχήμα ,και άλλα απάντησαν με μορφασμούς του προσώπου. Στο πρώτο στάδιο της δραστηριότητας τα παιδιά ανταποκρίθηκαν πλήρως στους πειραματισμούς. Στο δεύτερο στάδιο ,όταν τα παιδιά κλήθηκαν να κόψουν με το ψαλίδι διάφορα σχήματα από εφημερίδα τα περισσότερα επέλεξαν ορθογώνιο , τρίγωνο τετράγωνο κι να ή δυο προσπάθησαν να κάνουν κύκλο. Έπειτα και από την κοπή αφηρημένων σχημάτων ακολούθησε κάποια σύγκριση ως προς το μέγεθος. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν και στους πειραματισμούς του δευτέρου σταδίου και καταλήξαμε στο συμπέρασμα πως όλα τα σχήματα ασχέτως μορφής και μεγέθους καταλάμβαναν κάποιο χώρο. Η εργασία των παιδιών ήταν σε όλα τα στάδια δημιουργική ,ιδιαίτερα ευχάριστο

υπήρξε και το κλείσιμο της δραστηριότητας ,όπου τα παιδιά κρατώντας τους κουκλοήρωες στα χέρια ,έπλασαν αυτοσχέδιους διαλόγους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^Η

Η δραστηριότητα αφορά σε χειροτεχνία δυο διαστάσεων. Το αντικείμενο της είναι η Υφαντική. Στόχος της είναι να εκφραστούν τα νήπια δημιουργικά και μέσα από την εικαστική εργασία και την παρατήρηση να ανακαλύψουν τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και ακόλουθα τις δυο διαστάσεις στο χώρο (γραμμή κι επιφάνεια). Τα υλικά που δόθηκαν είναι φωτοτυπίες σε μορφή παζλ ,χαρτόνια κομμένα σε μέγεθος A4 για στημόνι και χρωματιστές λωρίδες από βελουτέ χαρτί για υφάδι. Στην αφόρμιση τα νήπια καλούνται ατομικά να συναρμολογήσουν ένα παζλ με γραμμωτή μορφή και στο κύριο μέρος ,μετά από συζήτηση που προηγείται να κατασκευάσουν το δικό τους "υφαντό". Ακόλουθα να παρατηρήσουν τη δομή της κατασκευής τους (επιφάνεια) ,να την συγκρίνουν με την αρχική της μορφή (γραμμές) και να ανακαλύψουν τις δυο διαστάσεις στο χώρο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η δραστηριότητα πραγματοποιήθηκε με επιτυχία. Το πρώτο της στάδιο ήταν εύκολο για τα παιδιά ,στο οποίο και ανταποκρίθηκαν. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έδειξαν κατά τη συζήτηση ,στο κύριο μέρος της δραστηριότητας όπου εξέφρασαν και δικές τους απόψεις. Στο δεύτερο στάδιο της δραστηριότητας ,τα νήπια εργάστηκαν με θέληση και υπομονή. Στην πορεία της εργασίας δυσκολία αντιμετώπισαν κάποια μόνο παιδιά – ιδιαίτερα τα προνήπια –που δεν είχαν ανεπτυγμένη τη λεπτή κινητικότητα. Αυτά τα παιδιά δεν ολοκλήρωσαν τις εργασίες τους. Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσε "το υφαντό" μετά την ολοκλήρωση του καθώς σχημάτιζε χρωματιστά τετραγωνάκια και ήταν κάπως ανάγλυφο. Στη συζήτηση που ακολούθησε μετά το στάδιο της εικαστικής εργασίας τα παιδιά ανταποκρίθηκαν στις ερωτήσεις και στους πειραματισμούς. Με το πρώτο στάδιο της δραστηριότητας τα παιδιά ήρθαν σε επαφή μορφολογικά με το γραμμωτό υλικό καθώς βίωσαν το κόψιμο της γραμμής. Ακόλουθα στο δεύτερο στάδιο με την κατασκευή και την

παρατήρηση αντιλήφθηκαν διαισθητικά αλλά και έμπρακτα την έννοια και τη μορφή της γραμμής καθώς και την μορφική αλλαγή που προήλθε από πλέξιμο των γραμμών μεταξύ τους για τη δημιουργία της επιφάνειας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^Η

Η δραστηριότητα αφορά σε χειροτεχνία τριών διαστάσεων. Το θέμα της είναι η δημιουργία κατασκευών με όγκο. Η δραστηριότητα δομείται σε δυο μέρη. Στο πρώτο μέρος (αφόρμιση) τα νήπια καλούνται μέσα από έναν εκτενή πειραματισμό να αποκαλύψουν τα μορφικά χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες της ύλης και να ανακαλύψουν τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων (μεταμόρφωση της επιφάνειας σε όγκο με διάφορους τρόπους). Στο δεύτερο μέρος τα νήπια καλούνται ,με πρότυπο τις κατασκευές που έγιναν στο πρώτο μέρος ,να εκφραστούν δημιουργικά και να αποδώσουν ογκώδεις μορφές. Τα υλικά που δόθηκαν είναι : χρωματιστά φύλλα Α4 ,κάνσον χαρτόνι σε σχήματα ορθογωνίου και κύκλου και διάφορα συμπληρωματικά υλικά όπως νήμα ,καπάκια γκοφρέ χαρτί ,κορδέλες ,σύρμα πίπας κ.α.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η δραστηριότητα αυτή δομείται σε δυο μέρη. Το πρώτο της μέρος –αφόρμιση ,αφορά σε έναν εκτενή πειραματισμό ,όπου τα παιδιά μέσα από την ατομική εργασία και την ερωτηματική μέθοδο ,καλούνται να παρατηρήσουν και να αναγνωρίσουν τα μορφικά χαρακτηριστικά της επιφάνειας και του όγκου. Η υποδειγματική μέθοδος και η ταυτόχρονη συμμετοχή των παιδιών στους πειραματισμούς παρέχει τη δυνατότητα για άμεση διαπίστωση των χαρακτηριστικών και των ιδιοτήτων των υλικών (κατασκευών). Οι ερωτήσεις που απευθύνονταν στα παιδιά ήταν διατυπωμένες με απλό λεξιλόγιο ώστε να είναι κατανοητές και να οδηγούν σε άμεση παρατήρηση. Βέβαια δεν αποφεύχθηκε η χρήση κάποιων προμαθηματικών εκφράσεων στο λεξιλόγιο ,στις όποιες όμως δε δόθηκε περισσότερο βάρος. Άλλωστε δεν ήταν αυτός ο στόχος της δραστηριότητας. Το πιο ουσιώδες σημείο της δραστηριότητας ήταν η διαδικασία παρατήρησης και πειραματισμού ώστε τα παιδιά να

οδηγηθούν άμεσα σε διαπιστώσεις αλλά και να ανακαλύψουν τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων (μεταμόρφωση της επιφάνειας σε ορθ. παραλληλεπίπεδο ,κύλινδρο ,τρίγωνο ,μπάλα).

Όσον αφορά στο δεύτερο στάδιο της δραστηριότητας τα παιδιά εκφράστηκαν με αρκετά δημιουργικό τρόπο και επέδωσαν πρωτότυπες κατασκευές. Ιδιαίτερη προτίμηση έδειξαν στο σχήμα του κυλίνδρου και του κώνου γιατί ήταν ευκολότερα στην κατασκευή. Μόνο ένα νήπιο κατασκεύασε ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο. Επίσης αρκετές ήταν και οι κατασκευές πύργων. Σ' αυτό το στάδιο της δραστηριότητας δόθηκε βοήθεια στα παιδιά διότι σε κάποια σημεία χρησιμοποιήθηκε ειδική θερμή κόλλα που ήταν ιδιαίτερα επικίνδυνη για τα νήπια.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4^H

Η δραστηριότητα – σε αντίθεση με όλες τις υπόλοιπες – αφορά στον ψυχοκινητικό τομέα. Στόχος της έρευνας είναι να οδηγηθούν τα νήπια σε μια διαδικασία αισθητηριακής παρατήρησης και μέσα από το παιχνίδι και τον πειραματισμό να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες του χώρου (όγκος και γραμμή). Το θέμα της ,αφορά στο παιχνίδι με "τα μαγικά μπαλόνια". Η δραστηριότητα δομείται σε δυο σκέλη. Στο πρώτο σκέλος χρησιμοποιούνται στρογγυλά μπαλόνια και στο δεύτερο σκέλος γραμμωτά μπαλόνια. Μέσα απ'τα περιεχόμενα της δραστηριότητας τα νήπια καλούνται να παίξουν ένα ομαδικό παιχνίδι κι έχοντας ως αφορμή το μπαλόνι τους να εκφραστούν δημιουργικά (κινητικά ή μη) αποδίδοντας του διάφορες έννοιες. Ακόλουθα μέσα από παρατήρηση και απλές κατασκευές τα νήπια καλούνται να ανακαλύψουν τις ιδιότητες και τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων (γραμμωτά μπαλόνια =>γραμμή ,επιφάνεια ,όγκος).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα παιδιά ευχαριστήθηκαν ιδιαίτερα τη δραστηριότητα διότι είχε έντονη κίνηση κι ήταν γι'αυτά ένας τρόπος εκτόνωσης. Έπαιζαν αρκετά κατά τη διάρκεια αλλά και μετά το τέλος της δραστηριότητας. Στα πλαίσια του παιχνιδιού έγιναν στα παιδιά κάποιες ερωτήσεις που στόχο είχαν να ενεργοποιήσουν τη φαντασία των παιδιών σχετικά με τη μορφή των μπαλονιών. Τα παιδιά εξέφρασαν τις ιδέες τους και στα δυο σκέλη

του παιχνιδιού α) Στρογγυλά μπαλόνια=> Πρόσωπο κλόουν ,Αχλάδι Αυτοκίνητο ,Λεωφορείο ,Πεταλούδα. β) Γραμμωτά μπαλόνια=>Φίδι κερί, λουκάνικο ,γραμμή ,μπιμπερό ,μπανάνα ,φλογέρα ,κοντάρι ,ξίφος σκουλήκι. Ίσως στο δεύτερο σκέλος ακούστηκαν περισσότερες ιδέες διότι βοήθησε η μορφή του μπαλονιού που ήταν πιο οικεία στα παιδιά. Το μπαλόνι όμως σαν υλικό ήταν πολύ επιτυχημένο για να παρατηρήσουν και να βιώσουν τα παιδιά την έννοια του όγκου καθώς το κρατούσαν στα χέρια τους. Ο φυλακισμένος αέρας του μπαλονιού επέτρεπε την αισθητηριακή επαφή και παρατήρηση ώστε τα παιδιά να ανακαλύψουν την έννοια του χώρου. Η μορφή των γραμμωτών μπαλονιών ήταν οικεία στα παιδιά και ανταποκρίθηκαν σ' όλους τους πειραματισμούς ,όπως βέβαια εξέφρασαν και πολύ πρωτότυπες ιδέες αναφορικά με τη μορφή τους. Το πιο ουσιώδες όμως στοιχείο της δραστηριότητας ήταν ο παιχνώδης της χαρακτήρας και ο τρόπος με τον οποίο ενεργοποίησε τα παιδιά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5^Η

Η δραστηριότητα αφορά σε χειροτεχνία τριών διαστάσεων. Το αντικείμενο της είναι κατασκευές με ποπ-κορν. Στόχος της είναι να ανακαλύψουν τα νήπια ενεργοποιώντας τη φαντασία τους τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων (απόδοση της γραμμής ,της επιφάνειας και του όγκου με δομικό στοιχείο το σημείο) και μέσα από τη δημιουργική εικαστική εργασία και την παρατήρηση να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου. Η δραστηριότητα δομείται σε 3 σκέλη· Το πρώτο σκέλος αφορά σε κατασκευή γραμμών ,το δεύτερο σε κατασκευή μιας εικόνας (επιφάνεια) και το τρίτο σε κατασκευή ενός σπιτιού και ενός ανεμόμυλου (ογκώδεις κατασκευές). Τα υλικά που δόθηκαν είναι ποπ – κορν ,φύλλα Α4 ,κόλλα ,κάνσον χαρτόνι ,υδροχρώματα και σφουγγάρια.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η δραστηριότητα αυτή ,και στα τρία της σκέλη απαιτούσε αρκετή εργασία από τα παιδιά ,ωστόσο ανταποκρίθηκαν αλλά κι ευχαριστήθηκαν την όλη διαδικασία της κατασκευής. Τα νήπια εργάστηκαν δημιουργικά και στα τρία στάδια της δραστηριότητας

ιδιαίτερα μάλιστα στα δυο τελευταία όπου και απέδωσαν πρωτότυπες κατασκευές. Η χρησιμοποίηση του ποπ – κορν ως δομικού υλικού παρείχε τη δυνατότητα ν' αποδωθούν όλες οι έννοιες χώρου (γραμμή , επιφάνεια όγκος) μέσω των κατασκευών. Τα νήπια ανταποκρίθηκαν στις ερωτήσεις που έγιναν κατά τη συζήτηση μετά το τέλος κάθε εικαστικής εργασίας. Άλλωστε έχουν εξοικειωθεί με τον τρόπο δουλειάς , τη μορφή και το είδος της εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πρώτο στάδιο της δραστηριότητας όπου ζητήθηκε απ τα νήπια να φτιάξουν γραμμές παρατηρήθηκε μια μονομέρεια , καθώς όλα έφτιαζαν ευθείες γραμμές κάθετες ή οριζόντιες και κανένα δεν θέλησε να φτιάξει καμπύλη ή τεθλασμένη. Στα άλλα δυο στάδια ο τρόπος εργασίας ήταν παρόμοιος και δεν παρουσίασε κάποιο πρόβλημα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6^H

Η δραστηριότητα αφορά σε χειροτεχνία τριών διαστάσεων / πλαστική. Το υλικό που χρησιμοποιείται είναι το αλουμινόχαρτο. Το θέμα της δραστηριότητας είναι : " μια διαστημική έκθεση στην τάξη , με κατασκευές από αλουμινόχαρτο". Στόχος της είναι να εκφραστούν τα νήπια δημιουργικά και μέσα από την εικαστική εργασία και την παρατήρηση , να ανακαλύψουν , τα χαρακτηριστικά , τις δυνατότητες και τον τρόπο χρήσης του υλικού. Τέλος μέσα από τον πειραματισμό με το υλικό να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες του χώρου (σημείο , γραμμή επιφάνεια , όγκος) και να τις αποδώσουν στις κατασκευές τους. Η αφορμική της δραστηριότητας αφορά σε μια συζήτηση σχετικά με το θέμα του διαστήματος και στόχο έχει να ενεργοποιήσει τη φαντασία των παιδιών και να προκαλέσει το ενδιαφέρον τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το αλουμινόχαρτο σαν υλικό ενθουσίασε τα παιδιά αλλά επειδή ήταν άγνωστο γι' αυτά τα δυσκόλεψε πολύ στη χρήση. Ιδιαίτερα τα παιδιά που δεν είχαν ανεπτυγμένη λεπτή κινητικότητα απέτυχαν σε πολλές κατασκευές. Εφόσον υπεδείχθη ο τρόπος χρήσης και οι δυνατότητες του υλικού τα παιδιά προσπάθησαν και κάποια μάλιστα έκαναν και από δυο κατασκευές. Εργάστηκαν δημιουργικά και με φαντασία. Στις κατασκευές τους περιλαμβάνονταν άνθρωποι , ζώα δέντρα κοσμήματα τουλίπες , μια βάρκα , μια κουτάλα με ένα κουταλάκι , καπέλα

καλαθάκια ένα σπιτάκι→σε επιφάνεια. Εντύπωση προκάλεσε ένα νήπιο το οποίο κατασκεύασε ένα κράνος ,σχηματοποιώντας το αλουμινόχαρτο στο κεφάλι του ,κι έπειτα το χρησιμοποίησε παίζοντας. Από τις γραμμικές κατασκευές που ακολούθησαν τα περισσότερα παιδιά προτίμησαν γράμματα και αριθμούς. Δύο μόνο έκαναν κάτι διαφορετικό (γυαλιά κι ένα σταυρό). Σε γενικές γραμμές η δραστηριότητα εξελίχθηκε ικανοποιητικά ,λαμβάνοντας βέβαια υπ'όψει τις δυσκολίες ενός αγνώστου για τα παιδιά υλικού. Όσον αφορά για τις έννοιες του χώρου παρουσιάστηκαν μέσα και απ'αυτό το υλικό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 7^Η

Η δραστηριότητα αφορά στην Πλαστική και το υλικό που χρησιμοποιείται είναι το ζυμάρι. Στόχος της δραστηριότητας είναι να ανιχνεύσουν τα νήπια μέσα από την παρατήρηση τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες του υλικού και μέσα από την δημιουργική εικαστική εργασία να ν'ανακαλύψουν τις ποικίλες μορφολογικές όψεις του υλικού και τις τρεις διαστάσεις στο χώρο. Μετά το στάδιο της εικαστικής εργασίας ακολουθεί συζήτηση όπου τα νήπια καλούνται να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τη μορφή των κατασκευών τους. Τα υλικά που δόθηκαν ήταν ζυμάρι ,πινέλα υδροχρώματα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το ζυμάρι ήταν ένα υλικό που δεν το είχαν δούλεψει ιδιαίτερα τα παιδιά ωστόσο οι ιδιότητες του εντοπίστηκαν εύκολα διότι είχε προηγηθεί εργασία στο νηπιαγωγείο με πλαστελίνη. Κατά τον πειραματισμό εντύπωση προκάλεσε η έκφραση ενός νηπίου: "Το ζυμάρι είναι εύπλαστο" έκφραση την οποία είχε συγκρατήσει από προηγούμενη δραστηριότητα με το αλουμινόχαρτο ,όπου είχε αναφερθεί η αντίστοιχη λέξη. Οι κατασκευές των παιδιών ήταν πρωτότυπες. Βέβαια παρατηρήθηκε μια μονομέρεια καθώς πολλά παιδιά κατασκεύασαν δέντρα ,πιθανότατα αυτό να οφείλεται όχι σε παρόμοιες σκέψεις των παιδιών αλλά στον εύκολο τρόπο κατασκευής καθώς χρησιμοποιήθηκε ο πλάστης. Οι κατασκευές των παιδιών απεικόνιζαν επιφάνεια (δέντρο),τρεις ήταν γραμμωτές και δύο ογκώδεις. Τα παιδιά

ανταποκρίθηκαν στους πειραματισμούς και τις ερωτήσεις και μέσα από την παρατήρηση και την εμπειρία που είχαν δημιούργησαν και ανακάλυψαν τις μορφές που μπορεί να πάρει το υλικό. Σε γενικές γραμμές η δραστηριότητα εξελίχθηκε με επιτυχία και τα παιδιά εργάστηκαν δημιουργικά καθώς μετά το στάδιο της κατασκευής έβαψαν και διακόσμησαν τα έργα τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 8^H

Η δραστηριότητα αφορά στην Πλαστική (χύτευση) και το θέμα της είναι : κατασκευές από γύψο. Η δραστηριότητα δομείται σε δυο σκέλη αλλά το υλικό επεξεργασίας είναι το ίδιο. Στόχος της δραστηριότητας είναι μέσα από την παρατήρηση των διαστάσεων ν'ανακαλύψουν τα νήπια το υλικό και μέσα από τη δημιουργική εικαστική εργασία να αποκαλύψουν τις ποικίλες μορφολογικές του όψεις. Μέσα στα πλαίσια της δραστηριότητας τα νήπια καλούνται να ταξινομήσουν τις γύψινες μορφές με κριτήριο τη μορφή και τις διαστάσεις τους κι ακόλουθα να τις ζωγραφίσουν όπως επιθυμούν (α' σκέλος). Στο δεύτερο σκέλος τα νήπια καλούνται να κατασκευάσουν το βυθό της θάλασσας με γύψινες μορφές και να τον διακοσμήσουν ανάλογα. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την δραστηριότητα ήταν γύψος ,εκμαγεία από συσκευασίες προϊόντων αλλά και του εμπορίου ,πινέλα ,υδροχρώματα και διάφορα φυσικά υλικά.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε σ'αυτή τη δραστηριότητα ήταν ήδη γνωστό στα παιδιά ,τα οποία γνώριζαν τον τρόπο επεξεργασίας και τις ιδιότητες του. Βέβαια ο τρόπος παρασκευής των γύψινων μορφών παρουσιάστηκε κάπως σύντομα στα παιδιά ,αλλά μέσα απ'την παρατήρηση και σχετικές ερωτήσεις που έγιναν ,διακρίθηκαν οι μορφολογικές όψεις του υλικού σύμφωνα με τα κριτήρια του χώρου. Τα παιδιά εκφράστηκαν δημιουργικά και στα δυο σκέλη της δραστηριότητας. Βέβαια το εικαστικό μέρος της δραστηριότητας αφορούσε κυρίως στο χρωματισμό των γύψινων μορφών ,ωστόσο τα νήπια εργάστηκαν με θέληση , χωρίς βέβαια ν'αποκλείονται μικροπροβλήματα λόγω του ότι το υλικό ήταν εύθραυστο. Όσον αφορά

στη διακόσμηση του βυθού έγινε αποκλειστικά από τα παιδιά· Ο ρόλος της νηπιαγωγού ήταν υποβοηθητικός λόγω της χρήσης θερμής κόλλας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 9^Η

Η δραστηριότητα αφορά στη συνθετική γλυπτική και το θέμα της είναι : "Κατασκευές από κουτιά". Στόχος της δραστηριότητας είναι να εκφραστούν τα νήπια δημιουργικά και μέσα από την εικαστική εργασία να ανακαλύψουν τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων. Συνάμα μέσα από την παρατήρηση των διαστάσεων να αποκαλύψουν τη μορφή του υλικού. Τα υλικά που δόθηκαν είναι : κουτιά από συσκευασίες προϊόντων ,κόλλα και διάφορα μικροαντικείμενα για τη διακόσμηση των κατασκευών. Τα νήπια ,στα πλαίσια της δραστηριότητας αυτής καλούνται με σύμμαχο τη φαντασία τους να μεταμορφώσουν τα κουτιά σε πραγματικά ή φανταστικά αντικείμενα και ακόλουθα παρατηρώντας τις διαστάσεις και τη μορφή τους να ανακαλύψουν τη φύση της ύλης και του χώρου αντίστοιχα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα παιδιά είχαν ξαναεργαστεί στο νηπιαγωγείο με κουτιά κι έτσι το υλικό τους ήταν ήδη γνωστό. Αν και στην αρχή δυσανασχέτησαν κάπως ,ωστόσο έπειτα ακούστηκαν αρκετές ιδέες κατασκευών όταν τους ζητήθηκε να παρατηρήσουν τη μορφή και το σχήμα των κουτιών. Οι κατασκευές που έκαναν τα παιδιά ήταν αρκετά ευφάνταστες καθώς περιείχαν : Ρομπότ ,ομπρέλα αυτοκίνητο ,ελέφαντα ,λουλούδι ,ραδιόφωνο ,σπιτάκι ,άνθρωπο ,φάρο κάμερα και κιάλια. Τα παιδιά εργάστηκαν με διάθεση και τ'αποτελέσματα ήταν πολύ καλά. Ο ρόλος της νηπιαγωγού ήταν βοηθητικός καθώς σε κάποια σημεία χρησιμοποιήθηκε θερμή κόλλα λόγω του ότι κάποιες συσκευασίες ήταν από πλαστικό. Μετά το εικαστικό μέρος της δραστηριότητας ακολούθησε συζήτηση όπου τα παιδιά μέσα παρατήρησαν και περιεργάστηκαν τις κατασκευές τους ώστε να διακρίνουν τη μορφή ,τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά του υλικού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 10^H

Η δραστηριότητα αφορά σε χειροτεχνία τριών διαστάσεων / αρχιτεκτονική και το θέμα της είναι : "Οικοδόμηση μιας πόλης από κουτιά". Στόχος της δραστηριότητας είναι μέσα από την εικαστική εργασία να ν'ανακαλύψουν τα νήπια τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων κι ακόλουθα μέσα από την παρατήρηση και τη συζήτηση να αποκτήσουν μια πρώτη εμπειρία του χώρου ως ευρύτερο ,αρχιτεκτονικά δομημένο περιβάλλον. Τα υλικά που δόθηκαν είναι : κουτιά από συσκευασίες προϊόντων ,χαρτόνι μακέτας και διάφορα άλλα υλικά (γκοφρέ καλαμάκια ,μακαρόνια ,σύρμα πίπας) για τη διακόσμηση του έργου. Τα νήπια στη δραστηριότητα αυτή καλούνται να οικοδομήσουν μια πόλη κι ακόλουθα μέσα από την παρατήρηση των διαστάσεων του υλικού ,αλλά ολόκληρης της κατασκευής ,να ανακαλύψουν την έννοια του χώρου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Μέσα από τα περιεχόμενα της δραστηριότητας αυτής έγινε μια προσπάθεια να εισαχθεί μέσα από την εικαστική εργασία η έννοια του χώρου ως ευρύτερο περιβάλλον. Κρίθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα δραστηριοτήτων ,ώστε τα παιδιά να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εμπειρία της έννοιας του χώρου. Βέβαια το αντικείμενο ήταν δύσκολο και οι εμπειρίες των παιδιών πολύ περιορισμένες γι'αυτό δε δόθηκε τόσο βάρος στη συζήτηση αλλά στο εικαστικό μέρος της δραστηριότητας. Δεν υπήρξε απαίτηση συγκέντρωσης του ενδιαφέροντος των παιδιών ,απλά το θέμα τέθηκε σε συζήτηση. Όσον αφορά στον τρόπο που εργάστηκαν τα παιδιά ήταν δημιουργικός αν και περιορίστηκε κυρίως στο στάδιο της κατασκευής. Τη μακέτα συγκροτούσαν δυο σπίτια ,δυο πολυκατοικίες ,μια εκκλησία ,ένα δρόμος ,ένα αυτοκίνητο και μια παιδική χαρά. (βλ εικ 35).

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

4.5 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ

Το τρίτο στάδιο της έρευνας αφορά σε μια οργανωμένη παρατήρηση που πραγματοποιήθηκε στο νηπιαγωγείο μετά το πρόγραμμα δραστηριοτήτων μέσω ενός ομαδικού παιχνιδιού. Η παρατήρηση αυτή είχε ως **στόχο** να διαπιστώσει αν και σε ποιο βαθμό τα νήπια ανακάλυψαν τη μορφολογία της ύλης και τις τρεις διαστάσεις του χώρου μέσα από την επαφή ,τον πειραματισμό και την εικαστική εργασία με τα υλικά.

Το παιχνίδι πραγματοποιήθηκε στη γωνιά της συζήτησης· Για την πραγματοποίηση του χρειάστηκε πέραν απ'τη δική μου συμμετοχή ,και η βοήθεια της νηπιαγωγού του σχολείου. **Τα υλικά** που δόθηκαν στα παιδιά ήταν κυρίως απ'αυτά που χρησιμοποιήθηκαν στις δραστηριότητες ή οι ίδιες κατασκευές των παιδιών και ήταν τα εξής : ένα κομμάτι σχοινί ποπ-κορν ,μια γραμμωτή κατασκευή με λωρίδες βελουτέ χαρτιού (υφαντική) κουμπιά ,μια επιφάνεια με καλαμάκια ,ένα μπαλόني στρογγυλό ,ένα κομμάτι λινάτσα ,ένα βελανίδι ,μια ογκώδης κατασκευή από ποπ – κορν ,ένα βιβλίο ,αλουμινόχαρτο ,ζυμάρι ,ένα γύψινο καδράκι και μια κατασκευή από χάρτινα κουτιά. Τα υλικά αυτά τοποθετήθηκαν στη μοκέτα αφότου εγώ φόρεσα τη μάσκα και ένα – ένα τοποθετούνταν στο κέντρο ώστε να τα περιγράψουν τα παιδιά. **Η μέθοδος** που χρησιμοποιήθηκε κατά την πραγμάτωση του παιχνιδιού ήταν η παρατήρηση ,η περιγραφή και η λεκτική έκφραση.

Με την έναρξη του παιχνιδιού τα παιδιά κάθισαν σε διάταξη ημικυκλίου κι απέναντι τους κάθισα εγώ φορώντας μια μάσκα. Η νηπιαγωγός έδειχνε στα παιδιά ένα αντικείμενο – κατασκευή και τους ζητούσε να το περιγράψουν όπως νομίζουν ώστε να με βοηθήσουν να το μαντέψω.

Στη φάση αυτή εγώ δεν είχα οπτική και απτική επαφή με τα αντικείμενα· Απεναντίας ,τα παιδιά ,έχοντας πρωταγωνιστικό ρόλο καλούνταν μέσα από την παρατήρηση της μορφής και των διαστάσεων των υλικών και με τη χρήση ενός "οπτικοαπτικού λεξιλογίου" να περιγράψουν τα αντικείμενα που τους δίνονταν. Από πλευράς μου προσπαθούσα με ερωτήσεις να προκαλέσω τη λεκτική έκφραση των παιδιών και να εστιάσω την προσοχή τους στα μορφικά χαρακτηριστικά των υλικών.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ : Οι περιγραφές που δέχτηκαν απ'τα παιδιά παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα II.

4.6 ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Όπως προκύπτει από το θεωρητικό μέρος αυτής της εργασίας αλλά από το ερευνητικό μέρος ,γίνεται φανερό πως οι Εικαστικές Τέχνες είναι ένα επιτυχές κι ελκυστικό μέσο για την προσέγγιση της έννοιας του χώρου μέσα από τη δημιουργική εικαστική εργασία και την καλλιέργεια των αισθήσεων που προσφέρει η επαφή με την ύλη. Οι Εικαστικές Τέχνες καλούν σε μια "δημιουργική συνουσία" τις αισθήσεις και την ύλη και δίνοντας μορφή και περιεχόμενο στο χώρο παράγουν Έργο Τέχνης.

Για να συμβεί όμως αυτό στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής είναι απαραίτητο να μεθοδευτεί η εφαρμογή ενός προγράμματος εικαστικής αγωγής σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες που επιβάλλει η ηλικία αυτή. Ουσιώδης σε μια τέτοια προσπάθεια είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού ,ο οποίος πρέπει να δρα με τέτοιο τρόπο ώστε να ενεργοποιεί τις λανθάνουσες δυνάμεις των παιδιών και να τα οδηγεί σε μια διαδικασία αυτοανακάλυψης.

Ακόλουθα παρουσιάζονται τα σημαντικότερα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της έρευνας αλλά και από κάποιες προσωπικές παρατηρήσεις και διαπιστώσεις που επιτρέπει η μικρή μου εμπειρία ως νηπιαγωγός.

Δημιουργικότητα

Τα παιδιά κρύβουν μέσα τους μια αστείρευτη πηγή φαντασίας και δημιουργικότητας την οποία αποκαλύπτουν με κάθε ευκαιρία εικαστικής έκφρασης. Ίσως οι δημιουργικές τους δυνάμεις να πηγάζουν στην αποκλίνουσα σκέψη ,η οποία είναι κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της παιδικής ηλικίας. Ιδανικός τόπος καλλιέργειας κι εξάσκησης αυτού του είδους σκέψης αποδεικνύονται οι Εικαστικές Τέχνες ,μέσα από τις οποίες το παιδί ανακαλύπτει και αποδίδει νέες σημασίες στα στοιχεία των ποικίλων εμπειριών του συσχετίζοντας και συνδυάζοντας τα με διάφορους νέους και πρωτότυπους τρόπους. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας αποτελεί η δημιουργική έκφραση του παιδιού.

Όσον αφορά στον παράγοντα αυτό της δημιουργικότητας μέσα από τα περιεχόμενα τη έρευνας ,τα παιδιά κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων υπέδειξαν ένα θαυμάσιο τρόπο δημιουργικής εργασίας που απέφερε πρωτότυπα αποτελέσματα. Βέβαια στο χώρο του

νηπιαγωγείου εγκυμονεί ένας σοβαρός κίνδυνος λόγω της ομαδικής εργασίας των παιδιών ,καθώς συνηθίζουν να παρασύρονται από ιδέες των συμμαθητών τους και πολλές φορές να καταφεύγουν σε κοινότυπες εργασίες.

Πιο συγκεκριμένα στην **πρώτη δραστηριότητα (Χειροτεχνία δυο διαστάσεων)** τα νήπια απέδωσαν με διαφορετικό τρόπο το καθένα τους ήρωες της ιστορίας που ακούστηκε κατά την αφόρμιση της δραστηριότητας. Στην απεικόνιση των ηρώων δε στάθηκε εμπόδιο το σχήμα ή το χρώμα των επιφανειών που δόθηκαν και κάθε παιδί σύμφωνα με τη φαντασία του καθρέφτισε τον ήρωα στο χαρτί. Κάποια παιδιά μετά το εικαστικό μέρος της δραστηριότητας αυτοσχεδίασαν διαλόγους κι έπαιζαν πίσω από τι κουκλοθέατρο μιμούμενα τους ήρωες τους.

Στη **δεύτερη (Χειροτεχνία δυο διαστάσεων) και πέμπτη δραστηριότητα (Χειροτεχνία τριών διαστάσεων)** τα αποτελέσματα των εργασιών (το υφαντό / γραμμές από ποπ-κορν μια εικόνα και δυο ογκώδεις κατασκευές από ποπ- κορν) ήταν βέβαια δημιουργικά αλλά λόγω της φύσης της δραστηριότητας η προσοχή των παιδιών επικεντρώθηκε στην ολοκλήρωση της εργασίας διότι αυτή ήταν αρκετά χρονοβόρα.

Στην **τρίτη δραστηριότητα (Χειροτεχνία τριών διαστάσεων)** οι κατασκευές ογκώδους μορφής ,έφεραν στο μυαλό των παιδιών κυρίως τις ιδέες του σπιτιού και του πύργου γι'αυτό και οι περισσότερες κατασκευές ήταν αυτής της μορφής. Βέβαια μετά από συζήτηση ερωτήσεις και προτάσεις ,οι ιδέες των παιδιών διευρύνθηκαν ,έτσι προέκυψαν πρωτότυπες κατασκευές όπως αυτή του κλόουν ,του βάτραχου του καπέλου ,του αεροπλάνου.

Στην **έκτη δραστηριότητα (Χειροτεχνία τριών διαστάσεων /Πλαστική)** το υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν το αλουμινόχαρτο. Ο πειραματισμός και η αισθητηριακή επαφή με το υλικό έπεισε τα παιδιά για τις ποικίλες δυνατότητες κατασκευής και πράγματι εργάστηκαν αρκετά δημιουργικά. Οι υποδείξεις τις νηπιαγωγού περιορίστηκαν στον τρόπο επεξεργασίας και στις ιδιότητες του υλικού ενώ οι κατασκευές που παρουσιάστηκαν στα παιδιά ήταν αυτές του ανθρώπου ,του ζώου και του δέντρου. Έπειτα τα παιδιά εργάστηκαν ελεύθερα και απέδωσαν στις κατασκευές τους : βάρκα ,κουτάλι ,κοσμήματα ,τουλίπα ,καπέλο καλάθι , σπίτι. Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσε ένα νήπιο το οποίο σχηματοποίησε στο κεφάλι του το αλουμινόχαρτο και προσθέτοντας του από κάτω ένα "λουράκι" το μετέτρεψε σε κράνος. Στις γραμμωτές κατασκευές που ακολούθησαν τα περισσότερα παιδιά προτίμησαν να φτιάξουν γράμματα και αριθμούς.

Επίσης δημιουργικά ήταν και τα αποτελέσματα της **έβδομης δραστηριότητας (Πλαστική)** όπου τα παιδιά εργάστηκαν με το

ζυμάρι. Βέβαια κι εδώ υπήρχαν πολλές κατασκευές δέντρων σε επιφάνεια πιθανότατα όμως αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι για τις κατασκευές αυτές χρησιμοποιήθηκε ο πλάστης που διευκόλυνε ιδιαίτερα τη μορφοποίηση του υλικού. Οι υπόλοιπες κατασκευές απεικόνιζαν σπίτι λουλούδι ,άνθρωπο ,αυτοκίνητο.

Στην **όγδοη δραστηριότητα (Πλαστική)** τα παιδιά ζωγράφισαν πάνω σε επιφάνειες και όγκους από γύψο. Οι επιφάνειες απεικόνιζαν κυρίως τοπία ή φανταστικές εικόνες ενώ οι ογκώδεις μορφές ζωγραφίστηκαν με ποικιλία χρωμάτων και σχεδίων και προορίζονταν για επιτραπέζια διακοσμητικά. Στο δεύτερο σκέλος της δραστηριότητας ο γύψινος διάκοσμος του βυθού ήταν αρκετά εντυπωσιακός. Η ιστορία που διαβάστηκε στην αφόρμιση της δραστηριότητας καθώς και το υλικό που χρησιμοποιήθηκε τροφοδότησε τη φαντασία των παιδιών. Τη διακόσμηση του βυθού συμπλήρωσαν φυσικά όστρακα και χόρτα.

Στην **ένατη δραστηριότητα (Συνθετική Γλυπτική)** το υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν κουτιά από συσκευασίες προϊόντων ,υλικό που είχε δουλευτεί και νωρίτερα στο νηπιαγωγείο. Στη δραστηριότητα αυτή προέκυψαν πολλές και πρωτότυπες κατασκευές. Ίσως σε αυτό να βοήθησε το γνώριμο υλικό και η σχηματοποιημένη του μορφή. Οι κατασκευές των παιδιών περιείχαν : άνθρωπο ,ρομπότ ,ομπρέλα ,λουλούδι ,κάμερα ,κιάλια ,φάρο ,σπίτι ,ραδιόφωνο ,αυτοκίνητο κι έναν ελέφαντα.

Στη **δέκατη δραστηριότητα (Αρχιτεκτονική)** το αποτέλεσμα από εικαστικής πλευράς ήταν εντυπωσιακό αν και ιδιαίτερο χρόνο απορρόφησε η διαδικασία κατασκευής της μοκέτας. Ωστόσο τα παιδιά εργάστηκαν δημιουργικά καθώς συζήτησαν τον τρόπο που θα "οικοδομήσουν" την πόλη τους ,μελέτησαν το σχέδιο της και υλοποίησαν τις ιδέες τους με την κατασκευή των κτιρίων.

Πέραν όμως από τη δημιουργικότητα στα πλαίσια της εικαστικής έκφρασης ,πρωτότυπες ήταν σε πολλά σημεία και οι ιδέες των παιδιών σε ερωτήσεις που αφορούσαν στη μορφή των υλικών. Στο στάδιο του πειραματισμού τα παιδιά εξέφρασαν πολλές και πρωτότυπες ιδέες αντικειμένων σε γραμμωτή μορφή όταν τους έγινε ανάλογη ερώτηση. Αντίθετα στις μορφές του σημείου ,της επιφάνειας και του όγκου οι ιδέες του ήταν πολύ λίγες. Στην πορεία της έρευνας μέσα από τη σταδιακή επαφή με τα διάφορα υλικά τα παιδιά ανακάλυψαν τις μορφές της ύλης στο χώρο και μέσα από επαναλαμβανόμενους πειραματισμούς κατάφεραν να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες τους τις οποίες επένδυσαν με δημιουργικό τρόπο στις κατασκευές τους.

Καλλιέργεια των Αισθήσεων και Αισθητηριακή Παρατήρηση

Οι Αισθήσεις είναι ένα παράθυρο του ανθρώπου στον κόσμο ,είναι αυτές που τον καθοδηγούν και δίνουν νόημα στη ζωή του. Η θέση αυτή ισχυροποιείται ακόμα περισσότερο στην περίπτωση του παιδιού που διανύει μια πορεία ανακάλυψης του γύρω κόσμου και προσπαθεί να προσαρμοστεί σ'αυτόν. Οι αισθήσεις πληροφορούν το παιδί για τη φύση της ύλης και του παρέχουν τα όπλα για τη μορφοποίηση της μέσα από τη δημιουργική εικαστική εργασία. Η αισθητηριακή παρατήρηση σε συνδυασμό με τη μνήμη ,την παρατηρητικότητα και την κρίση – ικανότητες που καλλιεργούνται μέσω των εικαστικών τεχνών – οδηγούν στην ανακάλυψη της νομοτέλειας της φύσης και της ύλης ,σε μια ηλικία που η σκέψη και ο λόγος βρίσκονται ακόμα υπό ανάπτυξη.

Για όλους τους παραπάνω λόγους ουσιώδη ρόλο στη διεξαγωγή της έρευνας αυτής διαδραμάτισαν οι αισθήσεις. Τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν ,να πειραματιστούν μέσα από την οπτική και απτική επαφή με τα υλικά και ν'ανακαλύψουν τη νομοτέλεια του χώρου μέσα από τις διαφορετικές μορφές της ύλης. Οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν ήταν έτσι μεθοδευμένες ώστε να οδηγούν τα παιδιά στην αισθητηριακή παρατήρηση της ύλης κι έπειτα μέσα από ερωτήσεις και συζήτηση τα παιδιά αποκάλυπταν τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των υλικών αντικειμένων.

Όπως φάνηκε από το στάδιο το πειραματισμού οι εμπειρίες των παιδιών σχετικά με τη μορφολογία της ύλης ήταν περιορισμένες. Ο παιχνιδής όμως χαρακτήρας των δραστηριοτήτων ,τα θέματα που πραγματεύτηκαν και τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ,ενίσχυσαν το ενδιαφέρον των παιδιών και μέσα από την εικαστική εργασία ,από ένα σημείο και μετά ήταν σε θέση ν'αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες της ύλης.

Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν σ'όλους τους πειραματισμούς που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια των δραστηριοτήτων και σε γενικές γραμμές παρατηρήθηκε μια προοδευτική πορεία βελτίωσης ως προς τις θέσεις και τις αντιλήψεις τους καθώς μεταβαίνοντας από τον αρχικό πειραματισμό στις δραστηριότητες άρχισαν βαθμιαία να ανακαλύπτουν τη νομοτέλεια του χώρου. Βέβαια υπήρχαν και τα νήπια που ξεχώρισαν ,τα οποία ήδη από τις πρώτες δραστηριότητες –για λόγους που δε θα εξετάσουμε εδώ –ανταποκρίθηκαν άριστα στους πειραματισμούς. Άλλωστε στόχος της έρευνας δεν ήταν να κατανοήσουν αλλά να

προσεγγίσουν και να ανακαλύψουν τα νήπια το χώρο και τα χαρακτηριστικά του.

Τελικό σταθμό στην πορεία αυτή αποτέλεσε ένα ομαδικό παιχνίδι που πραγματοποιήθηκε στο τέλος της έρευνας και στόχο είχε να διαπιστώσει αν και σε ποιο βαθμό κατόρθωσαν τα νήπια να ανακαλύψουν τη νομοτέλεια του χώρου και τις μορφολογικές όψεις της ύλης εμπλουτίζοντας έτσι τις εμπειρίες τους. Ομολογείται πως και σ' αυτό το στάδιο της έρευνας τα νήπια ανταποκρίθηκαν άψογα στο περιεχόμενο του παιχνιδιού και τώρα έμοιαζαν σταθερά στις απόψεις τους.

Τα Υλικά

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ποικίλα κι επελέγησαν με τέτοιο τρόπο ώστε μέσα από την παρατήρηση της δομής τους να οδηγηθούν τα παιδιά με διαφορετικούς τρόπους στις εξεταζόμενες έννοιες το χώρου.

Στην **πρώτη δραστηριότητα** έγινε προσέγγιση της έννοιας της επιφάνειας μέσα από κομμάτια κόνσον χαρτόνι σε διάφορα σχήματα και χρώματα.

Στη **δεύτερη δραστηριότητα** έγινε προσέγγιση της έννοιας της γραμμής και της επιφάνειας μέσα από την Υφαντική.

Στην **τρίτη δραστηριότητα** εξετάστηκε η μεταμόρφωση της επιφάνειας σε όγκο και χρησιμοποιήθηκε κόνσον χαρτόνι και διάφορα άχρηστα υλικά.

Στην **τέταρτη δραστηριότητα** εξετάστηκαν οι έννοιες της γραμμής και του όγκου μέσα από παιχνίδια που αφορούσαν στον ψυχοκινητικό τομέα. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν τα μπαλόνια.

Στην **πέμπτη δραστηριότητα** έγινε προσέγγιση της έννοιας του σημείου ,της γραμμής ,της επιφάνειας και του όγκου και το υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν ποπ- κορν.

Στην **έκτη δραστηριότητα** έγινε προσέγγιση της έννοιας του σημείου ,της γραμμής ,της επιφάνειας και του όγκου μέσα από κατασκευές με αλουμινόχαρτο.

Στην **έβδομη δραστηριότητα** εξετάστηκαν οι έννοιες της γραμμής της επιφάνειας και του όγκου μέσα από κατασκευές με ζυμάρι.

Στην **όγδοη δραστηριότητα** χρησιμοποιήθηκαν γύψινες μορφές κι εξετάστηκαν οι έννοιες της επιφάνειας και του όγκου.

Στην **ένατη και στη δέκατη δραστηριότητα** χρησιμοποιήθηκαν κουτιά από συσκευασίες προϊόντων και πραγματοποιήθηκαν οι έννοιες του όγκου και του χώρου γενικότερα ως ευρύτερο περιβάλλον.

Λίγα λόγια για τα νήπια

Όλο αυτό το χρονικό διάστημα που πραγματοποίησα την έρευνα στο νηπιαγωγείο βρισκόμουν καθημερινά και για πολλές ώρες σε επαφή με τα παιδιά. Δεν ήταν λίγες οι φορές που προετοιμάζοντας τα υλικά για την πραγματοποίηση της ημερήσιας δραστηριότητας τα νήπια με περιέβαλα με ενδιαφέρον και ανυπομονησία ,ρωτώντας με τι υλικά έφερνα κάθε μέρα μαζί μου και τι είδους κατασκευές ή παιχνίδια θα κάναμε μαζί.

Έτσι μου δόθηκε η ευκαιρία στις συζητήσεις μου με τα παιδιά να εκμαιεύσω τη γνώμη τους για το μάθημα των Εικαστικών Τεχνών. Οφείλω να ομολογήσω πως βρήκα πολλούς μικρούς συμπαραστάτες στην αγάπη μου για τα εικαστικά. Πολλά παιδιά μου μίλησαν για την ποικιλία των χρωμάτων στη ζωγραφική ,αλλά για δραστηριότητες χαρτοκοπτικής ,κατασκευών ,πηλοπλαστικής ,για παιχνίδια με σχήματα και χρώματα ,για κατασκευές και κούκλες που μιλούν ,για τη μαγεία των υδροχρωμάτων ,τις απεριόριστες δυνατότητες του χαρτιού ,τις κατασκευές που κοσμούν την τάξη στις γιορτές του σχολείου. Πολλά παιδιά μου είπαν πως η αγαπημένη τους δραστηριότητα ακόμα και όταν πηγαίνουν σπίτι είναι η ζωγραφική και οι κατασκευές γιατί μπορούν "να φτιάχνουν πολλά πράγματα και φανταστικά και αληθινά".

Έτσι οδηγήθηκα στο συμπέρασμα πως οι Εικαστικές Τέχνες αποτελούν μια από τις πιο αγαπημένες δραστηριότητες των παιδιών. Στηριζόμενη στην αγάπη αυτή και στη μικρή μου εμπειρία ως νηπιαγωγός έρχομαι κι εγώ στη θέση να πω –όπως βέβαια έχει ήδη βεβαιώσει η Θεωρία και η πράξη – πως οι Εικαστικές Τέχνες είναι ίσως το πιο επιτυχές και ελκυστικό μέσο αγωγής στο νηπιαγωγείο. Διότι όπως αναφέρεται και στο αναλυτικό πρόγραμμα ,εκτός από την αφύπνιση και καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της αισθητικής ευαισθησίας των παιδιών ,οι Εικαστικές Τέχνες υποβοηθούν την ψυχοκινητική ,νοητική αισθητική ,συναισθηματική ,κοινωνική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού.

4.7 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΕΣ ΔΙΚΕΣ ΜΑΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όταν ξεκίνησα την έρευνα στα πλαίσια ατής της εργασίας για την προσέγγιση της έννοιας του χώρου μέσα από τις Εικαστικές Τέχνες βαθύτερα πίστευα πως ξεκινώ μια έρευνα με αβέβαια αποτελέσματα καθώς το αντικείμενο που επεξεργάστηκα – ο χώρος – ήταν πολύ ευρύ δύσκολα πραγματεύσιμο για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας κι εύκολα συσχετιζόμενο με πολλούς τομείς αγωγής.

Μετά από τη μελέτη της σχετικής με το θέμα ελληνικής βιβλιογραφίας ,τη διεξαγωγή της έρευνας στο νηπιαγωγείο ,την ανάλυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν απ'αυτή και την εμπειρία που απέκτησα όλο αυτό το χρονικό διάστημα ,οδηγήθηκα στα παρακάτω συμπεράσματα:

Τα νήπια μέσα από τα περιεχόμενα και τις δραστηριότητες των Εικαστικών Τεχνών :

- α. Έρχονται σε επαφή με τα διάφορα υλικά και γνωρίζουν τις φυσικές ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά τους.
- β. Πληροφορούνται μέσα από την εικαστική εργασία για τις δυνατότητες τις αντοχές ,τον τρόπο χρήσης και επεξεργασίας των υλικών
- γ. Παρατηρούν και ανιχνεύουν τη μορφολογία των υλικών μέσα από τις δυνατότητες που προσφέρει η οπτική και απτική αίσθηση.
- δ. Πειραματίζονται και ανακαλύπτουν τις διαστάσεις του χώρου μέσα από την παρατήρηση της μορφής των υλικών.
- ε. Αποκαλύπτουν τη φύση και τη νομοτέλεια του χώρου μέσα από τη δράση τους στο "μικρόκοσμο" των κατασκευών.
- στ. Ανιχνεύουν τη δομή των υλικών μέσα από τη σύνθεση και αποσύνθεση των επιμέρους στοιχείων τους.
- ζ. Περιγράφουν την εξωτερική όψη ,τη μορφή και τα χαρακτηριστικά των υλικών αντικειμένων.
- η. Συγκρίνουν τα υλικά μεταξύ τους ,τα παρομοιάζουν με άλλα αντίστοιχα και παραδειγματίζονται από αυτά.
- θ. Προσθέτουν και αφαιρούν ποσότητες υλικών ,συνδυάζουν τα υλικά μεταξύ τους ,συνθέτουν και διαχωρίζουν επιμέρους δομικά στοιχεία ,αριθμούν τα υλικά ,τα ταξινομούν και τα ομαδοποιούν βάσει ορισμένων κριτηρίων.
- ι. Ανακαλύπτουν τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και τους

αποδίδουν νέες σημασίες μέσα από τις δυνατότητες συνδυασμού των υλικών ,που παρέχουν τα περιεχόμενα των εικαστικών τεχνών.

- κ. Καλλιεργούν ολόπλευρα τις αισθήσεις τους μέσα από τη γνωριμία και παρατήρηση των υλικών.
- κ.α Εκφράζονται δημιουργικά και καλλιεργούν τη φαντασία τους μέσα από τους ποικίλους συμβολισμούς που παρέχει ο συνδυασμός των υλικών.
- κ.β Εργάζονται με λεπτές και μεθοδευμένες κινήσεις.

Συνδυάζοντας τα παραπάνω συμπεράσματα γίνεται φανερό πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των Εικαστικών Τεχνών στην προσχολική – και όχι μόνο – αγωγή καθώς επιτελούν πολύπλευρο παιδαγωγικό έργο και συνδράμουν στην καλλιέργεια ποικίλων δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Από την πλευρά μου ,ως αρχάρια ερευνήτρια ,λαμβάνοντας υπ' όψιν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα αλλά και την εμπειρία που απέκτησαν θα ήθελα να κάνω την εξής πρόταση :

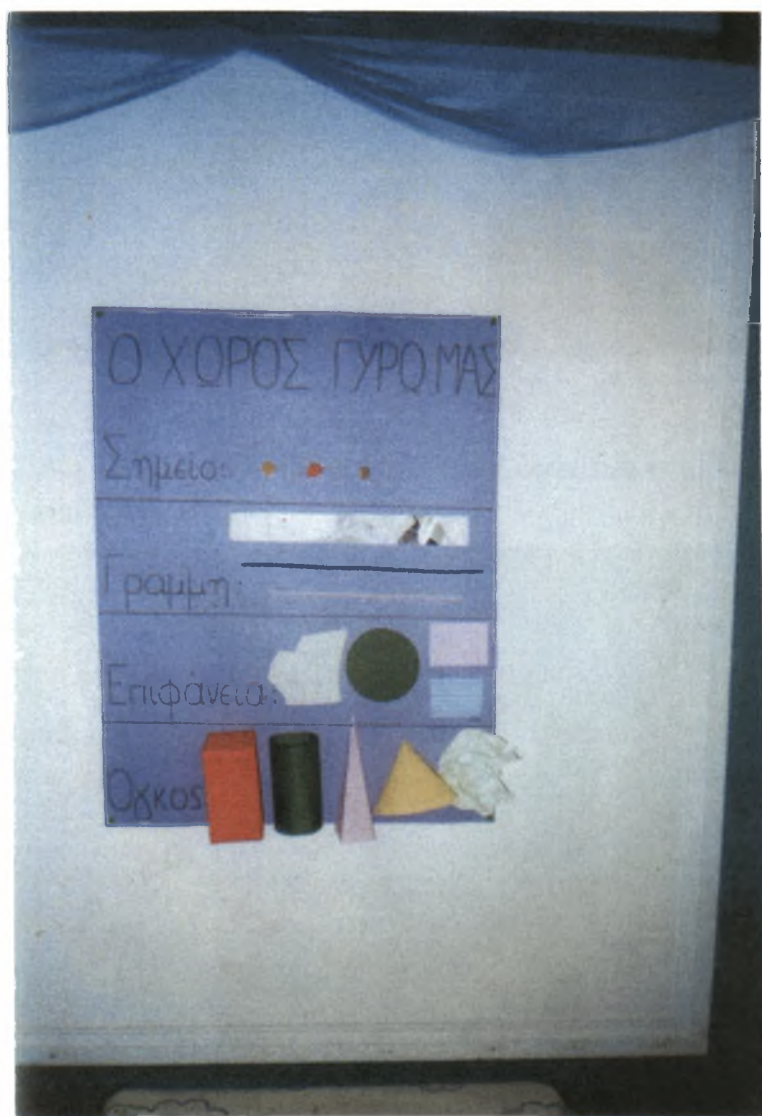
Καλό θα ήταν οι μελλοντικοί αλλά και οι εν ενέργεια εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής να μεθοδεύσουν την εφαρμογή ανάλογων ερευνητικών προγραμμάτων στα νηπιαγωγεία διότι η προσφορά τους είναι πολύπλευρη και προς τα παιδιά και προς τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Ίσως στην πορεία να προκύψουν προβλήματα ή αναστολές· Ξεπερνιούνται όμως ,αρκεί ο εκπαιδευτικός να μεθοδεύσει έτσι τη δράση του ώστε να παρέχει στα παιδιά ποικίλα ερεθίσματα και να οργανώσει έτσι την εκπαιδευτική διαδικασία ,σύμφωνα με τις αρχές και τις μεθόδους αγωγής της προσχολικής παιδαγωγικής ,σ'ένα κατάλληλο παιδαγωγικά οργανωμένο περιβάλλον εργασίας.

Ελπίζω η έρευνα αυτή αν και πολύ μικρή για το εύρος του εξεταζόμενου θέματος να προβληματίσει και ν'αποτελέσει πηγή για περισσότερες μελέτες κι έρευνες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Εικ 1 : Απεικόνιση των βασικών(προ-μαθηματικών) εννοιών χώρου

Εικ 2 : Η Έλενα (5 Δρ) προσπαθεί να ανακαλύψει ένα σημείο πάνω στη μοκέτα.

Εικ 3 : Ο Χρήστος (6χρ) προσπαθεί να περιγράψει το σχοινί με τη βοήθεια των αισθήσεων.

Εικ 4 : Ο Νίκος (6χρ) ψηλαφίζοντας το καλαμάκι προσπαθεί να το περιγράψει.

Εικ 5 : Η Φωτεινή (6χρ) λέει τι αισθάνεται αγγίζοντας μια επιφάνεια από χαρτί.

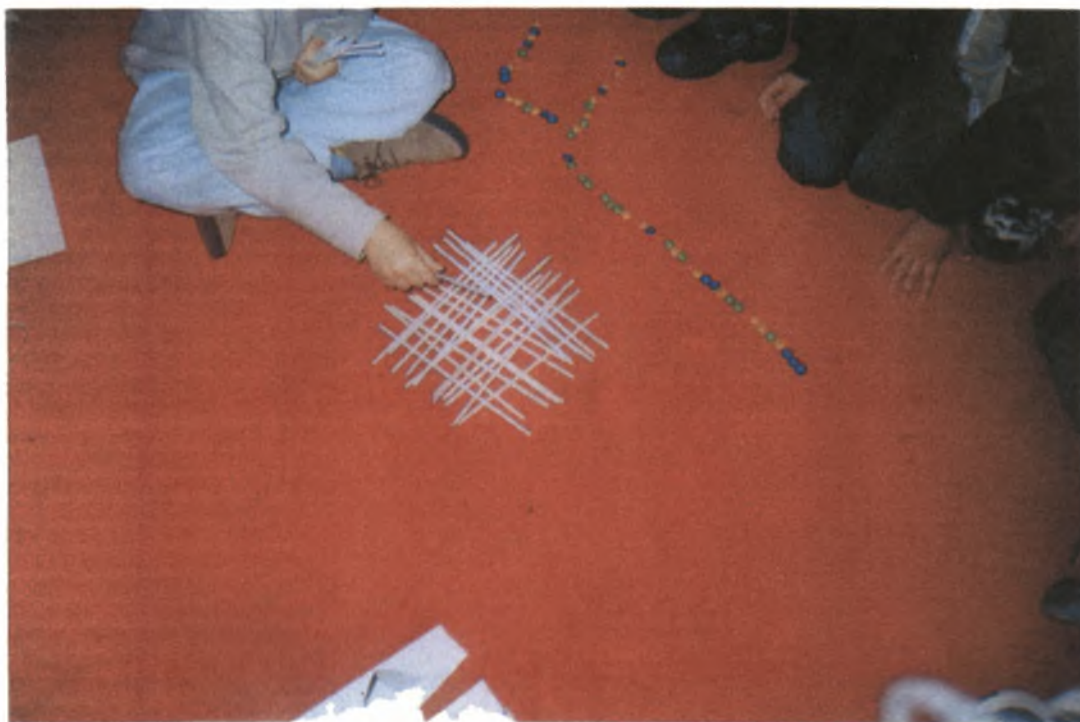
Εικ 6 : Η Στεφανία (6χρ) λέει τι αισθάνεται ψηλαφίζοντας ένα ογκώδες κομμάτι (τσαλακωμένο) χαρτί.

Εικ 7 : Η Όλγα (6χρ) τοποθετεί σημεία στη σειρά ώστε να σχηματίσει μια γραμμή.

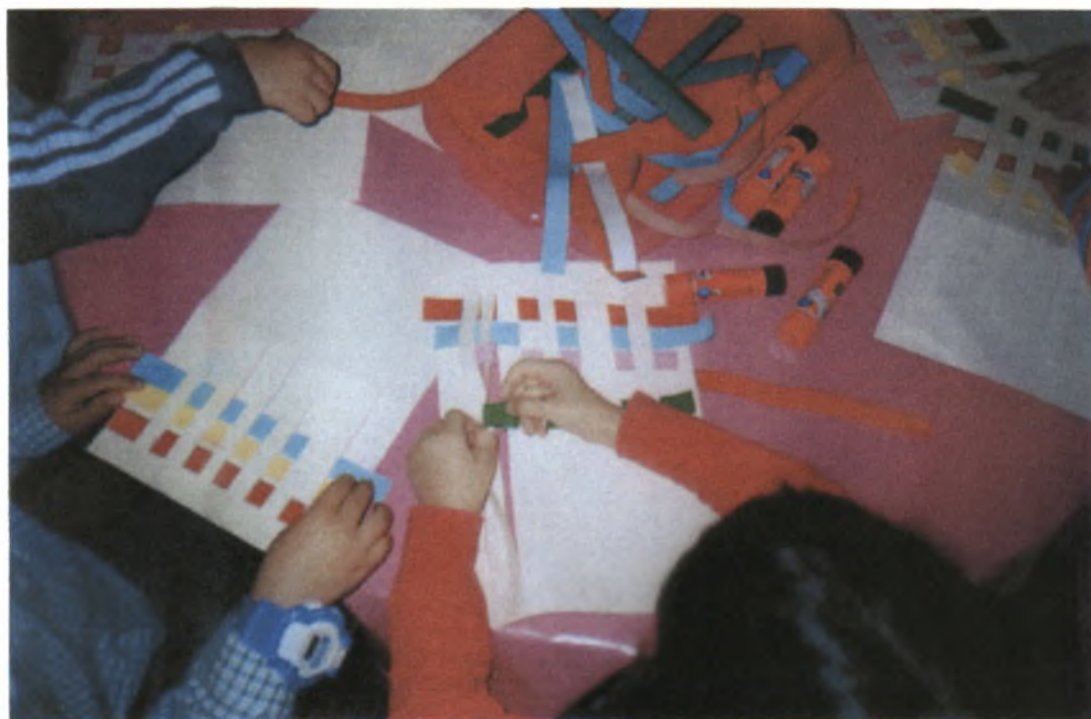
Εικ 8 : Η Έλενα (5χρ) οριοθετεί μια επιφάνεια χρησιμοποιώντας καλαμάκια(γραμμές).

Εικ 9 : Η Βασιλεία (6χρ) χρησιμοποιώντας καλαμάκια (γραμμές) σε σταυρωτή διάταξη ,προσπαθεί να σχηματίσει μια κατασκευή με όγκο.

Εικ 10 : Τα παιδιά ζωγραφίζοντας τις επιφάνειες από κάνσον χαρτόνι ,απέδωσαν χαρακτήρες στις κούκλες τους.

Εικ 11 : Υφαντική. Τα παιδιά πλέκοντας τις λωρίδες (γραμμές) βελουτέ χαρτιού φτιάχνουν "το υφαντό τους".

Εικ 12 :Υφαντική. Τα παιδιά πλέκοντας τις λωρίδες (γραμμές) βελουτέ χαρτιού φτιάχνουν "το υφαντό τους".

Εικ 13 : Ογκώδεις κατασκευές από κάνσον χαρτόνι.

Εικ 14 : Τα παιδιά δείχνουν σε τι μεταμορφώθηκε το μαγικό μπαλόνι τους μετά το άκουσμα της μουσικής.

Εικ 15 : Τα παιδιά ενώνοντας πολλά γραμμωτά μπαλόνια σχηματίζουν μια μεγάλη γραμμή.

Εικ 16 : Η Στεφανία (6χρ) χρησιμοποιώντας γραμμωτά μπαλόνια οριοθετεί μια επιφάνεια.

Εικ 17 : ο Μάνος (6χρ) κι η Κάλια (5χρ) χρησιμοποιώντας γραμμωτά μπαλόνια σχηματίζουν μια κατασκευή με όγκο.

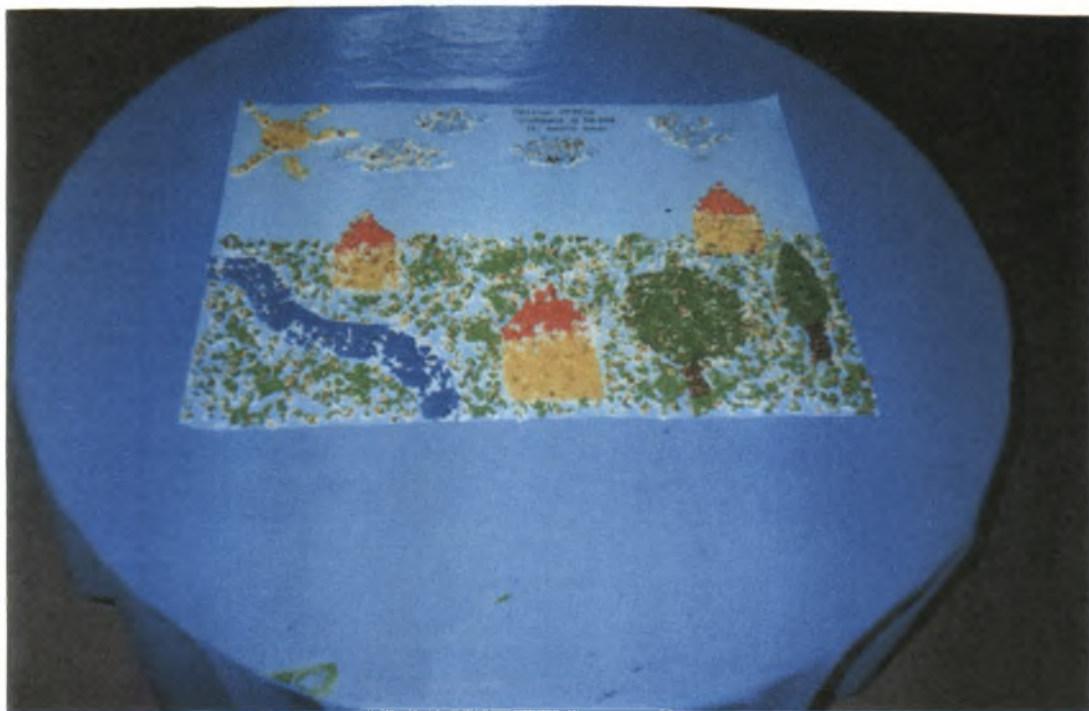

Εικ 18 : Ο Στράτος (6χρ) κρατώντας τα χέρια του όλα τα γραμμωτά μπαλόνια αποδίδει τον όγκο.

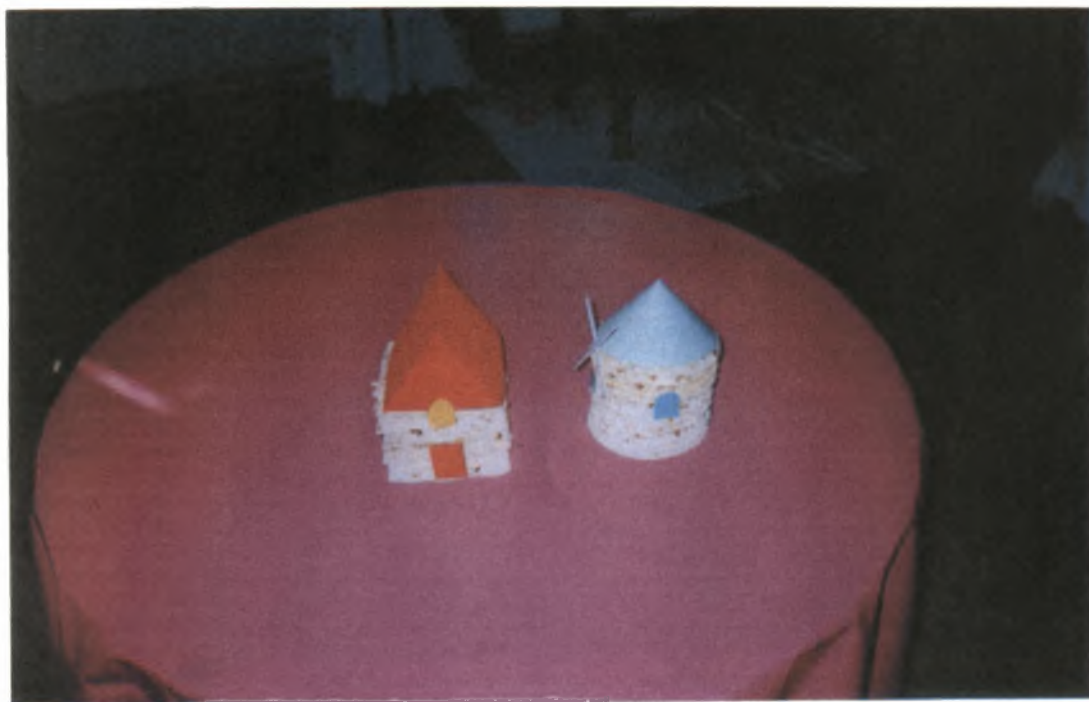

Εικ 19 : Κατασκευή. Γραμμές που προήλθαν από την ένωση σημείων (ποπ κορν).

Εικ 20 : Κατασκευή. Μια επιφάνεια από σημεία (ποπ κορν).

Εικ 21 : Ογκώδεις κατασκευές από ποπ κορν (με την ένωση επιφανειών).

Εικ 22 : Τα παιδιά φτιάχνουν ογκώδεις κατασκευές από αλουμινόχαρτο.

Εικ 23 : Έκθεση κατασκευών από αλουμινόχαρτο.

Εικ 24 : Αναστασία (6χρ) αποδίδει τους αριθμούς με αλουμινόχαρτο που έχει πλαστεί σαν γραμμή.

Εικ 25 : Η Κάλια (5χρ) λέει τι αισθάνεται πιάνοντας στα χέρια της το ζυμάρι.

Εικ 26 : Απεικόνιση των γεωμετρικών εννοιών χώρου ,με ζυμάρι.

Εικ 27 : Τα παιδιά πλάθουν το ζυμάρι για να κάνουν κατασκευές.

Εικ 28 : Κατασκευές από ζυμάρι που αποδίδουν γραμμή , επιφάνεια και όγκο.

Εικ 29 : Ο Αναστάσης (6χρ) ζωγραφίζει μια γύψινη επιφάνεια..

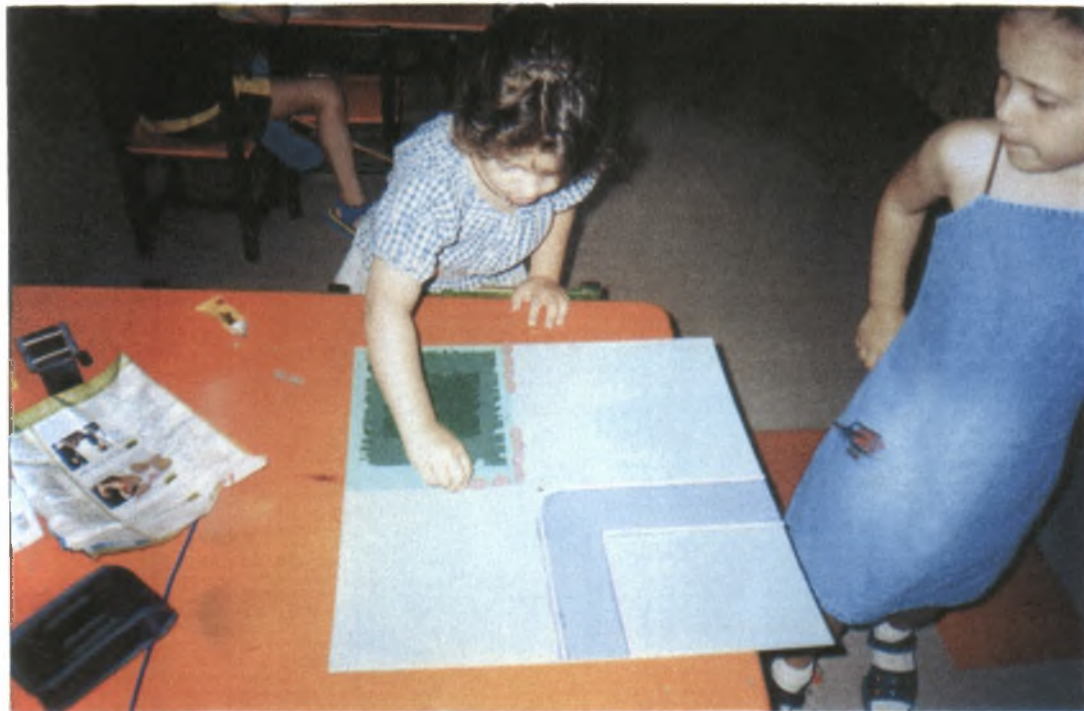
Εικ 30 : Έκθεση γύψινων κατασκευών που αποδίδουν επιφάνεια και όγκο.

Εικ 31 : Κατασκευή. "Ο βυθός της θάλασσας " με γύψινες φιγούρες.

Εικ 32 : Ογκώδεις κατασκευές από κουτιά ή άλλες συσκευασίες προϊόντων.

Εικ 33 : Η Έλενα (5χρ) διαμορφώνει το σχέδιο μιας πόλης σε μακέτα

Εικ 34 : Τα παιδιά διαμορφώνουν το σχέδιο της πόλης τοποθετώντας τα κτίρια.

Εικ 35 : Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός μιας πόλης σε μακέτα με τη χρήση κουτιών και άλλων υλικών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΤΩΝ
ΤΡΙΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ – ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΥ

Νηπ/γός : Γύρω μας υπάρχουν διάφορα αντικείμενα που καθένα απ' αυτά έχει κάποια χαρακτηριστικά και γνωρίσματα που μαρτυρούν τι είναι αυτό και μας βοηθούν να το ανακαλύψουμε ή να το αναγνωρίσουμε. Εμείς στο παιχνίδι μας θα προσπαθήσουμε ν' ανακαλύψουμε και να περιγράψουμε τα χαρακτηριστικά των αντικειμένων που είναι κρυμμένα μέσα στο "μαγικό σακούλι". Ένα παιδί θα έρθει στο κέντρο του κύκλου ,θα φορέσει μια μάσκα και χωρίς να βλέπει θα προσπαθήσει ν' ανακαλύψει και να περιγράψει το αντικείμενο που θα βγάλουμε από το "μαγικό σακούλι". Τα άλλα παιδιά μπορείτε να βοηθάτε το συμμαθητή σας λέγοντας τη δική σας γνώμη.

Ανακάλυψη του σημείου

A. Καλείται ένα παιδί να έρθει στο κέντρο του κύκλου και να φορέσει τη μάσκα. Τοποθετείται στη μοκέτα ένα πλαστικός βόλος.

Νηπ/γός : Προσπάθησε ν' ανακαλύψεις κάτι που υπάρχει στη μοκέτα.

Πιάσε το με τα δάχτυλα σου και προσπάθησε να το περιγράψεις· Τι αισθάνεσαι; (βλ εικ 2).

Νηπ 1 : Είναι κάτι ... μικρό ,λίγο στρογγυλό ,έχει μια τρύπα.

- Νηπ/γός : Με πόσα δάχτυλα το πιάνεις;
 Νηπ 1 : Με όλα ... όχι με πιο λίγα.
 Νηπ/γός : Μπορείς να μαντέψεις τι είναι;
 Νηπ 1 : Όχι.
 Νηπ 2 : Είναι κάτι σαν φασόλι ,αλλά πλαστικό.
 Νηπ 3 : Είναι κάτι σαν πετρούλα χρωματιστή.
 Νηπ/γός : Μπορεί να κυλήσει αυτό που κρατάς στα χέρια σου ;
 Νηπ 1 : Ναι ,μπορεί να κυλήσει ... αλλά δεν ξέρω τι είναι.
 Νηπ/γός : Βγάλε τη μάσκα σου να δεις· Είναι ένας πλαστικός βόλος.
 Ο πειραματισμός επαναλαμβάνεται με ένα κουμπί.
 Νηπ/γός : Προσπάθησε να περιγράψεις αυτό που κρατάς στα χέρια σου.
 Νηπ 1 : Είναι στρογγυλό κι έχει τρύπες ... το βρήκα ,είναι κουμπί.
 Νηπ/γός : Ας ζωγραφίσω κάτι σ'ένα χαρτί (μια κουκίδα)· Τι νομίζετε ότι είναι αυτό;
 Νηπ 2 : Είναι μια βουλίτσα.
 Νηπ 3 : Είναι μια κουκίδα.
 Νηπ/γός : Είναι ένα μικρό σημείο· Μοιάζει καθόλου με το κουμπί και το βόλο που περιγράψαμε πριν;
 Νηπ 3 : Όχι.
 Νηπ 2 : Μοιάζει λίγο ... είναι κι αυτό στρογγυλό.
 Νηπ/γός : Μπορείτε να μου πείτε παραδείγματα από άλλα μικρά τέτοια αντικείμενα σαν αυτά που περιγράψαμε που να υπάρχουν εδώ στο νηπιαγωγείο ή αλλού;
 Νήπια : ένα μπαλάκι ,ένα κουμπί ,ένα κεράσι.

* * *

Ανακάλυψη της γραμμής

Καλείται να έρθει στο κέντρο του κύκλου ένα άλλο νήπιο και να φορέσει τη μάσκα. Τοποθετείται στη μοκέτα ένα κομμάτι σχοινί μήκους 2 μέτρων.

Νηπ/γός : Προσπάθησε ν'ανακαλύψεις αυτό που υπάρχει πάνω στη μοκέτα και ψηλάφισε το με τα δάχτυλα σου.

Νηπ 1 : Το βρήκα.

Νηπ/γός : Προσπάθησε να το περιγράψεις· Τι αισθάνεσαι πιάνοντας το;

Νηπ 1 : Είναι κάτι ... μεγάλο.

Νηπ/γός : Ακολουθήσε το με το χέρι σου (βλ εικ 3)

Νηπ 1 : Είναι λεπτό και ... πάει ,πάει ,πάει. Είναι πολύ μακρύ και λεπτό.

Νηπ/γός : Για ξανάρχισε απ'την αρχή· Ακολουθήσε το ·Τελειώνει κάπου;

Νηπ 1 : Όχι δεν τελειώνει είναι πολύ μακρύ ... όχι τελειώνει εδώ!

- Νηπ/γός : Είναι ατελείωτο;
- Νηπ 1 : Όχι ,όμως πολύ μακρύ.
- Νηπ/γός : Είναι ίσιο ή όχι;
- Νηπ 1 : Ναι ,είναι ίσιο.
- Νηπ 2 : Είναι κάτι σαν χοντρή κλωστή.
- Νηπ 3 : Μ'αυτό δένουμε πράγματα.
- Νηπ/γός : Βγάλε τη μάσκα σου να δεις.
- Νηπ 1 : Τώρα κατάλαβα τι είναι· Είναι ένα σχοινί.
- Νηπ/γός : Τι σας θυμίζει αυτό το σχοινί;
- Νηπ 4 : Εμένα μου θυμίζει τα κορδόνια απ'τα παπούτσια.
- Νηπ 5 : Εμένα μου θυμίζει το σχοινί που δένουμε τη βάρκα του παππού μου.
- Νηπ/γός : Εμένα μου θυμίζει τη διαχωριστική γραμμή του δρόμου· κι αν είχαμε ακόμα ένα τέτοιο μακρύ σχοινί θα μου θύμιζε τις γραμμές του τρένου. Το σχοινί είναι γραμμή;
- Νήπια : Ναι είναι γραμμή.
- Νηπ/γός : Αν κόψω το σχοινί στη μέση και δεν είναι τόσο μακρύ όπως πρώτα ,θα είναι πάλι γραμμή;
- Νήπια : Ναι.
- Νηπ/γός : Αν το ακουμπήσω στη μοκέτα και το κάνω σαν φιδάκι Θα είναι πάλι γραμμή;
- Νήπια : Ναι!
- Νηπ 6 : Θα είναι κυματιστή γραμμή ,σαν τα κύματα της θάλασσας. Ο πειραματισμός συνεχίζεται μ'ένα καλαμάκι (βλ εικ 4).
- Νηπ/γός : Μπορείτε να μου πείτε παραδείγματα από άλλα αντικείμενα που μοιάζουν με γραμμές και μπορούμε να τα βρούμε εδώ στο νηπιαγωγείο ή αλλού;
- Νήπια : Καλώδια της ΔΕΗ ,φίδι ,σκουλήκι ,ξύλο από σκούπα ,μολύβι μακαρόνια ,κεραία.

* * *

Ανακάλυψη της επιφάνειας

Καλείται να έρθει στο κέντρο του κύκλου ένα άλλο νήπιο και να φορέσει τη μάσκα. Τοποθετείται στη μοκέτα ένα φύλλο χαρτί Α4.

Νηπ/γός : Προσπάθησε ν'ανακαλύψεις αυτό που υπάρχει πάνω στη μοκέτα και ακούμπησε το με τα δάχτυλα σου, με την παλάμη σου. Προσπάθησε να το περιγράψεις. Τι αισθάνεσαι όταν το ακουμπάς;

Νηπ 1 : είναι μεγάλο...εμ! Λίγο μεγάλο, είναι ίσιο

- Νηπ/γός : Που βρίσκεται αυτό;
 Νηπ 1 : Είναι πάνω στη μοκέτα.
 Νηπ/γός : Ακουμπάει ολόκληρο πάνω στη μοκέτα.
 Νηπ 1 : Ναι ακουμπάει όλο.
 Νηπ/γός : Πως το ακουμπάς;
 Νηπ 1 : Με τα δάχτυλα ... όλα τα δάχτυλα ... με την παλάμη
 (βλ εικ 5).
 Νηπ/γός : Προσπάθησε να δεις μέχρι που σταματά.
 Νηπ 1 : Εδώ ,εδώ ,εδώ (με τα δάχτυλα της οριοθετεί το τέλος του
 χαρτιού και την αρχή της μοκέτας).
 Νηπ/γός : Είναι όρθιο αυτό ή βρίσκεται κάτω;
 Νηπ 1 : Βρίσκεται απλωμένο κάτω. Έχω καταλάβει όμως τι είναι.
 Νηπ/γός : Βγάλε τη μάσκα σου να δεις.
 Νηπ 1 : Είναι ένα φύλλο χαρτί.
 Νηπ/γός : Δοκίμασε να στηρίξεις το φύλλο χαρτί όρθιο. Μπορεί να
 σταθεί;
 Νηπ 1 : Εμ ... θα προσπαθήσω όχι δε μπορεί καθόλου να
 σταθεί.
 Νηπ 2 : Είναι πολύ λεπτό και πέφτει.
 Νηπ 3 : Κι αν το φυσάμε πέφτει ,δε στέκεται καθόλου.
 Νηπ/γός : Αυτό το χαρτί πιάνει χώρο στη μοκέτα;
 Νηπ 4 : Ναι πιάνει αλλά όχι πολύ.
 Νηπ/γός : Μπορείτε να μου πείτε άλλα παρόμοια αντικείμενα που
 πιάνουν χώρο όπως το χαρτί και δε μπορούν να σταθούν
 όρθια;
 Νήπια : Ένα άλλο χαρτί ,φύλλο από παραμύθι ,χαρτόνι ,πανί.
 Νηπ/γός : Η μοκέτα πιάνει χώρο πάνω στο έδαφος (δείχνω στα παιδιά
 με ανάλογη κίνηση των χεριών μου). Αυτή μπορεί να σταθεί
 όρθια;
 Νηπ 5 : Πιάνει χώρο αλλά δε στέκεται όρθια.
 Νηπ/γός : Δηλαδή είναι σαν ένα χαρτί αλλά πολύ- πολύ μεγάλη;
 Νηπ 5 : Όχι η μοκέτα είναι μάλλινη.
 Νηπ/γός : Όμως πιάνει κάποιο χώρο;
 Νηπ 5 : Ναι πιάνει χώρο.
 Νηπ/γός : Αν απλώσω πάνω στη μοκέτα μια κουβέρτα ,αυτή πιάνει
 χώρο;
 Νηπ 6 : Ναι θα πιάνει χώρο ,πολύ ,θα μας χωρά κι εμάς μέσα.
 Νηπ/γός : Ο πίνακας είναι το ίδιο;(συνοδεύεται από ανάλογη κίνηση
 των χεριών)
 Νηπ 7 : Εμ ... ναι είναι.
 Νηπ 8 : Όχι δεν είναι γιατί στέκεται όρθιος.
 Νηπ/γός : Είναι κρεμασμένος γι' αυτό είναι όρθιος.

Ανακάλυψη του όγκου

Καλείται ένα άλλο παιδί να έρθει στο κέντρο του κύκλου και να φορέσει τη μάσκα. Τοποθετείται στη μοκέτα ένα κομμάτι τσαλακωμένο χαρτί.

- Νηπ/γός : Προσπάθησε ν'ανακαλύψεις αυτό που υπάρχει πάνω στη μοκέτα. Πιάσε το με τα χέρια σου και προσπάθησε να το περιγράψεις· Τι αισθάνεσαι όταν το πιάνεις;
- Νηπ 1 : Είναι σκληρό ,είναι τσαλακωμένο.
- Νηπ/γός : Με πόσα δάχτυλα το πιάνεις;
- Νηπ 1 : Με όλα τα δάχτυλα ,το έχω μέσα στα χέρια μου.
- Νηπ/γός : Πως αισθάνεσαι; Νομίζεις ότι τα χέρια σου είναι γεμάτα με κάτι;
- Νηπ 1 : Ναι είναι γεμάτα με ...
- Νηπ/γός : Αυτό που κρατάς ,πιάνει χώρο ή όχι;
- Νηπ 1 : Ναι πιάνει χώρο ... μέσα στα χέρια μου!
- Νηπ/γός : Από πού μπορείς να το πιάσεις; Απ'όλες τις πλευρές;
- Νηπ 1 : Ναι ,από παντού ,από γύρω –γύρω (βλ εικ 6).
- Νηπ/γός : Βγάλε τη μάσκα σου να δεις τι είναι.
- Νηπ 1 : Το κατάλαβα τι είναι· Ένα τσαλακωμένο χαρτί.
- Ο πειραματισμός συνεχίζεται με ένα παχύ βιβλίο.
- Νηπ/γός : Πιάσε το με τα χέρια σου από πού το πιάνεις;
- Νηπ 2 : Απ'όλες τις πλευρές.
- Νηπ/γός : Είναι παχύ; Καταλαμβάνει κάποιο χώρο;
- Νηπ 2 : Ναι είναι χοντρό.
- Νηπ 3 : Έχει μέσα πολλά φύλλα
- Νηπ/γός : Έχει πολλές πλευρές· πιάσε το γύρω –γύρω.
- Νηπ 2 : Ναι έχει πολλές 1,2,3 ... κι άλλες.
- Νηπ/γός : Βγάλε τη μάσκα σου να δεις.
- Νηπ 2 : Είναι ένα βιβλίο.
- Νηπ/γός : Προσπάθησε να το στηρίξεις όρθιο· Στέκεται;
- Νηπ 2 : Ναι στέκεται όρθιο.
- Καλείται ένα άλλο παιδί να έρθει στο κέντρο του κύκλου. Τοποθετείται στη μοκέτα το φύλλο χαρτί Α3 και το βιβλίο.
- Νηπ/γός : Το φύλλο χαρτί πιάνει κάποιο χώρο;
- Νηπ 4 : Ναι πιάνει.
- Νηπ/γός : Το βιβλίο πιάνει χώρο;
- Νηπ 4 : Ναι πιάνει.
- Νηπ/γός : Είναι το ίδιο και τα δύο;
- Νηπ 4 : Όχι το φύλλο είναι λεπτό και το βιβλίο χοντρό.
- Νηπ/γός : Μπορούν να σταθούν όρθια και τα δύο;

- Νηπ 4 : Το φύλλο δε μπορεί ... το βιβλίο πέφτει ... όχι αυτό στέκεται.
- Νηπ/γός : Μπορείτε να μου πείτε άλλα αντικείμενα που πιάνουν χώρο όπως το βιβλίο; ή άλλα μεγαλύτερα;
- Νήπια : ... βιβλίο ,κουτί.
- Νηπ/γός : Μια μπάλα πιάνει χώρο; Μπορούμε να την πιάσουμε απ'όλες τις πλευρές; Γύρω –γύρω;
- Νηπ 5 : Ναι μπορούμε. Η μπάλα κυλάει κιόλας.
- Νηπ/γός : Άλλο παράδειγμα μπορείτε να σκεφτείτε;
- Νήπια :
- Νηπ/γός : Μια βιβλιοθήκη πιάνει χώρο; Μπορούμε να την πιάσουμε απ'όλες τις πλευρές;
- Νηπ 6 : Ναι μπορούμε. Αλλά είναι πολύ μεγάλη ,δε χωρά μέσα στα χέρια μας. Όμως μπορούμε να την αγκαλιάσουμε με τα χέρια μας.

* * *

B. Ανακάλυψη των ποικίλων όψεων των αντικειμένων

- Νηπ/γός : Αν ενώσουμε πολλούς βόλους στη σειρά ,τι νομίζετε πως σχηματίζεται;
- Καλούνται δυο νήπια να κάνουν την ανάλογη διαδικασία (βλ εικ 7).
- Νηπ 1 : Σχηματίζεται μια γραμμή.
- Νηπ 2 : Εγώ σχημάτισα μια στραβή γραμμή.
- Νηπ/γός : Η γραμμή αποτελείται από πολλά μικρά σημεία.
Δίνονται στα παιδιά λωρίδες χαρτιού από φύλλα εφημερίδας.
- Νηπ/γός : Αν ενώσουμε πολλές γραμμές ,τη μια δίπλα στην άλλη τι νομίζετε ότι σχηματίζεται;
- Καλείται ένα παιδί να κάνει την ανάλογη διαδικασία.
- Νηπ 1 : Σχηματίζεται ένα φύλλο εφημερίδας.
- Νηπ 2 : Σχηματίζεται ένα χαρτί.
- Νηπ/γός : Πως μοιάζει;
- Νηπ 2 :
- Νηπ/γός : Μοιάζει με μια επιφάνεια απλωμένη στο έδαφος. Δίνονται στα παιδιά καλαμάκια.
- Νηπ/γός : Αν ενώσω τα καλαμάκια στις άκρες τους ,τι νομίζεται ότι σχηματίζεται;
- Καλείται ένα παιδί να κάνει την ανάλογη διαδικασία.
- Νηπ 3 : Σχηματίστηκε ένα σχήμα; (βλ εικ 8).
- Νηπ/γός : Τι νομίζεται ότι είναι αυτό;
- Νήπια :

Νηπ/γός : Σας θυμίζει κάτι;

Νήπια :

Νηπ/γός : Εμένα μου θυμίζει το γύρω –γύρω από ένα αντικείμενο.

Ο πειραματισμός συνεχίζεται με άλλο νήπιο.

Νηπ/γός : Αν ενώσουμε πολλά καλαμάκια το ένα πάνω στο άλλο και τα μπλέξουμε μεταξύ τους τι νομίζετε πως μπορεί να σχηματιστεί;

Καλείται ένα νήπιο και με τη βοήθεια της νηπιαγωγού κάνει την ανάλογη διαδικασία.

Νηπ 4 : Σχηματίστηκε κάτι με πολλά καλαμάκια (βλ εικ 9).

Νηπ/γός : Σχηματίστηκε κάτι από πολλές γραμμές. Αυτή η κατασκευή πιάνει χώρο; Έχει όγκο; (υπόδειξη με τα χέρια).

Νηπ 4 : Ναι πιάνει χώρο.

Νηπ/γός : Σας θυμίζει κάτι;

Νήπια :

Ο πειραματισμός συνεχίζεται με άλλο νήπιο. Δίνονται στα παιδιά φύλλα Α4 ,αρκετά.

Νηπ/γός : Αν ενώσουμε πολλά φύλλα μαζί το ένα πάνω στο άλλο τι νομίζεται πως σχηματίζεται;

Νηπ 5 : Σχηματίζεται κάτι που έχει χώρο.

Νηπ/γός : Σου θυμίζει κάτι;

Νηπ 5 : Μου θυμίζει το βιβλίο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^Η

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ :Χειροτεχνία δυο διαστάσεων.

ΘΕΜΑ : "Η χώρα των παράξενων ανθρώπων"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν'ανακαλύψουν ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας συνδυαστικά ,συμβολικά ,νοητικά ,κινητικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (επιφάνεια).

ΜΕΘΟΔΟΣ :Παρατήρηση ,συζήτηση ,μονόλογος ,ερωτηματική μέθοδος ατομική εργασία.

ΥΛΙΚΑ :Μια αυτοσχέδια ιστορία ,εφημερίδες ,ψαλίδια ,χρωματιστά κομμάτια κανσόν χαρτόνι κομμένο σε σχήματα ορθογωνίου ,τριγώνου και κύκλου ,μαρκαδόροι ,γκοφρέ χαρτί ,καλαμάκια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

ΑΦΟΡΜΙΣΗ: [Παραμύθι]

"Το ένα χέρι πάνω στο άλλο
και το κεφαλάκι κάτω
τα αυτάκια ανοιχτά
παραμύθι αρχινά"

"Κάποτε ,στην άλλη άκρη της γης ,πολύ μακριά ,ήταν μια χώρα που το όνομα της ήταν : "Η χώρα των παράξενων ανθρώπων". Σ'αυτή τη χώρα ζούσαν λογής – λογής άνθρωποι ,καθένας με το χαρακτήρα του και τα γνωρίσματα του.

Ο Κύριος Χαρούμενος ήταν πάντοτε ευτυχισμένος ,ξυπνούσε και κοιμόταν με το χαμόγελο στα χείλη και με τ'αστεία και την καλή του καρδιά προσπαθούσε να διασκεδάσει όλους τους ανθρώπους.

Ο Κύριος Λυπημένος στεναχωριόταν γιατί όλα στη ζωή του πήγαιναν στραβά ,τη μια χτυπούσε , την άλλη πονούσε ,μα ποτέ δε γελούσε.

Η Κυρία Βιαστική πάντα έτρεχε ,ποτέ δε στεκόταν σ'ένα μέρος κι αν τη ρωτούσες παραπονιόταν γιατί η ημέρα έχει μόνο 24 ώρες και ποτέ δεν προλάβαινε να τελειώσει τις δουλειές της .

Ο Κύριος Παχουλός ήταν βαρύς και στρουμπουλός. Περπατούσε με μεγάλα βαριά βήματα και οι άλλοι άνθρωποι γύρω του έμοιαζαν τόσα δα μυρμηγκάκια.

Ο Κύριος Ερευνητικός είχε μια μεγάλη μύτη και καμάρωνε γι'αυτή ,όπου κι αν βρισκόταν τον έβλεπες να μυρίζει δεξιά κι αριστερά ενώ πάντα έλεγε : "Κάτι μυρίζομαι ,κάτι συμβαίνει εδώ ...".

Η Κυρία Περίεργη ξεφύτρωνε εκεί που δεν την περίμενες ,που την έχανες που την έβρισκες πάλι μπροστά σου την έβλεπες!

Ο Κύριος Καλόκαρδος είχε μια μεγάλη καρδιά λες και μέσα χωρούσε όλο τον κόσμο. Όλους τους αγαπούσε κι όλους τους βοηθούσε.

Ο Κύριος Κακός ζούσε πάντα μοναχός. Πάντα είχε κάτι κακό στο μυαλό του ,μα έκανε κακό και στον ίδιο τον εαυτό του.

Η Κυρία Πολύξερη καυχιόταν πως τα ξέρει όλα και πως μια μέρα με τις γνώσεις και τη δύναμη της θα μπορέσει να αλλάξει τον κόσμο.

Αυτοί κι άλλοι πολλοί Κύριοι και Κυρίες ζούσαν στη χώρα των παράξενων ανθρώπων. Ήταν όλοι τόσο διαφορετικοί μεταξύ τους μα ήταν όλοι αγαπημένοι γιατί ο καθένας ήξερε το χαρακτήρα του άλλου. Ήξερε τα προτερήματα και τα ελαττώματα του. Όλοι ήξεραν ν'αγαπούν και να συγχωρούν ο ένας τον άλλο. Έτσι σ'αυτή την πόλη όλοι οι άνθρωποι ζούσαν ευτυχισμένοι και μονιασμένοι μια ολόκληρη ζωή".

* * *

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ: Μετά το τέλος της ιστορίας ακολουθεί συζήτηση με τα παιδιά:

Νηπ/γός :Σας άρεσε η ιστορία ;
Αν ζούσατε σ' αυτή την πόλη ποιος κύριος ή κυρία θα θέλατε να είστε;
Γιατί;

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στο εργαστήριο :

Νηπ/γός :Μπορείτε να φανταστείτε πως θα ήταν το πρόσωπο κάποιου Κύριου ή Κυρίας απ' τη χώρα των Παράξενων ανθρώπων; Κάθε πρόσωπο θα έχει κι ένα διαφορετικό σχήμα.

Έχουν προετοιμαστεί κάνσον χαρτόνια σε σχήματα ορθογωνίου τριγώνου και κύκλου.

Νηπ/γός :Σκεφτείτε ποιο σχήμα προσώπου ταιριάζει στον/στην κάθε Κύριο/Κυρία και πάρτε τους μαρκαδόρους να το ζωγραφίσετε. Έπειτα θα προσθέσουμε μαλλιά και από κάτω ένα καλαμάκι ώστε τα πρόσωπα να γίνουν κούκλες και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο κουκλοθέατρο.

Τα παιδιά επιλέγουν τα σχήματα από κάνσον χαρτόνι ,που επιθυμούν και ασχολούνται ατομικά με την κατασκευή του κουκλοήρωα τους. Μετά την κατασκευή της κούκλας ακολουθεί συζήτηση:

Νηπ/γός : -Παρατηρήστε το σχήμα του προσώπου κάθε κούκλας αφού προτού το ακουμπήστε τα πάνω στο τραπέζι.
-Γιατί επιλέξατε αυτό το σχήμα (διαφορετικό ο καθένας) για να ζωγραφίσετε την κούκλα σας;
-Κάθε ένα απ' τα σχήματα αυτά καταλαμβάνει κάποιο χώρο ,τι νομίζετε;
-Προσπαθήστε να στηρίξετε όρθια τα σχήματα αυτά· Στέκονται;
-Αν τα ακουμπήσετε στο τραπέζι πόσες πλευρές μοιάζουν να έχουν;

Ακόλουθα ,δίνονται στα παιδιά από δυο φύλλα εφημερίδας κι ένα ψαλίδι και τους ζητάται με το ένα φύλλο και το ψαλίδι να κόψουν σχήματα της επιλογής τους. Έπειτα με το δεύτερο φύλλο χωρίς ψαλίδι να κόψουν με τα χέρια τους κομμάτια εφημερίδας χωρίς συγκεκριμένο σχήμα αφηρημένα ,όπως τύχει ,μεγάλα ή μικρά.

Έπειτα τους ζητάται να τα παρατηρήσουν.

Νηπ/γός : -Απ' τα σχήματα που κόψαμε με το ψαλίδι μοιάζουν κάποια μεταξύ τους;
-Απ' τα σχήματα που κόψαμε με το χέρι μοιάζουν

κάποια μεταξύ τους;

- Έχουν όλα το ίδιο μέγεθος; Ή άλλα είναι μικρά άλλα είναι μεγάλα;
- Όλα όμως ,καταλαμβάνουν κάποιο χώρο ή όχι;
- Αν τα ακουμπήσετε στο τραπέζι ,πόσες πλευρές μοιάζουν να έχουν;
- Έχει σημασία το σχήμα τους;

Στο κλείσιμο της δραστηριότητας ακολουθεί παιχνίδι των παιδιών με τους κουκλοήρωες μέσα κι έξω απ'τη γωνιά του κουκλοθέατρου (βλ εικ 10).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^Η

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ :Χειροτεχνία δυο διαστάσεων.

ΘΕΜΑ : "Το υφαντό μας"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν'ανακαλύψουν τα νήπια ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας συνδυαστικά ,συμβολικά ,νοητικά ,κινητικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (γραμμή επιφάνεια).

ΜΕΘΟΔΟΣ :Παρατήρηση ,συζήτηση ,ερωτηματική μέθοδος υποδειγματική μέθοδος , ατομική εργασία.

ΥΛΙΚΑ :Φωτοτυπίες ,ψαλίδια ,φύλλα Α4 ,κόλλες ,χαρτόνια κομμένα σε μέγεθος Α4 ,χρωματιστές λωρίδες από βελουτέ χαρτί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

ΑΦΟΡΜΙΣΗ:[Ατομική Εργασία]

Η δραστηριότητα ξεκινά στο εργαστήριο ,όπου δίνονται στα παιδιά φωτοτυπίες που έχουν απάνω τυπωμένο ένα σκίτσο χωρισμένο με οριζόντιες γραμμές ,σε πέντε κομμάτια σε μορφή πάζλ. Όμως τα κομμάτια του πάζλ είναι μπερδεμένα· Ζητάται από τα παιδιά να κόψουν τις φωτοτυπίες πάνω στις γραμμές και να προσπαθήσουν να ταιριάσουν τα κομμάτια του πάζλ ώστε το σκίτσο να είναι σωστό.

Έπειτα αφού τελειώσουν μ'αυτό το στάδιο της εργασίας να κολλήσουν με σωστό τρόπο το σκίτσο πάνω σ'ένα φύλλο Α4.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ : Κατά τη διάρκεια της εργασίας χαρτοκοπτικής προετοιμάζονται "τελάρα αργαλειού" με "στημόνι" από χαρτόνι και "υφάδι" από χρωματιστές λωρίδες βελουτέ χαρτί ,για την εργασία υφαντικής που θ'ακολουθήσει.

Νηπ/γός : -Τώρα ,ας κάνουμε ένα ταξίδι πίσω στο χρόνο .-"Από τα πολύ παλιά χρόνια ,όχι μόνο στα χωριά αλλά και στις πόλεις οι γυναίκες συνήθιζαν να υφαίνουν στους αργαλειούς διαφόρων ειδών υφαντά τα οποία χρησιμοποιούσαν κυρίως για να προφυλάσσονται από το κρύο. Τέτοια ήταν οι κουβέρτες ,τα κιλίμια ,τα στρωσίδια που ήταν είδη χαλιών κ.α. Αυτά υφαίνονταν με τη βοήθεια ενός εργαλείου που λεγόταν αργαλειός. Για να γίνουν τα υφαντά χρησιμοποιούνταν διάφορων ειδών χρωματιστές κλωστές. Παλιότερα τους αργαλειούς τους χειρίζονταν με τα χέρια αργότερα έγιναν και μηχανοκίνητοι".(Παρουσιάζονται φωτογραφίες με παραδοσιακά υφαντά).

Έπειτα από τη συζήτηση αυτή ,προτείνεται στα παιδιά να φτιάξουν κάθε ένα από ένα δικό τους "υφαντό". Βέβαια στην περίπτωση αυτή δε χρησιμοποιούνται κλωστές αλλά χρωματιστές λωρίδες από βελουτέ χαρτί. Υποδεικνύεται ο τρόπος που θα πλέξουν τα παιδιά τις λωρίδες μεταξύ τους σύμφωνα με τις χαρακτηριστικές κινήσεις πάνω –κάτω απ'το στημόνι ,ώστε να σχηματιστεί το υφαντό. Στις άκρες χρησιμοποιείται κόλλα για να στερεωθούν οι λωρίδες. Τα παιδιά ασχολούνται ατομικά με την εργασία τους ενώ παράλληλα παρέχεται βοήθεια στα παιδιά που λόγω της μη αναπτυγμένης λεπτής κινητικότητας δεν τα καταφέρνουν (βλ εικ 11,12). Μετά την ολοκλήρωση του εικαστικού μέρους ,η δραστηριότητα συνεχίζεται στη γωνιά της συζήτησης ,όπου κάθε παιδί έχει μπροστά του το δικό του υφαντό.

Νηπ/γός : -Παρατηρείστε προσεκτικά ο καθένας το δικό του υφαντό και πείτε από τι αποτελείται κοιτάζοντας το κάθετα και οριζόντια;

-Με ποιο τρόπο εργαστήκαμε για να φτιάξει ο καθένας το δικό του υφαντό;

-Πλέκοντας με κατάλληλο τρόπο τις λωρίδες –γραμμές μεταξύ τους και στερεώνοντας τις ,η κατασκευή μας συνέχισε ν'αποτελείται από διάσπαρτες γραμμές ή άλλαξε μορφή;

-Τι μορφή πήρε η κατασκευή μας; Πως μοιάζει;

-Το υφαντό που φτιάξαμε καταλαμβάνει κάποιο χώρο;

Ακόλουθα δίνεται στα παιδιά ένα κομμάτι λινάτσα και τους ζητάται να το παρατηρήσουν προσεκτικά.

Νηπ/γός :-Από τι αποτελείται αυτό το ύφασμα;

-Πως μοιάζουν οι κλωστές που είναι πλεγμένες μεταξύ τους;

-Τι σχήμα έχουν;

-Αυτό το κομμάτι λινάτσα μοιάζει με το δικό μας υφαντό;

-Όπως εμείς πλέξαμε τις γραμμές από χαρτί ,κατ'αυτό τον τρόπο είναι πλεγμένες και οι γραμμές από κλωστή ώστε να σχηματιστεί αυτό το ύφασμα(λινάτσα).

"Τα υφαντά" των παιδιών χρησιμοποιήθηκαν
για τη διακόσμηση της τάξης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^Η

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ :Χειροτεχνία τριών διαστάσεων.

ΘΕΜΑ : "Κατασκευές με όγκο"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν'ανακαλύψουν τα νήπια ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας συνδυαστικά ,συμβολικά ,νοητικά ,κινητικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (όγκος , επιφάνεια).

ΜΕΘΟΔΟΣ :Παρατήρηση ,συζήτηση ,ερωτηματική μέθοδος υποδειγματική μέθοδος , ατομική εργασία.

ΥΛΙΚΑ :Χρωματιστά φύλλα Α4 ,χρωματιστά κομμάτια χαρτόνι σε διαστάσεις 35Χ13 cm και 25Χ13 cm και κύκλους διαμέτρου 16 cm κόλλα ,διάφορα άλλα μικροαντικείμενα – υλικά (νήμα ,καπάκια ,γκοφρέ κορδέλες ,σύρμα πίπας) κ.α.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

ΑΦΟΡΜΙΣΗ: [Ατομική Εργασία ,Ερωτηματική Μέθοδος]

Η δραστηριότητα πραγματοποιείται στο εργαστήριο. Δίνονται στα παιδιά από 5 φύλλα Α4.

- Νηπ/γός : -Παρατηρείστε αυτό το φύλλο χαρτί. Ακουμπήστε το στο τραπέζι. Μπορεί να σταθεί όρθιο;
- Νηπ 1 : Όχι δε μπορεί ,πέφτει.
- Νηπ/γός : Πως μοιάζει αν το ακουμπήσω πάνω στο τραπέζι;
- Νηπ 2 : Μοιάζει σα να κοιμάται.
- Νηπ 3 : Μοιάζει σαν πεθαμένο ,γιατί είναι κάτω.
- Νηπ/γός : Μπορώ να το πιάσω από πολλές πλευρές ή όχι;
- Νηπ 4 : Όχι ,μόνο από πάνω.
- Νηπ/γός : Έχει πολλές πλευρές;
- Νήπια :
- Νηπ/γός : Αφού δε στέκεται όρθιο ,τι του χρειάζεται για να μπορέσει να σταθεί;
- Νηπ 3 : Θέλει βοήθεια.
- Νηπ/γός : Δηλαδή;
- Νηπ 5 : Θέλει πλευρές.
- Νηπ/γός : Αν προσπαθήσω στο φύλλο μια ακόμα πλευρά διπλώνοντας το στη μέση ,θα μπορέσει να σταθεί; Ας δοκιμάσουμε! (τα παιδιά επαναλαμβάνουν).
- Νήπια : Τώρα στέκεται.
- Νηπ/γός : Δηλαδή ένα σχήμα για να μπορέσει να στέκεται θέλει περισσότερες ,όχι μια ,πλευρές.
- Νηπ/γός : Παρατηρείστε αυτό το σχήμα (φύλλο διπλωμένο στη μέση) έχει δυο πλευρές και στέκεται όρθιο. Τι νομίζεται ,πιάνει κάποιο χώρο; Σαν να χωράει κάτι μέσα;
- Νηπ 1 : Ναι πιάνει χώρο.
- Νηπ/γός : Και που είναι αυτός ο χώρος;
- Νηπ 1 : Από κάτω απ' το σχήμα.
- Νηπ/γός : Το φύλλο χαρτί αν το ακουμπήσουμε πάνω στο τραπέζι πιάνει χώρο;
- Νηπ 3 : Ναι πιάνει
- Νηπ/γός : Και σε τι διαφέρουν αυτά τα δυο σχήματα (φύλλο ολόκληρο→ επιφάνεια και φύλλο διπλωμένο στη μέση→ όγκος); (παρουσιάζονται ταυτόχρονα).
- Νηπ 6 : Το ένα είναι όρθιο και το άλλο είναι κάτω.
- Νηπ/γός : -Το σχήμα που έχει μια πλευρά έχει μια επιφάνεια.
-Το σχήμα που έχει δυο πλευρές ή και περισσότερες και μπορεί να στέκεται όρθιο έχει κάποιο όγκο ,σαν κάτι να χωράει μέσα.

Τα νήπια παραπέμπονται να κοιτάζουν στην τρίτη και τέταρτη σειρά του πίνακα —όπου απεικονίζονται συμβολικά οι προμαθηματικές έννοιες

χώρου –για να δουν τη διαφορά στη μορφή που παρουσιάζουν οι δυο περιπτώσεις ,όγκου κι επιφάνειας.

Νηπ/γός : Μοιάζουν μεταξύ τους τα σχήματα στην τρίτη και τέταρτη σειρά του πίνακα ή όχι;

Νήπια : Όχι δε μοιάζουν.

Νηπ/γός : Μπορούμε αν θέλουμε ένα φύλλο χαρτί που έχει μια πλευρά να το μεταμορφώσουμε και να του φτιάξουμε περισσότερες πλευρές.

Νήπια :

Με κατάλληλη υπόδειξη ,ενώ τα νήπια επαναλαμβάνουν τις κινήσεις της νηπιαγωγού διπλώνουν το φύλλο χαρτί στα τέσσερα κι ενώνουν τις κοντινές πλευρές του.

Νηπ/γός : Τώρα έχει περισσότερες πλευρές;

Νηπ 8 : Ναι ,και τώρα μοιάζει σαν σπιτάκι.

Νηπ/γός : Για κοίταξε μέσα ,δεν πιάνει κάποιο χώρο.

Νηπ 8 : Ναι έχει χώρο πολύ μέσα.

(Ένα νήπιο στην προσπάθεια του να διπλώσει το φύλλο στα τέσσερα έκανε τρία διπλώματα κάπως τριγωνικά ,ώστε βγήκε μια αφηρημένη ογκώδεις κατασκευή. Με αυτή την αφορμή αναφέρθηκε στα παιδιά πως μια κατασκευή που έχει όγκο και καταλαμβάνει κάποιο χώρο δεν πρέπει απαραίτητα να έχει συγκεκριμένο σχήμα ,μπορεί το σχήμα της να είναι και αφηρημένο).

Νηπ/γός : Πάρτε ένα άλλο κομμάτι χαρτί και τσαλακώστε το ώστε να γίνει μια μπάλα. Αυτή η μπάλα μπορεί να σταθεί όρθια; Δοκιμάστε!!

Νήπια : Ναι μπορεί.

Νηπ/γός : Καταλαμβάνει κάποιο χώρο; Που είναι αυτός;

Νηπ 10 : Μέσα στη μπάλα ,γιατί είναι φουσκωτή.

Νηπ/γός :-Πάρτε ένα άλλο κομμάτι χαρτί και χωρίς να το διπλώσετε ενώστε τις κοντινές πλευρές του (κύλινδρος).
-Αυτό πιάνει κάποιο χώρο; Παρατηρείστε το!!

Νηπ 11 : Ναι πιάνει χώρο.

Νηπ/γός : Μπορεί να σταθεί όρθιο;

Νήπια : Ναι μπορεί.

Νηπ/γός : Μπορεί να κυλήσει;

Νήπια : Ναι μπορεί.

Νηπ/γός : Γιατί ,τι το βοηθά;

Νήπια :

Νηπ/γός :-Το βοηθά η στρογγυλή του πλευρά ,που το κάνει να γυρίζει γύρω –γύρω.
-Τι σας θυμίζει;

Νηπ 12 : Κιάλια.

Νηπ 13 : Φακός.

Με ένα κύκλο υποδεικνύεται στα παιδιά πως σχηματίζεται ο κώνος.

Νηπ/γός : Αυτό το σχήμα έχει όγκο; Τι νομίζετε;

Νηπ 14 : Ναι ,έχει αλλά δε βλέπουμε μέσα ,μόνο αν το γυρίσουμε ανάποδα.

Νηπ/γός : Παρατηρείστε αυτή την κατασκευή (ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο)· Τι σας θυμίζει;

Νήπια : Σπιτάκι ,ουρανοξύστη ,πολυκατοικία ,κουτί ,ένα αστείο κεφάλι αν του βάλουμε μάτια ,έναν κλόουν.

Νηπ/γός : Παρατηρείστε όλες τις κατασκευές που φτιάξαμε (ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο ,τρίγωνο ,κώνος ,κύλινδρος) έχουν μια ή περισσότερες πλευρές;

Νήπια : Έχουν πολλές πλευρές.

Νηπ/γός : Σε τι χρειάζονται σ'ένα σχήμα οι πλευρές; Σε τι το βοηθούν;

Νήπια : Το βοηθούν να μην πέφτει. Να στέκεται όρθιο.

Νηπ/γός : Παρατηρείστε τις κατασκευές που φτιάξαμε· Όλες έγιναν από ένα φύλλο χαρτί. Παρατηρείστε με πόσους τρόπους μεταμορφώσαμε το χαρτί για να φτιάξουμε όλες αυτές τις κατασκευές.

Νηπ 1 : Με πολλούς τρόπους διπλώσαμε το χαρτί.

Νηπ 2 : Και κάθε φορά φτιάχνουμε άλλο σχήμα!

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ : Η δραστηριότητα συνεχίζεται στο εργαστήριο. Ζητάται από τα παιδιά να φτιάξουν κατασκευές που να καταλαμβάνουν χώρο ,σύμφωνα με τα υποδείγματα που δόθηκαν και να τις διακοσμήσουν όπως επιθυμούν. Για το σκοπό αυτό δίνονται στα παιδιά χρωματιστά κάρσιον χαρτόνια σε σχήματα ορθογωνίου και κύκλου στις διαστάσεις που προαναφέρθηκαν. Στη φάση αυτή με ερωτήσεις και προτάσεις τροφοδοτείται η φαντασία των παιδιών ώστε να δημιουργήσουν πρωτότυπες κατασκευές. (βλ εικ 13).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4^H

ΤΟΜΕΑΣ :Ψυχοκινητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Το γνωστικό σχήμα του σώματος.

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Η βίωση του σώματος μέσω της απευθείας και εκ των υστέρων μίμησης. Η προσωπική διερεύνηση και η δημιουργικότητα.

ΘΕΜΑ : "Τα μαγικά μπαλόνια"

ΣΤΟΧΟΣ: -Να επινοήσουν πρωτότυπες δραστηριότητες μέσα από την προσωπική τους διερεύνηση, ενεργώντας κινητικά, νοητικά και συμβολικά.

-Να αναπαραστήσουν βιωμένες καταστάσεις χωρίς την παρουσία προτύπου.

-Να μιμηθούν στάσεις του σώματος και πράξεις με την παρουσία προτύπου.

-Να παίξουν και να ψυχαγωγηθούν.

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής παρατήρησης μέσα από το παιχνίδι και τον πειραματισμό.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (όγκος , γραμμή).

ΜΕΘΟΔΟΣ : Παρατήρηση, συζήτηση, ερωτηματική μέθοδος, βιωματική μέθοδος, πειραματική μέθοδος, παιχνίδι.

ΥΛΙΚΑ : Α. Μπαλόνια στρογγυλά

Β. Μπαλόνια γραμμωτά (χρησιμοποιήθηκαν 2 ειδών)

Ένα μαύρο μαρκαδόρο ,στεφάνια ,μουσική.

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

AΦΟΡΜΙΣΗ: [Βιωματική Μέθοδος]

Δίνεται στα παιδιά από ένα μπαλόνι.

Νηπ/γός :-Τα μπαλόνια που κρατάτε στα χέρια σας είναι μαγικά και τους αρέσει πολύ η μουσική. Θα θέλατε να παίξουμε μ'αυτά ένα παιχνίδι;

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΠΡΟΘΕΡΜΑΝΣΗΣ

"Όταν ακούγεται μουσική τα μπαλόνια χορεύουν κι όταν η μουσική σταματά, σταματούν κι αυτά και μεταμορφώνονται. Τα παιδιά όταν ακούνε τη μουσική θα χορεύουν μαζί με τα μπαλόνια τους , όταν η μουσική σταματά τρέχουν να βρουν ένα στεφάνι , (έχουν τοποθετηθεί αρκετά στο έδαφος) μπαίνουν μέσα και θα μένουν ακίνητα. Εκεί σκέφτονται σε τι μπορεί να μεταμορφώθηκε το μπαλόνι σας. Έπειτα περνά η νηπιαγωγός ανάμεσα τους ,ακουμπά κάποιο παιδί και αυτό θα πρέπει να πει σε τι μεταμορφώθηκε το δικό του μπαλόνι. Ακόλουθα τα υπόλοιπα παιδιά με το μπαλόνι τους μιμούνται την ιδέα του συμμαθητή τους". Αφού το παιχνίδι επαναληφθεί κάποιες φορές , ζωγραφίζονται πάνω στα μπαλόνια με μαύρο μαρκαδόρο οι φιγούρες που φαντάστηκαν τα παιδιά.(βλ εικ 14).

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ :Η δραστηριότητα συνεχίζεται με συζήτηση :

Νηπ/γός :-Παρατηρήστε ο καθένας το μπαλόνι του . Τι νομίζετε πως έχει μέσα;

Νήπια : Αέρα.

Νηπ/γός : Που είναι αυτός ο αέρας τον βλέπουμε;

Νηπ 1 : Όχι είναι αόρατος.

Νηπ/γός : Τότε πως καταλαβαίνουμε πως το μπαλόνι έχει μέσα αέρα;

- Νηπ 2 : Τον πιάνουμε ,όταν πιάνουμε το μπαλόني με τα χέρια.
 Νηπ/γός : Δηλαδή ο αέρας είναι φυλακισμένος μέσα στο μπαλόني· Καταλαμβάνει χώρο αυτός ο αέρας; Κρατήστε το μπαλόني μέσα στα χέρια σας ,πίεστε το ,τι αισθάνεστε;
- Νηπ 3 : Ότι κρατάμε κάτι ,σαν τα χέρια μας να είναι γεμάτα.
 Νηπ 4 : Είναι σαν το μπαλόني να έφαγε τον αέρα και να φούσκωσε.
 Νηπ/γός : Επομένως αφού το μπαλόني είναι χοντρό σαν να έφαγε αέρα (μιμούμαι με ανάλογη κίνηση) ,πιάνει χώρο;
- Νηπ 5 : Ναι πιάνει χώρο πολύ γιατί έχει όγκο.
 Νηπ/γός : Το μπαλόني έχει πολλές πλευρές;
 Νηπ 6 : όχι είναι στρογγυλό.
 Νηπ/γός : Μοιάζει σα να έχει μια πλευρά όπως το χαρτί ή μπορώ να το πιάσω από γύρω –γύρω.
- Νηπ 7 : Άμα θέλω το πιάνω από γύρω –γύρω.
 Νηπ/γός : Αν ήσασταν μπαλόνια ,θέλω με τα χέρια σας να δείξετε πόσο χώρο θα πιάνετε.

Τα νήπια μιμούνται ανοίγοντας διάπλατα τα χέρια τους.

B.ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

ΑΦΟΡΜΙΣΗ: [Βιωματική Μέθοδος]

Επαναλαμβάνεται η αφορμίση που αναφέρθηκε παραπάνω. Σ'αυτή τη φάση το σταμάτημα της μουσικής τα παιδιά μένουν ακίνητα και στο σύνθημα της νηπιαγωγού απαντούν τι τους θυμίζει το σχήμα του μπαλονιού τους.(εδώ χρησιμοποιήθηκαν γραμμωτά μπαλόνια). Οι ιδέες που ακούστηκαν ήταν: φίδι, κερί, λουκάνικο, γραμμή, μπιμπερό, μπανάνα, φλογέρα, κοντάρι, ξίφος, σκουλήκι.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ :

- Νηπ/γός : Όλες αυτές οι ιδέες που είπατε για τα μπαλόνια σας πιο σχήμα μας θυμίζουν;
- Νήπια : Τη γραμμή.
 Νηπ/γός :Μια γραμμή μπορεί να είναι ίσια, μπορεί όμως και να μην είναι σαν φίδι ,μπορεί να είναι όπως οι κορυφές των βουνών ή μπορεί να έχει κάποιο άλλο σχέδιο.
- Νηπ/γός :Αν ενώσουμε πολλές μικρές γραμμές μεταξύ τους, μπορούμε να φτιάξουμε μια μεγάλη γραμμή;
- Νήπια : Ναι μπορούμε.
 Νηπ/γός : Δοκιμάστε να φτιάξετε μια μεγάλη ίσια γραμμή με τα μπαλόνια σας. (βλ εικ 16).
- Νηπ/γός :Μπορούμε με τα μπαλόνια μας που είναι σαν γραμμές να φτιάξουμε το γύρω-γύρω ενός αντικειμένου σαν να το ζωγραφίζαμε με το μολύβι μας;
- Νήπια :

Μετά από δύο αποτυχημένες προσπάθειες και με τη βοήθεια της νηπιαγωγού , τα νήπια καταφέρνουν να σχηματίσουν μια επιφάνεια με αφηρημένο σχήμα. (βλ εικ 16).

Νηπ/γός : Τι σας θυμίζει αυτό που φτιάξατε;

Νήπια :

Νηπ/γός : Αν κάνουμε μια κατασκευή με πολλές-πολλές γραμμές βάζοντας τα μπαλόνια μας το ένα πάνω στο άλλο με όποιο τρόπο θέλουμε, τότε τι νομίζετε πως θα σχηματιστεί;

Νήπια :

Νηπ/γός : Ας δοκιμάσουμε! (βοηθά και η νηπιαγωγός) (βλ εικ 17)

Νηπ/γός : Αυτή η κατασκευή είναι γραμμή;

Νηπ 8 : Όχι ,όμως έχει πολλές γραμμές.

Νηπ/γός : Βρίσκεται στο έδαφος "ξαπλωμένη" ή είναι όρθια;

Νηπ 9 : Είναι όρθια και είναι λίγο ψηλή.

Νηπ/γός : Καταλαμβάνει κάποιο χώρο;

Νηπ 10 : Ναι πιάνει πολύ χώρο.

Νηπ/γός : Δηλαδή σαν η κατασκευή μας να είναι γεμάτη από μπαλόνια. Με ποιο άλλο τρόπο μπορούμε να φτιάξουμε κάτι από μπαλόνια που να πιάνει χώρο;

Νηπ 11 : Αν τα πάρουμε όλα —όλα στα χέρια μας.(βλ εικ 18).

ΧΑΛΑΡΩΣΗ: Τα μπαλόνια μας μεταμορφώνονται σε μαξιλάρια και τα νήπια ξαπλώνουν να κοιμηθούμε.

Μετά το τέλος της δραστηριότητας ,τα μπαλόνια των παιδιών μετατρέπονται με κατάλληλα δεσίματα σε ζωάκια (αρκουδάκι, ποντίκι, σκυλάκι) και τους δίνονται για προσωπική χρήση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5^Η

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ: Χειροτεχνία τριών διαστάσεων

ΘΕΜΑ : "Κατασκευές με ποπ-κορν"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν'ανακαλύψουν τα νήπια ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας συμβολικά ,κινητικά και νοητικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (σημείο ,γραμμή , επιφάνεια ,όγκος).

ΜΕΘΟΔΟΣ :Παρατήρηση ,συζήτηση ,ατομική και ομαδική εργασία ερωτηματική μέθοδος.

ΥΛΙΚΑ:Ποπ-κορν,φύλλαΑ4 ,κόλλες κάνσον χαρτόνι ,υδροχρώματα σφουγγάρια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

A. Η δραστηριότητα ξεκινά στη γωνιά της συζήτησης. Τοποθετείται 1 ποπ-κορν απάνω στη μοκέτα·

Νηπ/γός : Παρατηρείστε αυτό το ποπ-κορν· Πόσο χώρο νομίζετε ότι καταλαμβάνει απάνω στη μοκέτα; (η ερώτηση συνοδεύεται από ανάλογη κίνηση που υποδηλώνει το χώρο που καταλαμβάνει το ποπ-κορν συγκριτικά με τη μοκέτα).

Νηπ 1 : Είναι πολύ μικρό και η μοκέτα πολύ μεγάλη.

Νηπ/γός : Πώς μοιάζει αν το κοιτάξουμε από μακριά;

Νηπ 2 : Σαν κάτι πολύ μικρό.

Νηπ 3 : Σαν μικρή πετρούλα.

Νηπ/γός :-Είναι ένα μικρό σημείο απάνω στη μεγάλη μοκέτα.

-Αν ενώσουμε πολλά σημεία στη σειρά ,το ένα πίσω απ'τα άλλο μπορούμε να σχηματίσουμε μια γραμμή; Σαν τις γραμμές του τρένου ,σαν το σχοινί ,σαν το φιδάκι;

Νήπια : Ναι μπορούμε.

Δίνονται στα νήπια χρωματιστά φύλλα Α4 ,κόλλες και ποπ-κόρν και τους ζητάται να σχηματίσουν γραμμές σε όποια μορφή θέλουν(βλ εικ 19).

B. Ακόλουθα προτείνεται στα παιδιά να φτιάξουν μια εικόνα από ποπ – κόρν πάνω σε κάνσον χαρτόνι: Συζητήθηκε με τα παιδιά το θέμα της εικόνας και αποφασίστηκε αυτό να είναι Ένα τοπίο. Κάθε παιδί διάλεξε από ένα στοιχείο της εικόνας (σπίτι ,δέντρο ,σύννεφο ,ποτάμι). Σχεδιάζονται οι αντίστοιχες φιγούρες πάνω σε φύλλα Α4 ,κόβονται και μοιράζονται στα παιδιά ώστε να τις καλύψουν με ποπ- κορν. Έπειτα τα παιδιά έβαψαν τις φιγούρες χρησιμοποιώντας σφουγγάρια και υδροχρώματα και αφότου στέγνωσαν ,τις κόλλησαν πάνω σε κάνσον χαρτόνι σχηματίζοντας έτσι το τοπίο που φαντάστηκαν. Κατόπιν κάλυψαν και τον ενδιάμεσο χώρο και το τοπίο ήταν έτοιμο (βλ εικ 20).

Η εργασία συνοδεύτηκε από συζήτηση:

Νηπ/γός : Παρατηρείστε το τοπίο που φτιάξαμε με το ποπ-κορν· Από τι αποτελείται;

Νηπ 1 : Από ποπ –κορν.

- Νηπ/γός : Πως μοιάζει;
 Νηπ 2 : Σαν μικρά βοτσαλάκια.
 Νηπ 3 : Σαν μικρά σημεία.
 Νηπ/γός : Τι φτιάξαμε ενώνοντας όλα αυτά τα μικρά σημεία;
 Νηπ 4 : Μια εικόνα που μπορούμε να την κρεμάσουμε.
 Νηπ/γός : Αυτή η εικόνα έχει πολλές πλευρές;
 Νηπ 5 : Όχι έχει μόνο μια.
 Νηπ/γός : Σας θυμίζει κάτι;
 Νηπ 6 : Ένα κάδρο.
 Νηπ 7 : Μια φωτογραφία.

Γ. Ακόλουθα προτείνεται με τον ίδιο τρόπο στα παιδιά να φτιάξουν μια ογκώδη κατασκευή που να την χρησιμοποιήσουν για τη διακόσμηση της τάξης: Συζητήθηκε με τα παιδιά το θέμα της κατασκευής και αποφασίστηκε να φτιάξουν έναν ανεμόμυλο κι ένα σπιτάκι. Έπειτα κόβονται επιφάνειες από κόντσον χαρτόνι σε σχήμα στρογγυλό (για τον ανεμόμυλο) και τετράγωνο για το σπιτάκι. Τα νήπια καλύπτουν τις επιφάνειες με ποπ-κορν και αφότου στεγνώσουν τις κολλούν τη μια πάνω στην άλλη. Η νηπιαγωγός κατασκευάζει τις στέγες για τις δυο κατασκευές και τα νήπια τις διακοσμούν προσθέτοντας παράθυρα. Έτσι οι κατασκευές ήταν έτοιμες (βλ εικ 21).

Η εργασία συνοδεύτηκε από συζήτηση :

- Νηπ/γός : Παρατηρείστε τις δυο αυτές κατασκευές ,καταλαμβάνουν κάποιο χώρο;
 Νηπ 8 : Ναι καταλαμβάνουν χώρο.
 Νηπ/γός : Έχουν πολλές πλευρές; Μπορούμε να τις κοιτάξουμε από γύρω –γύρω ή από μια πλευρά;
 Νηπ 9 : Μπορούμε να τις κοιτάξουμε από γύρω –γύρω γιατί έχουν τέσσερις πλευρές.
 Νηπ 10 : Και ο πύργος έχει μια στρογγυλή πλευρά γύρω –γύρω.
 Νηπ/γός : Πως μοιάζουν αυτές οι κατασκευές; Σας θυμίζουν κάτι;
 Νηπ 11 : Σαν να έχουν πολλά κομμάτια το ένα πάνω στο άλλο.
 Νηπ/γός : Παρατηρείστε αυτές τις δυο κατασκευές και το τοπίο μοιάζουν ή είναι διαφορετικές;
 Νηπ 12 : Είναι διαφορετικές;
 Νηπ 13 : Η εικόνα είναι μεγάλη κι έχει μια πλευρά.
 Νηπ 14 : Το σπιτάκι είναι πιο ψηλό κι έχει τέσσερις πλευρές.
 Νηπ/γός : Και τα δυο καταλαμβάνουν χώρο; (η ερώτηση συνοδεύεται από ανάλογη κίνηση).
 Νήπια : Ναι.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6^Η

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ :Χειροτεχνία τριών διαστάσεων/Πλαστική.

ΘΕΜΑ : "Μια διαστημική έκθεση στην τάξη μας"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν'ανακαλύψουν τα νήπια ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας συμβολικά ,νοητικά ,κινητικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να πειραματιστούν γνωρίζοντας τα υλικά.

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (σημείο ,γραμμή , επιφάνεια ,όγκος) μέσα από την επεξεργασία του υλικού.

ΜΕΘΟΔΟΣ:Παρατήρηση ,συζήτηση ,υποδειγματική μέθοδος ερωτηματική μέθοδος, ατομική και ομαδική εργασία.

ΥΛΙΚΑ :Αλουμινόχαρτο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

ΑΦΟΡΜΙΣΗ: : [Συζήτηση]

Η δραστηριότητα ξεκίνησε με συζήτηση .Αφορμή στάθηκε κάποιο βιβλίο στο νηπιαγωγείο το οποίο είχε θέμα ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ. Έτσι αναπτύχθηκε μια συζήτηση με τα παιδιά που αφορούσε στο θέμα η οποία δε θ'αναφερθεί διότι δεν αποτελεί κύριο στόχο της δραστηριότητας. "ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ" ήταν άγνωστο μα αρκετά ενδιαφέρον θέμα για τα παιδιά τα οποία μάλιστα έκαναν αρκετές ερωτήσεις. Προκειμένου να ενισχυθεί το ενδιαφέρον των παιδιών προτάθηκε να γράψουμε ένα γράμμα με όλες τις ερωτήσεις και τις απορίες μας και να το στείλουμε στο διάστημα κι από εκεί θα μπορούσαν να μας απαντήσουν οι απεσταλμένοι αστροναύτες. Τέλος προτάθηκε να οργανώσουμε στην τάξη μας μια "Διαστημική Έκθεση" την οποία θ'αφιερώσουμε στους αστροναύτες κι αν θέλουμε ,μπορούμε να καλέσουμε τους γονείς μας να την δουν.

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ:

Νηπ/γός : Αν κάνουμε ένα ταξίδι στο διάστημα τι χρώματα νομίζετε πως θα βλέπαμε εκεί;

Νήπια : γκρι ,μαύρο ,σκούρο μπλε.

Η νηπιαγωγός αναφέρει το ασημί χρώμα και προτείνει στα παιδιά οι κατασκευές που θα φτιάξουν να είναι από αλουμινόχαρτο. Με τη βοήθεια της νηπιαγωγού κάθε παιδί κάνει τη δική του κατασκευή. Παρουσιάζονται κάποια σχέδια κι έπειτα τα παιδιά εργάζονται ελεύθερα(βλ εικ 22). Μετά το στάδιο της κατασκευής τα έργα εκτέθηκαν σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο του νηπιαγωγείου(βλ εικ 23).

Η δραστηριότητα συνεχίστηκε με συζήτηση που αφορούσε στο υλικό ,στις δυνατότητες και στον τρόπο χρήσης του. Οι ερωτήσεις μεθοδεύτηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να τεθούν σε συζήτηση και οι έννοιες χώρου μέσα από τον πειραματισμό με το νέο υλικό.

Νηπ/γός : Τι εντυπώσεις σας προκάλεσε το αλουμινόχαρτο;
Σας άρεσε;

Νήπια : Ήταν ωραίο ,γυάλιζε ,ήταν φανταχτερό.

Νηπ/γός : Νομίζετε ότι μπορούμε να το δουλέψουμε εύκολα ή δύσκολα;

Νηπ 1 : Δύσκολα ... όλο σκίζονταν και τσαλάκωνε.

Νηπ 2 : Άμα τσαλακώνεται παλιώνει.

Νηπ/γός : Πιάνοντας το στα χέρια σας μεταμορφωνόταν εύκολα ή δύσκολα; Όταν το πιέζατε στα χέρια σας άλλαζε σχήμα ή όχι;

Νηπ 3 : Άλλαζε εύκολα ,όλο τσαλακωνόταν.

Νηπ 4 : Άμα θέλαμε του αλλάζαμε σχήμα.

Νηπ 5 : Και το διπλώναμε και το κόβαμε.

Νηπ/γός : Το αλουμινόχαρτο είναι εύπλαστο υλικό και μπορούμε "πλάθοντας το" εύκολα να του δίνουμε διάφορα σχήματα. Μπορούμε μ' αυτό να φτιάξουμε "ότι θέλουμε" αλλά πρέπει να προσέχουμε ώστε να το σχηματίζουμε με απαλές κινήσεις γιατί σκίζεται εύκολα. Μπορούμε να το διπλώσουμε ,να το σκίσουμε ,να το τσαλακώσουμε και να "το πλάσουμε".

-Κάθε κομμάτι αλουμινόχαρτου είναι σαν το φύλλο χαρτί μια επιφάνεια· Νομίζετε πως μπορεί να μεταμορφωθεί όπως μεταμορφώνεται και το χαρτί;

Νηπ 6 : Ναι ... ναι αν το διπλώσουμε.

Νηπ 7 : Και αν το τσαλακώσουμε.

Νηπ/γός : Οι κατασκευές που φτιάξατε έπιαναν χώρο ,είχαν όγκο;

- Νήπια : Ναι.
 Νηπ/γός : Δηλαδή ο όγκος σχηματίζεται αν πλάσουμε κατάλληλα με τα χέρια μας το αλουμινόχαρτο. Και το αλουμινόχαρτο είναι υλικό που πλάθεται εύκολα.
 -Μια επιφάνεια από αλουμινόχαρτο μπορεί να μεταμορφωθεί σε κάτι άλλο εκτός από όγκο;
 Νηπ 8 : Σε γραμμές ,αν το κόψουμε ίσια με το ψαλίδι.
 Νηπ 9 : Με τα χέρια δεν κόβονται ίσια οι γραμμές.
 Νηπ/γός : Σε σημείο μπορεί να μεταμορφωθεί;
 Νηπ 10 : Ναι αν κάνουμε ένα μπαλάκι από αλουμινόχαρτο.
 Νηπ/γός : Επομένως με το αλουμινόχαρτο μπορούμε να δείξουμε το σημείο ,τη γραμμή ,την επιφάνεια και τον όγκο γι' αυτό μπορούμε να φτιάξουμε ότι θέλουμε.(τα παιδιά παραπέμπονται αν θέλουν να κοιτάζουν τους συμβολισμούς του πίνακα εικ 1).

Ακόλουθα κόβονται λωρίδες από αλουμινόχαρτο πλάθονται σαν μακαρόνι κι ένα –ένα τα παιδιά έρχονται σο κέντρο του κύκλου κι κάνουν μια γραμμωτή κατασκευή. Τα περισσότερα προτίμησαν να φτιάξουν γράμματα ή αριθμούς.(βλ εικ 24).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 7^H

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ :Πλαστική

ΘΕΜΑ : "Κατασκευές από ζυμάρι"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν' ανακαλύψουν ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας συμβολικά ,νοητικά ,κινητικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να πειραματιστούν γνωρίζοντας τα υλικά .

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (σημείο ,γραμμή , επιφάνεια ,όγκος) μέσα από την επεξεργασία του υλικού.

ΜΕΘΟΔΟΣ : Παρατήρηση , συζήτηση , ερωτηματική μέθοδος , ατομική και ομαδική εργασία .

ΥΛΙΚΑ : Ζυμάρι , υδροχρώματα , πινέλα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

ΑΦΟΡΜΙΣΗ : [Παρατήρηση , Συζήτηση]

Η δραστηριότητα ξεκινά στη γωνιά της συζήτησης. Τοποθετείται στο κέντρο του κύκλου μια λεκάνη με ζυμάρι που έχει προετοιμαστεί για τις ανάγκες της δραστηριότητας. Ακόλουθα καλείται ένα παιδί και με κλειστά τα μάτια προσπαθεί να περιγράψει τι αισθάνεται ψηλαφώντας το ζυμάρι.

Νηπ/γός : Βάλε τα χέρια σου μέσα στη λεκάνη και χωρίς να πεις τι πιάνεις προσπάθησε να το περιγράψεις , πως αισθάνεσαι , τι νιώθεις στα χέρια σου;

Νηπ 1 : Είναι κάτι μαλακό , πολύ μαλακό είναι λίγο σαν πλαστελίνη

Νηπ/γός : Βύθισε μέσα τα χέρια σου· Τι μπορείς να κάνεις μ' αυτό το υλικό;

Νηπ 1 : Το πιάνω μέσα στα χέρια μου , βάζω μέσα τα δάχτυλα μου και βουλιάζουν , μπορώ να κάνω τρύπες (βλ εικ 25).

Νηπ/γός : Δοκίμασε να το πλάσεις· Μπορείς;

Νηπ 1 : Ναι είναι πολύ μαλακό

Νηπ 2 : Είναι εύπλαστο

Νηπ 3 : Είναι ζυμάρι

Νηπ/γός : Τι νομίζετε πως μπορούμε να φτιάξουμε με το ζυμάρι;

Νήπια : Μακαρόνι , μπαλάκια , καλαθάκια , γράμματα , πολλά πράγματα.

Νηπ/γός : Τι άλλο μπορούμε να φτιάξουμε; Αν χρησιμοποιήσουμε τον πλάστη;

Νηπ 4 : Μπορούμε να φτιάξουμε μια πίτα.

Ακόλουθα παρουσιάζονται και συζητώνται με τα παιδιά οι εναλλακτικοί τρόποι με τους οποίους μπορούμε να πλάσουμε το ζυμάρι (βλ εικ 26) κι έτσι τα παιδιά ανακαλύπτουν τις διάφορες μορφές του.

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ:

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στο εργαστήριο όπου τα παιδιά παίρνοντας το καθένα από ένα κομμάτι ζυμάρι φτιάχνει τη δική του κατασκευή – παιχνίδι. Σ' αυτό το στάδιο με κατάλληλες ερωτήσεις τροφοδοτείται η φαντασία των παιδιών ώστε να προκύψουν πρωτότυπες και ποικίλες κατασκευές (βλ εικ 27). Η δραστηριότητα συνεχίζεται την επόμενη ημέρα. Αφότου οι κατασκευές έχουν ψηθεί στο φούρνο τα παιδιά τις βάφουν με υδροχρώματα.(βλ εικ 28).

Μετά την ολοκλήρωση του εικαστικού μέρους της δραστηριότητας τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν , να περιγράψουν και να συζητήσουν με τη νηπιαγωγό , για τη μορφή των κατασκευών και τις δυνατότητες επεξεργασίας του υλικού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 8^H

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ :Πλαστική

ΘΕΜΑ : "Κατασκευές από γύψο"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν'ανακαλύψουν ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας συμβολικά ,νοητικά ,κινητικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να πειραματιστούν γνωρίζοντας τα υλικά .

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (επιφάνεια ,όγκο) μέσα από την επεξεργασία του υλικού.

ΜΕΘΟΔΟΣ :Παρατήρηση ,συζήτηση ,ερωτηματική μέθοδος ,ατομική και ομαδική εργασία ,υποδειγματική μέθοδος.

ΥΛΙΚΑ :Γύψος ,εκμαγεία από συσκευές προϊόντων ,υδροχρώματα και πινέλα

Α ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

Η δραστηριότητα ξεκινά στη γωνιά της συζήτησης όπου έρχονται τα παιδιά σ'επαφή με το νέο υλικό.

Νηπ/γός : Παιδιά γνωρίζεται τι είναι γύψος;

Νηπ 1 : Είναι μια σκόνη που αν τη βρέξουμε μπορούμε να φτιάξουμε πολλά πράγματα

Νηπ 2 : Όμως όχι αμέσως ,όταν ξεραθούν

Νηπ/γός : Γνωρίζετε πως φτιάχνονται οι γύψινες φιγούρες;

Νηπ 3 : Ναι ...

Νηπ 4 : ... όχι πολύ καλά ...

Για λόγους καθαριότητας στο νηπιαγωγείο και επειδή είναι μια αρκετά χρονοβόρα διαδικασία αυτή της χύτευσης έχω φροντίσει απ'την προηγούμενη ημέρα γύψινες φόρμες σε μορφή επιφάνειας και όγκου. Ωστόσο υποδεικνύεται στα παιδιά ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η διαδικασία της χύτευσης (αναμειγνύονται γύψος και νερό και τοποθετώντας το μείγμα σε κατάλληλα εκμαγεία ,τα οποία αφήνουμε να

στεγνώσουν για κάποιες ώρες ώστε οι φόρμες μας να είναι έτοιμες) αλλά μόνο για μια κατασκευή. Ο γύψος είναι ένα υλικό που όταν στεγνώσει σπάει πολύ εύκολα γι'αυτό τα παιδιά πρέπει να προσέχουν πως τον χρησιμοποιούν. Έπειτα τοποθετούνται οι φόρμες πάνω σ'ένα τραπέζι και ζητάται απ'τα παιδιά να τις διαχωρίσουν σ'αυτές που έχουν τη μορφή επιφάνειας και σ'αυτές που έχουν όγκο. Κάθε παιδί παίρνει από μια φόρμα ,την ονομάζει κι εξηγεί για ποιο λόγο της απέδωσε το αντίστοιχο χαρακτηριστικό (επιφάνεια ή όγκος). Μετά τη διαδικασία της ομαδοποίησης και εφόσον κάθε παιδί έχει πάρει τη δική του φόρμα ,η δραστηριότητα συνεχίζεται στο εργαστήριο όπου τα παιδιά με τη χρήση υδροχρωμάτων ζωγραφίζουν τις κατασκευές τους (βλ εικ 29). Οι επιφάνειες προορίζονται για καδράκια και οι όγκοι για επιτραπέζια διακοσμητικά. Μετά την ολοκλήρωση της εργασίας εκθέτουμε τα έργα μας στην τάξη (βλ εικ 30).

* * *

B. ΘΕΜΑ : "Ο βυθός της θάλασσας"

ΥΛΙΚΑ : Γύψος ,εκμαγεία που πωλούνται στο εμπόριο με θαλασσινές

μορφές ,όστρακα ,ψάρια κ.α ,1 χαρτόκουτο ,υδροχρώματα ,πινέλα και σφουγγάρι ,θερμή κόλλα ,σιλικόνη ,βότσαλα ,άμμο ,φυσικά θαλασσινά

χόρτα ,μια αυτοσχέδια ιστορία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

ΑΦΟΡΜΙΣΗ : [Παραμύθι]

Η δραστηριότητα ξεκινά στη γωνιά της συζήτησης.

"Το ένα χέρι πάνω στο άλλο
και το κεφαλάκι κάτω
τα αυτάκια ανοιχτά
παραμύθι αρχινά"

"Μια φορά κι έναν καιρό σ'ένα μικρό σπιτάκι στην ακροθαλασσιά ζούσαν ένας γάτος και μια γάτα. Το γάτο τον έλεγαν Ρένο και τη γάτα Ρένα. Ο Ρένος αγαπούσε πολύ το ψάρεμα ,κάθε πρωί έπαιρνε τη βάρκα του και ξανοιγόταν στο πέλαγος να ψαρέψει φρέσκα ψάρια για να τα μαγειρέψει το μεσημέρι η γάτα. Ο Ρένος χρόνια τώρα την έκανε αυτή τη δουλειά ,είχε γίνει πολύ καλός ψαράς και ψάρευε τα καλύτερα ψάρια για την οικογένεια του. Μια μέρα εκεί που ετοίμαζε τη βάρκα του στην

ακροθαλασσιά είδε κοντά στην άμμο ένα καβουράκι που περπατούσε στραβά –στραβά.

-Γεια σου καβουράκι; τι κάνεις;

-Εγώ τι κάνω ή εσύ; Που βρέθηκες εσύ γάτος και με βάρκα στη θάλασσα; Έλα Χριστέ κι Παναγιά!!

-Είμαι ο γάτος ο Ρένος που μένω σ'εκείνο το σπιτάκι στην ακροθαλασσιά.

-Α! Κατάλαβα ,είσαι ο γάτος ο Ρένος και είσαι γατοβουτηχτής.

-Όχι ,όχι δε βουτάω στη θάλασσα ,γιατί δεν ξέρω κολύμπι ,μόνο ψαρεύω με τη βάρκα.

-Το λες αλήθεια; Δεν έχεις βουτήξει ποτέ μέσα στη θάλασσα;

Εγώ ζω στα βαθιά νερά ,στο βυθό της θάλασσας. Είναι καταπληκτικά εκεί ,μπορείς αν θέλεις να έρθεις να σε ξεναγήσω.

-Μα δεν ξέρω κολύμπι!

-Φόρα βατραχοπέδιλα και μάσκα κι έλα ,θα σε περιμένω.

Ο βυθός είναι καταπληκτικός .Είπε το καβουράκι και με δυο στραβά βήματα ξαναμπήκε στο νερό.

Ο γάτος Ρένος ξετρελαμένος απ'τη χαρά του την επόμενη ημέρα ήταν έτοιμος για κολύμπι. Μπήκε στη βάρκα του ,ανοίχτηκε στο πέλαγος και χαρούμενος σκεφτόταν τι θα συναντήσει στο βυθό. Φόρεσε τη μάσκα του και τα βατραχοπέδιλα του και με μια βουτιά ήδη ήταν στο βυθό. Εκεί είδε

* * *

Νηπ/γός : Τι νομίζετε ότι είδε ο γάτο Ρένος στο βυθό;

Νήπια : Ψάρια μεγάλα και μικρά ,χαπαόδια ,κοχύλια ,καλαμάρια χόρτα της θάλασσας κ.α.

ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΡΟΣ

Νηπ/γός : Παιδιά θέλετε να φτιάξουμε κι εμείς το βυθό της θάλασσας; Έχουν ήδη ετοιμαστεί από την προηγούμενη ημέρα γύψινες θαλασσινές μορφές χρησιμοποιώντας εκμαγεία που πωλούνται στο εμπόριο. Δίνονται στα παιδιά από μια γύψινη φιγούρα και τους ζητάται να την παρατηρήσουν. Έπειτα από συζήτηση που αφορά στον τρόπο επεξεργασίας του γύψου ,καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως το μείγμα ρευστού γύψου όταν στεγνώσει αποδίδει ογκώδεις φόρμες. Ακόλουθα παρατηρούμε τις ογκώδεις φόρμες και το χώρο που καταλαμβάνουν κρατώντας τις στα χέρια μας. Η δραστηριότητα συνεχίζεται ζωγραφίζοντας τα παιδιά τις φιγούρες χρησιμοποιώντας

υδροχρώματα. Κάποιο παιδί αναλαμβάνει να βάψει το χαρτόκουτο μέσα κι έξω σε χρώματα της θάλασσας. Έπειτα κολλάμε τις φιγούρες στο κουτί – βυθό και διακοσμούμε ανάλογα με τη φαντασία των παιδιών προσθέτοντας βότσαλα άμμο ,φυσικά θαλασσινά χόρτα κ.α.(βλ εικ 31). Σ' αυτό το στάδιο αναλαμβάνω εγώ τη συγκόλληση διότι χρησιμοποιήθηκε θερμή κόλλα σιλικόνη ,η οποία είναι επικίνδυνη για τα παιδιά ,η συγκόλληση γίνεται με τη βοήθεια της νηπιαγωγού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 9^Η

ΤΟΜΕΑΣ :Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ :Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ :Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ :Συνθετική Γλυπτική

ΘΕΜΑ : "Κατασκευές από κουτιά"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν'ανακαλύψουν τα νήπια ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας νοητικά , κινητικά ,συνδυαστικά, συμβολικά.

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να πειραματιστούν γνωρίζοντας τα υλικά .

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (όγκος) .

ΜΕΘΟΔΟΣ :Παρατήρηση ,συζήτηση ,ερωτηματική μέθοδος ,ατομική και ομαδική εργασία.

ΥΛΙΚΑ :Κουτιά από συσκευασίες προϊόντων (κυρίως χάρτινα ή και πλαστικά), κόλλα διάφορα μικροαντικείμενα ή υλικά για τη διακόσμηση των μορφών που θα προκύψουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

Η δραστηριότητα ξεκινά στο εργαστήριο ,όπου δίνονται στα παιδιά κουτιά διαφόρων μεγεθών και σχημάτων ,από συσκευασίες προϊόντων.

Νηπ/γός : Παρατηρήστε παιδιά το σχήμα των κουτιών · Σας θυμίζει κάτι το σχήμα ενός κουτιού καθώς το κρατάτε στα χέρια σας; Μοιάζει με κάτι;

Νήπια :

- Νηπ/γός : Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα κουτιά για να κάνουμε κατασκευές; Σας θυμίζει κάτι η μορφή τους;
- Νήπια : Σπίτι ,Ρομπότ ,Πύργος ,Εξωγήινος ,Ντουλάπα.
- Νηπ/γός : Μπορούμε επίσης να ενώσουμε δυο ή περισσότερα κουτιά ώστε να φτιάξουμε μια κατασκευή.

Η δραστηριότητα συνεχίζεται με το συνδυασμό και τη διακόσμηση των κουτιών ώστε να προκύψουν οι μορφές που φαντάστηκαν τα παιδιά. Στο σημείο αυτό με κατάλληλες ερωτήσεις ,συζήτηση και την παροχή άφθονων υλικών τροφοδοτείται η φαντασία των παιδιών. Τα υλικά που προσφέρονται είναι: κουμπιά ,καπάκια ,καλαμάκια ,σύρμα πίπας ,σπίρτα χαρτόνι κ.α. μετά το στάδιο της κατασκευής τα έργα των παιδιών παρουσιάζονται σε έκθεση στην τάξη (βλ εικ 32).

Κατόπιν ακολουθεί συζήτηση με τα παιδιά ,που αφορά στη μορφή και στα χαρακτηριστικά του υλικού που χρησιμοποιήθηκε και των κατασκευών.

- Νηπ/γός : Παρατηρήστε τις κατασκευές που φτιάξαμε· Τι μορφή έχουν; Πως είναι το σχήμα τους;
- Νηπ 1 : Είναι από κουτιά ,τετράγωνα ,ορθογώνια ,στρογγυλά.
- Νηπ/γός : Πως νιώθετε κρατώντας τις στα χέρια σας; Έχουν πολλές πλευρές;
- Νηπ 2 : Έχουν πολλές πλευρές και μπορούμε να τις πιάσουμε από γύρω –γύρω.
- Νηπ/γός : Καταλαμβάνουν χώρο τα κουτιά; Έχουν όγκο μέσα τους;
- Νηπ 3 : Ναι έχουν χώρο μέσα τους.
- Νηπ/γός : Τον βλέπουμε ,τον αισθανόμαστε;
- Νηπ 4 : Είναι αυτό που είναι μέσα στο κουτί ,ο αέρας ,αλλά εμείς πιάνουμε το κουτί.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 10^H

ΤΟΜΕΑΣ : Αισθητικός

ΕΝΟΤΗΤΑ : Εικαστικά

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΑ : Φαντασία και δημιουργική έκφραση των νηπίων στα πλαίσια των Εικαστικών Τεχνών.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ : Χειροτεχνία τριών διαστάσεων/Αρχιτεκτονική

ΘΕΜΑ : "Μια πόλη από κουτιά"

ΣΤΟΧΟΣ : -Ν' ανακαλύψουν ενεργοποιώντας τη φαντασία τους ,τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδώσουν νέες σημασίες ενεργώντας νοητικά ,κινητικά συνδυαστικά, συμβολικά .

-Να εκφραστούν δημιουργικά και να νιώσουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας.

-Να οδηγηθούν σε μια διαδικασία αισθητηριακής ευαισθητοποίησης και παρατήρησης μέσα από την εικαστική εργασία.

-Να ανακαλύψουν τις βασικές έννοιες χώρου (επιφάνεια ,όγκος) αλλά και να έρθουν σε επαφή με την έννοια του ευρύτερου αρχιτεκτονικού χώρου.

ΜΕΘΟΔΟΣ :Παρατήρηση ,συζήτηση ,ερωτηματική μέθοδος ,ατομική και ομαδική εργασία.

ΥΛΙΚΑ :Κουτιά από συσκευασίες διαφόρων προϊόντων ,χαρτόνι μοκέτας σε διαστάσεις 50Χ50 ,διάφορα άλλα υλικά για τη διακόσμηση του έργου(γκοφρέ ,κανσόν χαρτόνι ,καλαμάκια μακαρόνια ,σύρμα πίπας κ.α).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

Η δραστηριότητα ξεκινά με συζήτηση σχετικά με το θέμα της εργασίας. Συζητάται το υλικό που θα χρησιμοποιηθεί και αποφασίζεται αυτό να είναι κουτιά από συσκευασίες προϊόντων.

Νηπ/γός : Τι νομίζετε πως μπορεί να έχει μια πόλη; Από τι μπορεί να αποτελείται;

Νήπια : Σπίτια με αυλές πολυκατοικίες δρόμους ,πάρκα ,παιδικές χαρές νοσοκομεία εκκλησίες ,μαγαζιά.

Νηπ 1 : Μια μεγάλη πόλη με πολλούς δρόμους θα έχει και πολλά Αυτοκίνητα.

Νηπ/γός : Νομίζετε πως με τα κουτιά μπορούμε να φτιάξουμε όλα αυτά τα κτίρια που περιέχει μια πόλη;

Νηπ 2 : Ναι μπορούμε ,θα τους κολλήσουμε παράθυρα και πόρτες ... και θα τα φτιάξουμε.

Τα παιδιά διαλέγουν ανά δυο να φτιάξουν μια κατασκευή συνδυάζοντας με κατάλληλο τρόπο τα κουτιά μεταξύ τους. Για τη διακόσμηση των κατασκευών παρέχονται στα παιδιά συμπληρωματικά υλικά όπως:σύρμα πίπας ,μακαρόνια ,καπάκια ,χαρτιά ,χαρτόνι κ.α. Ως βάση για την οικοδόμηση της πόλης χρησιμοποιείται χαρτόνι μακέτας. Δυο παιδιά ασχολούνται με τη διαμόρφωση του χώρου που θα χρησιμοποιηθεί ως βάση για την οικοδόμηση της πόλης(βλ εικ 33). Μετά την ολοκλήρωση του εικαστικού μέρους δραστηριότητας ακολουθεί συζήτηση με τα παιδιά που αφορά στη διαμόρφωση του χώρου για την τοποθέτηση των κατασκευών. Τα παιδιά λένε τις απόψεις τους διαμορφώνοντας ένα γενικό πλάνο και σύμφωνα μ'αυτό τοποθετούν τις κατασκευές (βλ εικ 34) και η μακέτα είναι έτοιμη (βλ εικ 35).

Καλωσήρθατε στην πόλη μας!

Η δραστηριότητα συνεχίζεται με συζήτηση.

Νηπ/γός : Κάθε μια από τις κατασκευές που φτιάξαμε για να χτίσουμε την πόλη είχε κάποιο χώρο όπως πιάνουν στην πραγματικότητα όλα τα σπίτια ή τα άλλα κτίρια. Όμως εκτός από το χώρο του κάθε σπιτιού ολόκληρη η πόλη καταλαμβάνει πολύ μεγαλύτερο χώρο γι' αυτό και χωρά τόσα πολλά κτίρια ,δρόμους ,πάρκα ,κ.α. Αν μπορούσαμε να δούμε μέσα από ένα αεροπλάνο ,από ψηλά το χώρο που καταλαμβάνει μια πόλη ,τότε θα καταλαβαίναμε πόσο μεγάλος είναι στην πραγματικότητα αυτός ο χώρος. Μέσα σε μια πόλη τα σπίτια και τα κτίρια είναι έτσι τοποθετημένα σύμφωνα με κάποιο σχέδιο ώστε να χωρούν όλα και να είναι όμορφα τοποθετημένα και να εξυπηρετούν όλους τους ανθρώπους.

-Γιατί νομίζετε πως προτού κολλήσουμε τις κατασκευές στη μακέτα δοκιμάσαμε που είναι καλύτερα να τις τοποθετήσουμε;

Νηπ 1 : Για να χωρέσουν όλα τα σπίτια.

Νηπ 2 : Για να είναι όμορφα

Νηπ 3 : Για να μπορούν να περπατάνε και οι άνθρωποι.

Νηπ/γός : Προτού χτιστεί μια πόλη κάποιοι άνθρωποι μελετούν το χώρο που υπάρχει και τον μοιράζουν με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετεί όλους τους ανθρώπους και βέβαια κι εμάς τα παιδιά. Γι' αυτό κάθε πόλη πρέπει να έχει χώρους για σχολεία ,παιδικές χαρές ,γυμναστήρια νοσοκομεία κ.α.

**ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ - ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ**

ΟΜΑΔΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Υλικό που δόθηκε

Περιγραφή που έδωσαν
τα παιδιά

ΣΧΟΙΝΙ :

μακρύ ,ατέλειωτο ,γραμμή ,δεν είναι
όρθιο ,δε στέκεται.

ΠΟΠ – ΚΟΡΝ :

μικρό ,σημείο ,άσπρο ,το τρώμε ,έχει
διάφορα σχέδια ,ψημένο καλαμπόκι.

ΓΡΑΜΜΩΤΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ
ΜΕ ΛΩΡΙΔΕΣ
ΒΕΛΟΥΤΕ ΧΑΡΤΙΟΥ
(ΥΦΑΝΤΙΚΗ):

πολύχρωμο ,με χαρτιά ,με γραμμές
μοιάζει με χαλί ,επιφάνεια

ΚΟΥΜΠΙ :

στρογγυλό ,σημείο ,έχει τρύπες ,το
χρησιμοποιούμε στα ρούχα.

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΜΕ
ΚΑΛΑΜΑΚΙΑ :

επιφάνεια ,ορθογώνιο ,με
γραμμές ,πίνουμε το γάλα μας με αυτά.

ΜΠΑΛΟΝΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ

έχει όγκο ,το φουσκώνουμε ,πετάει
στον αέρα ,είναι στρογγυλό ,μοιάζει
με τη γη και τον ήλιο ,έχει μέσα αέρα
είναι ελαφρύ, τεντώνει ,είναι από
λάστιχο.

Υλικό που δόθηκε

Περιγραφή που έδωσαν
τα παιδιά

ΛΙΝΑΤΣΑ :

καφέ ,σαν άχυρο ,πολλές κλωστές
επιφάνεια σαν χαλί ,πλεγμένο στον
αργαλειό.

ΒΕΛΑΝΙΔΙ :

σημείο ,το βρίσκουμε στη φύση ,σε θάμνο
σκληρό.

ΟΓΚΩΔΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΑΠΟ ΠΟΠ ΚΟΡΝ (βλ εικ 21)

πολλές επιφάνειες με ποπ – κορν ,έχει
όγκο ,μπορούμε να κάνουμε πολλά
πράγματα ,πιάνει πολύ χώρο.

ΒΙΒΛΙΟ :

έχει όγκο ,έχει φύλλα παραμυθιού ,είναι
από χαρτί.

ΑΛΟΥΜΙΝΟΧΑΡΤΟ :

επιφάνεια ,υλικό εύπλαστο ,ελαφρύ
σκίζεται ,γυαλίζει ,ασημένιο.

ΖΥΜΑΡΙ :

μοιάζει με πλαστελίνη ,το πλάθουμε ,είναι
φτιαγμένο από αλεύρι με νερό ,είναι
όγκος μαλακό ,εύπλαστο γίνεται
επιφάνεια και γραμμή και σημείο αν
θέλουμε.

ΓΥΨΙΝΟ ΚΑΔΡΑΚΙ

(βλ εικ 29):

επιφάνεια ,δε στέκεται όρθιο είναι σαν
πέτρα σκληρό ,σπάει εύκολα ,είναι από
νερό και σκόνη είναι άσπρο.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΠΟ

ΧΑΡΤΙΝΑ ΚΟΥΤΙΑ :

έχει όγκο ,το φτιάξαμε εμείς ,έχει πολλά
κουτιά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γενική Βιβλιογραφία

- ARNO STERN 1., "Κατανόηση της Παιδικής Τέχνης – δημιουργικότητα και Αισθητική αγωγή στο νηπιαγωγείο και στο δημόσιο σχολείο" Αθήνα : εκδ Δίπτυχο ,1992.
- ΒΙΓΓΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ ., "Η τέχνη στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο".τέυχη Α και Β . Αθήνα : εκδ.Δίπτυχο 1983.
- CHARMAN Η LAURA ., "Διδακτική της Τέχνης" Αθήνα: εκδ Νεφέλη, 1993.
- CLAUDE MORIN 7 ., "Πρώτες χειροτεχνικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο". Αθήνα : εκδ Δίπτυχο 1992.
- ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΙΑΣΩΝ ., "Ψηφίδες Γ΄ - σχήματα και πρόσωπα ιδεών". Αθήνα :εκδ Δωδώνη.
- JOSSETE VINAS Y ROCA 8., "Χειροτεχνικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο". Αθήνα :εκδ Δίπτυχο 1992.
- ΚΑΚΑΝΑ ΔΟΜΝΑ – ΜΙΚΑ ., "Θεωρία και μεθοδολογία δραστηριοτήτων στην προσχολική ηλικία". Θεσσαλονίκη :εκδ Αδελφοί Κυριακίδη ,1994.
- ΚΑΝΙΣΤΡΑ ΜΑΧΗ ., "Σύγχρονη εικαστική αγωγή στο σχολείο". Εκδ σμίλη.
- ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ ΚΑΙ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ., "Μορφές και τρόποι εργασίας στο νηπιαγωγείο". Αθήνα :εκδ Οδυσσέας ,1990.
- ΚΟΦΦΑΣ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ., "Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο". Αθήνα 1989.
- ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ., "Κατασκευές για κολλάζ θέατρο αρχιτεκτονική". Αθήνα :εκδ Gutenberg ,1995.
- ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ., "Ζωγραφική γλυπτική χαρακτική". Αθήνα :εκδ Gutenberg ,1993.

- ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ., "Εικαστικές Τέχνες – Υλικά και τεχνικές μικροκατασκευών". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις Ι) Βόλος : 2000.
- ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ., "Εικαστικές Τέχνες – Υλικά και τεχνικές μικροκατασκευών". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις ΙΙ) Βόλος : 2000.
- ΜΟΥΖΑΚΗΣ ΤΑΣΟΣ ., "Εισαγωγή αισθητικής αγωγής". Αθήνα :1986.
- NOOR – ZADE BRENER., "Το χρυσό βιβλίο – Το παιδί και η καλλιτεχνική δημιουργία". Εκδ Κέδρος 1978.
- ΡΙΤΣΜΟΝΤ Π., "Εισαγωγή στον Πιαζέ". εκδ Υποδομή Ε.Π.Ε
- ΤΡΟΥΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ., "Η αισθητική αγωγή του παιδιού στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο". Αθήνα ;εκδ Γρηγόρη 1991.
- ΤΣΙΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΑΡΑΓΔΑ., "Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική στα παιδιά προσχολικής ηλικίας". Αθήνα :εκδ Gutenberg 1997.
- ΤΣΙΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΑΡΑΓΔΑ., "Αγωγή της προσχολικής ηλικίας". Αθήνα :εκδ Gutenberg 1998.
- Υ.Π.Ε.Π.Θ "Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο". Αθήνα : Ο.Ε.Δ.Β ,1991.
- ΦΛΩΡΑΝΣ ΝΤΕ ΜΕΡΕΝΤΙΕ ., "Το παιδικό σχέδιο" Αθήνα : εκδ Υποδομή 1981.

Ειδική Βιβλιογραφία

- ΒΑΚΑΛΟ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ – ΓΕΩΡΓΙΟΣ ., "Οπτική Σύνταξη : Λειτουργία και παραγωγή μορφών". Αθήνα :εκδ Νεφέλη ,1988.
- ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΔΗΜ., "Χώρος και διαδικασίες αγωγής". Αθήνα :εκδ Gutenberg ,1993.
- CLAUDE BOSTON και MICHELE DELILIEGE ., "Οι προμαθηματικές διαδικασίες και έννοιες" Αθήνα : εκδ Gutenberg 1998.
- DUQUETE PIERRE και ARNO STERN 5., "Προς την κατάκτηση της τρίτης διάστασης (πηλοπλαστική, γλυπτική, κατασκευές)". Αθήνα :εκδ Δίπτυχο ,1992.
- JANICE VANCIEAVE'S ., "Γεωμετρία για παιδιά" Αθήνα: εκδ Γ.Α ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ, 1995.
- ΚΑΝΤΙΝΣΚΙ ., "Σημείο ,γραμμή ,επίπεδο". Αθήνα : εκδ Δωδώνη 1980.

ΚΟΝΤΟΔΗΜΑΣ ΔΗΜ ., "Εισαγωγή του παιδιού – κανονικού και ειδικού στα μαθηματικά". Αθήνα : Ρακούγγα 1986.

ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΝΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ ., "Δραστηριότητες για την ανάπτυξη μαθηματικών εννοιών στο νηπιαγωγείο". Αθήνα : Σύγχρονο νηπιαγωγείο ,τχχ...

ΡΑΙΝΕΡ . Κ . ΒΙΚ., "Γιοχάννες Ίπτεν". Αθήνα : εκδ Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων ,2000.

ΤΖΕΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑΝΝΑ ., "Χώρος και προμαθηματικές έννοιες". Αθήνα : Εκπαιδευτικά .τχχ 27-28.

ΤΖΕΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑΝΝΑ ., "Μαθηματικές δραστηριότητες για την προσχολική ηλικία". Αθήνα : εκδ Gutenberg ,1998.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΓΙΩΡΓΟΣ – ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΩΣΤΑΣ ., "Διδακτική των μαθηματικών". Αθήνα : εκδ Γ.Δαρδάνος ,1995.

Λεξικά

ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ., "Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας".

Αθήνα : εκδ Κέντρο Λεξικολογίας ,1998.

Σταματάκος Ιωαν ., "Λεξικόν της αρχαίας Ελληνικής γλώσσας".

Αθήνα :εκδ Βιβλιοπρομηθευτική ,1990.

Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ . Τόμος 22
(Εικαστικές Τέχνες).

ΔΕΞΗ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 Τηλ.: 74.760 -61

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
 ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000064777